

HLÁSY

Katolického spolku tiskového.

VÁCLAV TUMPACH:

Z KNIHY ŽIVOTA.

ŘADA IV

V PRAZE 1913.

Nákladem Katolického spolku tiskového. — V komisi
Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustava Francla.

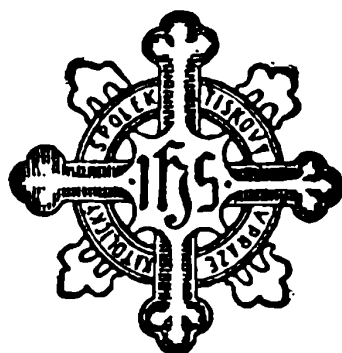
Z KNIHY ŽIVOTA.

Několik obrázků.

Řada IV. (veselá).

Z polského vybral a podává

VÁCLAV TUMPACH.

V PRAZE.

NÁKLADEM KATOLICKÉHO SPOLKU TISKOVÉHO. — V KOMISI
CYRILLO-METHODĚJSKÉHO KNIHKUPECTVÍ GUST. FRANCLA.

1913.

Tiskem „Politiky“ v Praze.

Dva cirkuláře.

(Konrád Machczyński.)

V červenci roku 1840 utekli z hlavního vězení v Płocku dva vězňové, kteří tam byli „ubytováni“ pro zločin krádeže a kteří kořistice z nabyté svobody, ještě téže noci ukradli statkáři v nedaleké obci Třepové pár koní. Téměř současně se zprávou o útěku zmíněných dvou trestanců došel na krajskou kancelář v Płocku raport, že v některých místech okresu objevily se případy dobytčího moru.

Na základě těchto dvou raportů přichystala krajská správa bezodkladně dva cirkuláře svědčící všem purkmistrovským a obecním úřadům a obsahující nařízení, jaká v podobných případech obyčejně se vydávají.

Tak jeden z nich vypisoval čas i způsob útěku obou vězňů, uváděl jejich jména a příjmení, obsahoval důkladný jejich popis, zvláštní znamení, oblek a vůbec vše, co by mohlo přispěti k jich poznání a zatčení. Byl v něm též popis ukradených koní spolu s nařízením, kterak naložiti s uprchlíky, kdyby snad podařilo se je lapiti.

Druhý cirkulář popisoval druh objevivšího se dobytčího moru, psal o příznacích, které jej předcházejí, obsahoval pak různé návody k léčení a výstrahy, kterak šíření nákazy té má se předejiti. Kdyby snad nařízení těch náležitě šetřeno nebylo a nákaza se měla šířiti, hrozil cirkulář paragrafy.

Oba cirkuláře rychle byly sestaveny a zkorrigovány. Teď však každý z nich měl býti rozmnožen v řadu exemplářů, čehož krajská kancelář provést nemohla, disponujíc jen malým počtem úředníkův. Aby tedy vyhověno bylo neodkladné té potřebě, požádána o pomoc správa gymnasijsní, která vyhověvši žádosti svolila, aby v nejbližší vyučovací hodině, která přikázána byla latině, svěřena byla práce ta kvartě, počtem nejsilnější, jejíž žákem měl jsem čest býti i já.

Sděleno nám to bezodkladně, vyloženo nám, co budeme rozepisovati, a nařízeno, abychom — dříve než přineseny budou potřebné blankety — připravili si pera a inkoust.

Třeba připomenouti, že za oněch dob gymnasista, zvláště kvartán, byl hrd na své kvartánství a ačkoli mnohdykrátě ještě metlu zasloužil, považoval se přece jen za něco vyššího nad obyčejného kancelistu, kteří rekrutováni byli větším dílem z lidí vychodivších elementární školu, zřídka kdy školu krajskou, ale kteří nejčastěji neměli školu žádnou. Proto také vyvolalo nařízení, kterým mělo nás býti užito k praobyčejnému opisování, všeobecnou nespokojenost.

Začali jsme tedy mezi sebou šuškat i šeptati, a ačkoli někteří na takové zneužití kvartánů mručeli, druzí naopak smáli se tomu a žertovali. Ten potichu zahvízdal, onen polohlasně zajechel, někteří z „usedlých“ utržili při té příležitosti několik rádných „šťouchanců“, jinému přilétla z nenadání „sojka“, vysypalo se několik vtipův a nápadův a na konec začla „počta“, t. j. od jednoho ke druhému kolovaly pod lavicemi lístečky, na kterých obyčejně bylo něco napsáno nebo nakresleno a pomocí jichž dorozumívala se celá třída.

Rozumí se, že při tom ticho nebylo, ale hluk utichl ihned, jakmile do třídy vstoupil jakýsi úředník a učitel krasopisu, kteří rozdali nám úřední blankety, žádali o pozor a kázali nám psáti dle diktanda.

Musím připomenouti, že lavice ve třídě naší rozestaveny byly ve dvě oddělení, mezi nimiž nacházel se dosti široký prostor ode dveří ke katedře. A toto rozdělení lavic a sedících v nich žáků velice uspíšilo rychlé, současné vyhotovení všech potřebných kopií, neboť jednomu oddělení diktoval professor cirkulář o uprchlých zlodějích a současně druhému diktoval úředník cirkulář o dobytčím moru.

Rozumí se, že při takovéto manipulaci slyšeli všichni žáci oba cirkuláře hlasitě diktované; že však každé oddělení vědělo, čeho se má držeti a co psáti, bylo všecko v pořádku.

Jelikož práce rychle pokračovala, byly oba cirkuláře ani ne za celou hodinu hotovy; že nebylo již času na jich korigování, jelikož věc netrpěla odkladu, byly doneseny do kanceláře, podepsány, dána jim čísla protokolu a ještě téhož dne rozeslány poštou po celém kraji.

Všecko tedy vykonáno dobře a ke vší spokojenosti. V kanceláři měli radost, že tak rychle dostáli své povinnosti, správu gymnasia těšilo, že mohla platně přispěti ku pomoci správě krajské, ale nejlepší humor měli kvartáni, nepochybně proto, že tak pěkně utekla jim hodina nudné latiny.

Dva dny bylo ticho a klid jako když máku naseje, ale třetího dne počalo to po celém kraji i v samotném Płocku nějak podivně vrítí. Se všech stran sjížděli se před krajskou kancelář purkmistři a fojtové (starostové), jejich obličej neobyčejně byly vyměněny a pobouřeny, svědčíce výmluvně, že vede je sem něco neobyčejného. Někteří byli v tvářích až zarudlí, jiní zase bledí a opět jiní zelení;

ten byl samá otázka, onen nevycházel z údivu, jeden byl pln strachu, jiný zas tupě na vše se díval. Jedouce městem zastavovali známé, ukazovali jim nějaké papíry, rozkládali rukama, jakoby vyptávali se na něčí zdraví. Mimojdoucí krčili rameny, přikyvovali nebo točili záporně hlavou, ale kdo jenom něco z těch papírů přečetl, propukl v smích a pospíchal, aby jiným to pověděl.

A tak za krátko shromáždilo se na náměstí plno zvědavců, všichni s tváří veselou, a krajská kancelář naplnila se fojty a purkmistry. O čem se tam páni úředníci radili a co provedli, zůstalo pro nás tajemstvím, neboť vážení otcové měst a vesnic propuštění byvše ze slyšení měli obličejy až komicky vážné; zachovávající úřední tajemství, s nikým ani slova nepromluvili, nýbrž spěšně vraceli se k domovům.

Přes to však hodinu po té celému městu bylo již známo, že příčinou poplachu byly ony nevinné cirkuláře, vlastně jejich kopie, práce to zmíněných kvartánů, které více méně měly asi tento obsah:

Cirkulář první.

„Představenstvu obce N.!

Zvěděvše, že u statkáře v Proboščevicích a u krávy hranatého parobka Jaska Dyrdy z Blichova objevily se známky dobytčího moru, odsouzeného na tři léta do těžkého žaláře zostřeného každý měsíc postem, nařizujeme představenstvu obce N., kdyby snad zloději oni objevili se v jeho obci, aby bezodkladně představenstvo s ostatním výborem sestoupilo se v dobytčí komitét a jak nejenergičtěji chopilo se všech prostředkův, aby šíření se této čtvernohé epidemie zabránilo. Za tím účelem třeba každý podezřelý kus dobytka okamžitě uvězniti a zrevi-

dovati, zdaž v jeho kapsách, čapce, botách neb jinde není nějakých falešných listin, padělaných legitimací, pakličů, neb i jiného náčiní, kterým dopustiti by se mohli různých přestupkův a kterými uniknouť by mohli výroku spravedlnosti. Kravírny, volárny, chlívky a podobné budovy, ve kterých scházeti se bude dobytčí komitét, třeba opatrně vyčistiti, žlaby a koryta, do kterých předkládána jim píce, vymýti a vypařiti, řetězy a provazy, kterými dobytek byl přivázán, spáliti. Vedle toho třeba každý kus nemocného inventáře protokolárně prozkoumati: kdo pomohl epidemii s oholenou bradou k útěku z vězení, kteří byli její spoluvinníci a kam ukryla Bolucha i Srula (jména ukradených koní), ukradené na pastvišti nad Płockem. Kdyby snad koně byli nalezeni, nechť dají se v opatrování některému z místních přednějších zlodějů, kteří by s nimi zacházeli jako dobrý otec s rodinou, dokavad by nezdechli, aneb vráceni byli pravému jich majetníku.

Konečně, když již všech prostředků bylo užito, dá představenstvo kus stížený dobytčím morem spoutati okovy neb svázati v kozelec a spolu s protokolem, epidemií a nalezenými u něho předměty v průvodu silné stráže dopraviti do zdejšího vězení.“

Cirkulář druhý.

„Purkmistrovskému úřadu města N.!

Minulé noci podařilo se dvěma nebezpečným zločincům vylomiti okenní mříže v hlavním vězení v Płocku, načež zprostivše se pout utekli a hned ukradli pár koní vyznání mojžíšského, odpykávajících si trest na nočním pastvišti v Třepově. Za tou příčinou nařizujeme purkmistrovskému úřadu, aby bezodkladně nařídil pátrání po celém městě i nejbližším okolí po uniknuvších zločincích, řídě se pro snazší jich po-

znání a zatčení těmito pokyny: Starší zločinec nazývá se Srul Miluchna, je to žid srsti tmavohnědé, krtičnatý, mluví jenom žargonem, dovede hýbati jedním uchem a má levé kopyto na přední noze puklé. Mladší Boluch Tolumbas taktéž žid, ale plavý s černou hřívou, je zdráv na všecky čtyři nohy, rád kouše a chybí mu ukazováček na pravé ruce, který si uťal, aby ho neodvedli; snadno se pozná po tom, že po každé ráně bičem zařehtá.

Jeden z ukradených koní je přizrzlý blondýn, který nedávno oženil se s dcerou pastýře ze Sikořic a mluví nosem; druhý, brunet, koktá, bývá často nervosním, za každým druhým slovem má „aj, vaj!“ a býval v kavalírské stáji. Oba koně mají hlavu krátce oholenou, nosí však dlouhou bradu a pejzy, aby se tak uchránili dobytčímu moru. V době útěku byli oba oblečeni v kalhoty i kaftany arestantské, ale prchli dle všeho bosi, neboť čizmy jejich zůstaly ve vězenské cele.

Kdyby snad podařilo se Tolumbasa a Miluchnu lapiti, nechť léčí se okamžitě všemožnými dobytčími prostředky, aby snad znovu neuprchli a mor v jiná místa nezavlekli. Za tím účelem třeba oddělit je od ostatního zdravého dobytka, natírat jim chřípě, pysky a jazyk kuchyňskou solí, mazati jim hrdlo, břich a slabiny okovitou (kořalkou) a terpentýnem, vypustiti z nich škodlivé plyny obyčejným trokarem a dávat jim každou hodinu rozpuštěnou Glauberovu sůl a půl hrnce drobné řezanky až do úplného uzdravení.

Kdyby však prostředky tyto nepomáhaly a oba zločince nepodařilo se lapiti, je nutno vzhledem k všeobecné bezpečnosti kůži na nich křížem rozřezati, posypati nehašeným vápnem a zakopati tak hluboko, aby lidská lakota po řemenech neb psí žravost na mršinu se nedostaly.

U vědomí známé horlivosti kojíme se nadějí, že purkmistrovský úřad se vší obezřelostí úkol jemu svěřený provede a nám během čtrnácti dnů zprávu podá.“

Po několik týdnů bavil se Płock a celý okres těmi neobyčejnými cirkuláři, a kvartáni byli hrdiny dne, zejména v očích strážnic a mladších kolegův. Milé zlého počátky měly však konec žalostný, když všichni dostali jsme na tři hodiny „karcer“ za „hluk, roztržitost a nepozornost ve škole“. Leč i na to našla se útěcha, neboť později dověděli jsme se, že následkem těch cirkulářů pan krajský i náš pan ředitel obdrželi od vyšších úřadů nějaké papíry, které prý jim humor pokazily.

Rozumí se, že všechny ty kopie vyžádány byly od představenstev i úřadů purkmistrovských k rychlému vrácení a ihned zničeny; možná, že dosud v starém krajském archivu někde zastrčen nachází se některý exemplář z těch „podařených“ cirkulářů, kterých bylo dosti. Osnova i smysl, ba spíše nesmysl každé takové kopie byl jiný, neboť záviselo to na důvtipu a humoru píšících je kvartánů, kteří z obou současně diktovaných cirkulářů zachytili, co se jim právě líbilo, přeházeli to páté přes deváté, takže mnohý z nich byl tak přepepřen, že se nemohl pro smích ani přechísti.

Obě uvedené kopie našel jsem skutečně ve svých studentských zápiscích a mám naději, přečte-li je některý z tehdejších mých kolegů, jehož obličej dnes zajisté je vážný, že srdečně se zasměje a oživí tak vzpomínky z oněch šťastných let studentských.

Pan berní inspektor.

(Lud. Stasiak.)

Muso, popřej síly křídlům mého Pegasa, abych vznésti mohl se v oblaků výšiny a stal se tak hodným opěvovati muže. Až pak okřídlený můj Pegas vznese se v oblaky a s hvězdami bude obcovati, vy, pane censure, nestíhejte ho konfiskací; nečiňte tak netoliko jen z ohledů kulturních, že nenáležitým je v okovy spoutati lidského ducha, ale i z té příčiny, že pan nakladatel nemá ve zvyku honorovati zkonfiskovaných článkův.

Za pomoci Mus a s dovolením pana censora muže opěvovati budu.

Znameníť ten člověk přišel do kanceláře přesně o deváté ráno. Zapálil si cigaretu a převracel listy ohromných knih, které před ním ležely.

Tam sepsány jsou výměry o daních gruntovních, důchodkových, činžovních, výdělkových a příjmových.

Obrací listy a přičiňuje na ně tu i onde poznámky: Statkář udal, že pozemky nad Vislou jsou druhé třídy, úředně však zjištěno, že jsou to pozemky první třídy, daň ve výši 1200 korun se zvýší na 2345 K 64 h. Majetník domu udal ve fassi že má z domu příjmů K 892; nestoudná to lež! Musí míti mnohem více. C. k. inspektorát neví určitě, kolik příjmů má, ale pravděpodobně musí míti 1681 K 78 h, ze kteréžto sumy vyměřuje se mu daň v obnosu 723 K 38 h. Švec nařiká, že nemá co jísti, zjištěno však, že má čistý domek' a že nemá směnek; kdyby opravdu měl takovou bídu, dělal by dluhy; vzhledem k tomu vidí se c. k. inspektorát nucena zvýšiti mu daň výdělkovou z 20 K na 87 K 53 h.

„Tak!“ pravil znamenitý tento muž, narovnal se a zapálil si vyhaslý kousek cigarety.

„Co nového v exhibitě?“ otázal se sluhy.

„Zde, prosím,“ odpověděl tázaný, podáváje inspektorovi balík spisů.

„Co je to?“

„Samé rekursy proti vyměření daně.“

„Rekursy? — Je už hotovo to kaučukové razítko?“

„Právě teď je přinesli.“

Pan inspektor prohlédl si s uspokojením podanou mu štampliku. Krásnými literami bylo na ní napsáno: „Rekurs se zamítá.“

„Vezměte ty listiny, namočte razítko do barvy a tiskněte!“

„Neráčil jste dosud rekursů čísti.“

„Hlouposti! K čemu bych to četl? Kdo rekurs podává, nikdy nemá pravdu.“

Hned na to odměřeným tempem dopadá razítko na jeden rekurs po druhém. A na rekursech rolníků, měšťanů a chłopů modrají se slova: „Rekurs se zamítá.“

Do kanceláře inspektorátu vstoupil majetník výroby kaučukových razítek.

„Čeho si přejete?“

„Nesu, prosím, účet za kaučukové razítko.“

„Kolik stojí?“

„Čtyři koruny.“

Pan inspektor ihned účet zaplatil; když pak onen muž odešel, pravil sám k sobě:

„Čtyři koruny!? Je to drahota! Při tom má nejméně 80% výdělků.“

Otevřel knihu výměrů o dani výdělkové a napsal:

„Vyrabiteli kaučukových razítek zvyšuje se daň výdělková z 10 K na 87 K.“

Ačkoliv i mně pan inspektor vyměřil daň z příjmu a zvýšil daň výdělkovou, žil jsem s ním přece v přátelství a shodě.

„Co nového ve městě?“ otázal se mne, když jsem jej zase v úřední záležitosti v kanceláři navštívil.

„Stalo se cosi hrozného.“

„Mluvte, prosím....“

„Nějakou chudou ženu odvázejí do nemocnice. Umírá z hladu. Čtyři dni ničeho nejedla.“

„To je hrozné!“

„Lítost, žal i zlost člověka se zmocňuje.....
Ta žena.....“

„Jak se jmenuje?“

„Mariana Sikorová. Ještě před týdnem viděl jsem ji, kterak na ulici jablka a housky prodávala.“

„Cože? O tom jsem nevěděl. Tedy ona.....“

„Byla překupnicí. Měla ubožák na krámku zboží za několik krejcarů. Když pak se jí peněz nedostávalo a pekař na dluh dávati jí nechtěl, umírá hladu.....“

To inspektorem hnulo.

„To musí být hrozná smrt...!“

„Jest však naděje, že bude zachráněna.“

„Nezemře tedy?“

„Nakrmili ji a lékař zjistil, že je zachráněna. Na magistrátě sebrali úředníci mezi sebou několik korun, aby i dále mohla housky prodávati.“

„Tak?! Bude tedy dále žíti a prodávati?“

„Pojďme na trošek vodky. Před obědem dobrý je kalíšek starkey....“

„Počkejte okamžik. Hned budu hotov, jenom si něco krátkého poznamenám.“

„Pospěšte si tedy.“

Inspektor otevřel knihu, na nové straně napsal velikými písmenami: Mariana Sikorová; pode jmé-

nem překupnice napsal: Vyměřuje se v ýdělkové daně z hokynářské budky 7 korun ročně.

*

V městě a v celém okresu vyvolala působnost našeho hrdiny zlou krev, neboť vzrůstající měrou daní scvrkal se obsah našich peněženek.

Znameníť tento muž plnil svoje povinnosti s pedanterií, které jsme se s počátku smáli; smíchem rozšířený obličej počal se však prodlužovati, až konečně smích nás přešel a my stáli plni údivu.

Správně gramaticky řečeno, smích přešel nám v hořkost, víno přátelského obcování s inspektorem změnilo se v patoky.

Člověk ten počal pronásledovati své nejbližší známé a přátele a nešetřil ani mne....

Jednou hráli jsme v besedě v karty. Osud mně nepřál, prohrával jsem hrůza hrou. V devíti hrách prohrál jsem 7 korun, které vyhrál — pan inspektor.

Mám ve zvyku vždy a hned platit dluhy, proto také hned jsem panu inspektorovi peníze vyplatil. Ten je vzal, schoval do peněženky, vytáhl z kapsy zápisník, vyplněný od začátku do konce řadou jmen, převracel listy, jakoby něco hledal....

Mám dobrý zrak, pozoroval jsem, kterak pod jedním jménem tužkou napsal: „Prohrává značné sumy a platí hotovými.“

Jednou byla mně vyměřena pokuta dvou korun. Stalo se to proto, že podal jsem magistrátu nekolkovanou žádost, abych si směl opravit střechu a přibítí několik kop šindelů.

Svěřil jsem se s tím svému znamenitému příteli. „Soudil jsem,“ pravím, „že úřadům autonomním a magistrátu netřeba jakýchkoli podání kolkovati.“

Inspektorovi zajiskřily oči.

„Co? Bez kolku!“

„Myslím, že ano. Samosprávné instituce....“

Inspektor nenechal mne domluvit. Oči zářily mu nadšením, z nich planul svatý oheň.

„Všecko musí být na kolku! Vy jste povinen i myslit na kolku!“

Přemýšlel okamžik, uklidnil se a pravil:

„Kolkujete svoje rukopisy, než je odevzdáte redakci?“

„Ano! Redaktor přečte moji práci, přilepí na ni opět korunový kolek, odevzdá to pak tiskárně, aby to vytiskla.“

„Státní pokladna je vám zavázána zvláštními díky, za tento vlastenecký čin! Zanáším se právě myšlenkou, kterak by se to mělo státi zákonem. Taxa pro sonet byla by 20 haléřů, pro balladu korunu....“

„To je příliš nízké! Poesii třeba stanoviti mnohem vyšší stupnici, než pro obyčejné ekonomické články.“

„Myslíte!?“

„Vším právem! V historickém románě a v tragediích měli by při každé vraždě přilepiti korunový kolek, pak by se aspoň naši spisovatelé naučili vážit si lidského života a neplýtvali by tolik mrtvolami.“

Pan inspektor spokojeně se usmíval, oči jeho tonuly v siné dálavě, bylo viděti, že duše jeho sní, mysl pak že pracuje na projektu nového zákona...

Znameníť tento člověk oddán byl celou duší svému úřadu; i v noci se mu o něm zdálo.

Spí. Najednou začne se převraceti na matracích; má zvláštní sen! Před očima zjevila se mu tlupa lidí obtížených pytli zlata; sotva jej však zočili, utíkají, on za nimi, aby jim doručil platební rozkaz; milionáři však jeden po druhém rozběhli se na všechny

strany. Již již jen ho chytit, už ho drží za kabát, exekutor sahá již po pytli zlata! Ten však vytrhne se mu, šos od kabátu zůstane mu v rukou a milionář — ten tam!

„Hrom aby do toho!“ křičí ze spaní hlasem plným tragiky znamenitý náš bohatýr. Sní dále, víčka má svraštělá, líce bledé... Sny jeden hrůznější druhého jej pronásledují, až dech v prsou se mu tají! Přicházejí mrtvoly se zelenýma očima, on je vyšetřuje, ty však úporně zapírají nechtějíce za nic vyznati se mu z výše svých příjmů.... Propocen probouzí se a upadá v sen nový, příjemnější.

Vidí širý kraj. Všude samý žebrák; od Těšina až do Podvoločisky dlouhá řada otrhaných lidí, linie státní dráhy, která dělí Halič na dvě půle, není okována železnými kolejnicemi, ale místo pražců a železných kolejnic jsou tu dvě řady mrzáků bez chleba a přístřeší a mezi nimi prochází se on, strhávaje s nich poslední cár.

„Ó rajská rozkoši!“ směje se inspektor ze spaní.
„Ó, ó!“

Sen sune se dále, rozvíjí se, nabývá půvabnějších tvarů. Znamenitému tomu muži zdá se, že drží v ruce číslo „Illustrovaného Kurýra“, ve kterém jsou obrázky hladového moru z východní Indie. Ty tlupy vychrtlých lidí až na kost, ty zástupy lidí mroucích z hladu — ó, jaká to rozkoš! Neboť inspektorovi zdá se, to že neděje se v Indii, ten obrázek že je z Haliče, to že je následek jeho výměru o nových daních.....

Směje se ve spaní, až mu dech nestačí.

„Vítězství mé idee! Ó rajská blaženosti! Ó, ó!“

Probudil se. Sny se rozprchly a zanikly. Smutek. Zklamání. Hrozná prosaická skutečnost.

Se zamračeným čelem pije čaj, dívaje se oknem na náměstí. Je trh. Tam veze sedlák na voze dvacet

pytlů pšenice, švec nese na bidle dvacet párů bot, venkovanky postavily se řadou, nabízejíce ke koupi máslo, sýr, vejce a drůbež.

Na pestrý tento tlum dívá se inspektor, čelo ještě více se mračí, smutek kalí mu zrak, na víčkách zaleskne se cosi; toť slza, která skanula po lících a spadla do čaje.

„Co je vám?“ zvolal jsem.

„Hled'te!“ pravil, ukazuje oknem na náměstí.

„Co tam uvidím?“

„Oni chodí v botách!“

„A jak mají choditi? Snad ne bosi?“

„Kdyby moje idea zvítězila, chodili by všichni nazí!“

Poměr můj k inspektorovi, který s počátku byl přátelský a srdečný, horšil se den ode dne.

Tak to nemůže déle trvati. Bude třeba, abych odešel do jiného okresu, kde berní inspektor nemá tolik tvůrčí síly a vynalézavosti pro zvyšování daní.

Během dvou let ztrojnásobil mi výdělkovou daň, patnáckrát platil jsem pokutu za nesprávné kolkování a kromě toho vyměřil mi ještě zvláštní daň z příjmů.

Stále a stále vynalézá pro mne nové příjmy, a přísahy moje, že nic nemám, že nemám žádných příjmů, nic nejsou platny; rekursy moje vracejí se mi s fialovou štamplíkou: „Rekurs se zamítá.“

Musím ho přesvědčiti, že zdání jeho o mých pokladech jsou mylná, že majetek můj je výmyslem. Musím. Neboť neučiním-li toho a exekutoři i na dále tak mne budou pronásledovati, přijde z „Kurýra“ fotograf, aby pořídil si obrázek pro nejnovější číslo.

Musí se to skončiti!

Chytil jsem se prostředku, který mně zoufalost diktovala: Když nadešla doba placení daní, vypůjčil

jsem si peníze od pana inspektora. Vypůjčil jsem si, kolik obnášely všechny daně a pokuty vyměřené mně za tento rok.

Jeho penězi zaplatil jsem jeho výmysly!

Půjčil mně. Když pak přiblížil se den, kdy vrátiti měl jsem mu vypůjčenou sumu i s úroky, a on mne upomínal, řekl jsem mu:

„Nemám.“

„A kdy budete mít?“

„Nikdy.“

„Cože? Vždyť máte přece příjmy....“

„Nemám! Neboť vydělám-li někdy něco, musím zaplatiti exekuci. Víte dobře, že i rukopisy pro redakci kolkují....“

„A vy jste se vypůjčil ode mne s tím úmyslem, že mně peněz nevrátíte?“

„Ano. Vašimi penězi zaplatil jsem daně, které vy jste mi vyměřil. Nebudete přece chtíti, abych já svými penězi platil plody vaší fantasie?!“

*

Hráli jsme v měšťanské besedě v karty. Měl jsem smůlu, ale byl jsem tomu rád. Prohrával jsem hru za hrou. Šílená radost naplnila moje srdce.

Inspektor vyhrával.

V posledních dvou hrách byl bych vyhrál; aby však můj věřitel i to vyhrál, přehodil jsem úmyslně kartu v předposledním „štychu“. Inspektor vyhrál zase. Když přišlo k placení (mělť jsem mu zaplatiti sedm korun), pravil jsem:

„Nemám.“

„Kdy zaplatíte?“

„Nikdy!“

Vytáhl zápisník, dlouho listoval, až konečně moje jméno našel a všechny poznámky při něm přeškrtnal.

Druhého dne dal si vyhledati všecky moje spisy a odvolal výměr o dani výdělkové i o dani z příjmů. Na rubrum celého aktu pak pod moje jméno připsal červenou tužkou:

„Žebrák.“

Uvěřil.

Rohatý purkmistr.

Masopustní povídání. — (Konrad Macheczyński.)

Krásný okres karminšský vedle mnohých památných míst zakládal si počátkem minulého století zejména na dvou městech, která dnes zvláštní hrou osudu degradována jsou na vesnice. Byl to Kocourkov a Kozlov. Nebyla to města hrazená, aniž slyňula světovými trhy, měla však přece něco s městy společného a také se tak úředně titulovala.

V Kocourkově měli kostel a asi sto čísel, z nichž některá, až na bídu, vyhlížela jako maloměstské dvorce, jednu dřevěnou hospodu pro chłopy, druhou zděnou se zájezdem, kterou krčmář-žid nazýval „panský hostinec“; kromě toho byla tam ještě synagoga, několik kořalen se zelenými víchy nade dveřmi a obyvatelů skorem půl tisíce.

Slovutní občané kocourkovští zabývali se převážnou většinou rolnictvím a chovem vepřového dobytka, ale mýlil by se, kdo by vzhledem k jejich rolnickému zaměstnání považoval je za venkovany. Bránili se také všemožně proti takovému pohanění, a třeba přiznati, že vším právem.

Kocourkov byl skutečně městem, a to opravdu svým městem, což dokazovaly především dvě vlastnosti polských měst, které neujdou žádnému zraku: měl náměstí, kterého na vesnicích nebývá, a dobrá

polovina všeho občanstva byli židovští „handlíři“. Náměstí nebylo sice dlážděné, ale travou zarostlé, místy pak kalužemi a hromádkami smetí fantasticky zpestřené. Židé pak chodili ve všední dny v šatě, který dosud kartáče neviděl, zablácení a s lapserdáky (vestička s desaterem) na sobě, vyhlíželi na nejbídnější žebráky. To byly tedy skutečně jakési poklesky proti městskému řádu a estetice, což však vynasnažily se napravit nejprve israelské husy a gojimští vepřící, kteří dosti pravidelně „čistili“ ono veřejné místo od trávy a zaměňovali kaluže v basény příjemného parfumu, kromě nich pak byli to páni kupci, kteří o šábese navlékali na sebe dykytové kaftany, liščí čapky a bohaté župany nejrozmanitějších barev. Konečně důkaz o Kocourkově jako městu podávaly samy úřady, obdařivše jej městskými výsadami, davše Kocourkovu purkmistra, lavníka (soudního prostředníka), několik cechů, policejního drába, veliký magistrátní buben ze psí kůže a za městem vlastní šibenici.

Kozlov vzdálen byl od Kocourkova jen asi na půl míle, vyhlížel podobně jako tento, kořistil z podobných městských výsad a tak byl Kocourkovu podoben, že obě ta města možno považovati za blížence. Podobnost tato zprošťuje nás podobného popisu Kozlova a to tím více, že vzpomínáme ho jen tak mimochodem, jedině za příčinou sporů, které s ním Kocourkovští měli.

Kocourkov nebyl by tím, čím byl, kdyby neměl zvláštních tradic; a měl jich dosti. Některé z nich však během času vyprchaly, že přešly na potomky jen v několika neurčitých rysech, jako na příklad zpráva o jakési výpravě Kocourkovských do Lovčina, odkud prý vrátili se s uťatýma ušima. Jiné zase tradice, zejména dvě z pozdějších dob, ovšem již dávných, zachovaly se s pokolení na po-

kolení v původní barvě; dosvědčují, že obyvatelé města Kocourkova dbali o svou čest a nezahladili nikdy dobré pověsti svého města. Takto se o tom vypráví:

Stalo se jednou, že magistrát města Kozlova odsoudil na šibenici jistého loupežníka, Borsuka jménem, který skrýval se v lesních jeskyních, odkud podnikal loupežné a vražedné výpravy. Kozlov nemaje ve svém území přiměřeného nářadí, na kterém by učinil spravedlnosti žádost, prosil Kocourkovských, aby mu půjčili šibenici. Jiní ne tak pyšní měšťané nebyli by zajisté odřekli sousedům tak nepatrné služby, zvláště když jednou popravou nepotřebuje se tak příliš tento nástroj spravedlnosti. Jiného však zdání byli slovutní obyvatelé města Kocourkova: shledali v té žádosti drzou opovážlivost, dali tedy Kozlovu odpověď krátkou a jadrnou: „Naše šibenice je pro nás a naše děti, a nikoli pro všelijaké Kozlováky!“

Obyvatelé Kozlova zle hartusili na tuto sousedskou neúslušnost, ale přišli na dobrý nápad: za všeobecného ticha doprovodili v noci svého delinkventa na kocourkovský katastr a zrovna o tučný čtvrtek pověsili ho na hrušce, hned za purkmistrovskou stodolou. To pobouřilo ráno Kocourkovské nad míru, že odřízli Borsuka, ne snad aby ho po lidsku pohřbili, ale zanesli jej na katastr kozlovský. V noci poté ležel Borsuk na purkmistrově zahradě, odkudž Kocourkovští přepravili jej zase tam, odkud přišel. Jak dlouho tento „transport“ trval, o tom tradice mlčí, ale tolik je jisto, že byly toho zlé následky.

Borsuk byl skutečným lotrem, který nezasloužil leč šibenici; když ještě žil a loupil a vraždil, předpovídali o něm, že ne-li za živa, tož jistě po smrti přijde rovnou do pekla do služeb samotného Luci-

pera. Předpověď ta, jak mluví tradice, vyplnila se dopodrobna, když nebývalé dosud „zlo“ počalo hospodařiti v Kocourkově, a lidé mnozí jali se tvrditi, že to vše dělá Borsuk, který jako zatracenec mstí se na Kocourkově, že mu odřekli pohřeb.

Za noci slyšeti bylo, jak někdo na střechách šindele načechrává nebo tašky odfukuje, jak někdo za městem naříká a pláče a nejvíce pod purkmistrovskou hruškou. Ženy viděly zatracence, jak lítal se střechy na střechu, starý Muchar, ač slepý, viděl ho, jak o půlnoci seděl na šibenici a chechtal se, dýchavičný krejčík a pijan kovář tvrdili, že je v noci dusí jako mūra. Ano, vyskytly se i důkazy činů skutečně ďábelských: nejtlustší krmník pana organisty pojednou stal se dýchavičným a za krátko z čista jasna natáhl všecky čtyři, ač neměl k tomu nejmenší příčiny; ale moudrá židovka Rachel vykládala, že právě tehdy při měsíčku viděla Borsuka, jak černý jako smola a s ohněm v ústech projížděl se po silnici na tom vepři a tak jej k smrti uhnal. Samotnému panu purkmistrovi, když cestou dřímal, čepici shodil a soudek s kolomazí zpod bryčky vzal; nejednomu vozkovi, který rád si přihnul, vůz polámal nebo koně ochromil; chromé Kozubině obě nohy nadobro polámal, shodiv ji se řebříku, a podnapilého ševce v mělkém příkopě utopil.

Takto „zlý duch“ sužoval počestné město jen čas od času, nechávaje je na delší čas s pokojem; protože však po každé takové přestávce znovu se vracel a nové škody působil, přecházela tato pověra v zatracence s pokolení na pokolení, ovládajíc vzrůstající měrou duše vznětlivé. Marně utíkali se usouzení obyvatelé města Kocourkova o pomoc a radu k různým kejklířům a „pomocnicím“; čert měl tvrdou „náaturu“ a všecky kejkle a čáry nic nezmožily. Což tedy divného, že slavní měšťané ko-

courkovští, do kterých se ďábel tolik zamiloval, hrozně se báli Borsuka, třásli se a křižovali již při vzpomínce na něho, ačkoli jindy byli samá kuráž, zejména když jich bylo více pohromadě.

Jiná tradice pak vypráví, že několik let poté, řekněme raději asi sto let potom, v témž Kocourkově zadávali vlci purkmistra. Zarmoucení měšťané kocourkovští tvrdili jako jeden muž, že se to stalo v noci za silného mrazu a vánice na hranicích mezi Kocourkovem a Kozlovem, kam purkmistr náhodou s cesty sešel, a že tehdy nalezal se v situaci, ve které nebylo na obranu ani pomyšlení. Potkalo je veliké neštěstí, pro které zasloužili útrpnosti. Ale měšťané kozlovští, nemohouce Kocourkovským zapomenouti, že odepřeli jim svého času šibenici a zlého Borsuka jim vyčítali, roznesli na všechny strany, že prý vlci zadávali Kocourkovským purkmistra uprostřed samotného náměstí, v pravé poledne a k tomu ještě prý to bylo zrovna o trhu.

Takovéto pohanění slavného města Kocourkova bylo váženým jeho obyvatelům přece jen přílišné, proto zahájili s Kozlovem proces, a nemohouce se dočkatí rozsudku, zajali jednou na pastvě všechny dobytek Kozlovských a uřezali mu ohony. Učinivše takto spravedlnosti zadost, byli by možná zanechali procesu, leč měšťanům kozlovským nelíbila se podobná „příkrasa“ jejich dobytka, vznesli tedy na ně žalobu pro těžká poranění „inventáře“, ba, co horšího, uvedli v žalobě se vsí určitostí, že Kocourkovští dopustili se toho zločinu ne tak za čest svého města, ale spíše proto, že velice rádi hrachovou polévku s kravským ohonem. Tím bylo nepřátelství obou měst dovršeno, o smíru nemohlo býti ani řeči. Proces vzrůstal, komplikoval se, protahoval, že konečně tak se zamotal, že dodnes nej-

starší lidé v Kozlově ani v Kocourkově nevědí, zdali a jak skončil.

Pomíjíme jiných místních tradic více méně bez zájmu, a přicházíme k příhodě svěžího ještě data, jejíž svědkem byl Kocourkov v počátcích minulého století.

Třeba připomenouti, že kocourkovští měšťané kromě mnoha jiných ctností vyznamenávali se také zvláštní oddaností ke svým purkmistrům; kde bralo se tolik lásky a které bylo její zřídlo — není známo. Fakt zůstane faktem, že zakládali si velice na jmenování tohoto úředníka, byli ho poslušni, pomáhali mu v hospodářství, zanášeli ho různými dary v penězích nebo přírodninách, vřelou účast měli na všech jeho rodinných událostech, a když naskytla se jim příležitost, dali se viděti jako „páni“. Když pak smrt, která ani purkmistra neušetří, některého z nich jim vzala, upřímně oplakávali jeho ztrátu, a jeho zásluhy o město uměli vždycky uctíti významnou vzpomínkou. Když konečně zemřelému prokázali všecky pocty, na které měl nárok, a vyplatili se z dluhu vděčnosti, očekávali s touhou nového otce města, kterého měli ve zvyku přijímati se vší slávou.

Také v dobách, do kterých spadá naše vypravování, dotknul se Kocourkovských podobně nelíostný osud. Zasloužilý jejich purkmistr, člověk zdravý na těle i na duchu, vypraviv se až do Mákova, aby poradil se s tamějším velice učeným rabínem v příčině nějakého sporu magistrátu kocourkovského s místní židovskou radou, skončil tam náhle blahodějný svůj život a také tam byl pochován. Zármutek města Kocourkova, osiřelého touto ztrátou, byl veliký; nejvíc pak bolelo je to, že jejich purkmistr zemřel a na věky odpočívá v takovém arcižidovském místě; aby tedy zastřeli nepří-

jemnou tuto vzpomínku a prokázali spolu tak poslední poctu jeho památce, postavili na svém hřbitově pomník s tímto zvláštním nápisem: „Zde odpočívá purkmistr slavného města Kocourkova pohřbený v Makově.“

Smuteční nálada Kocourkovských neměla však dlouho trvati, neboť za krátko nejdříve poštou pantoflovou, potom úředně došla jich zpráva o jmenování nového purkmistra spolu s označením dne jeho nastoupení; přijížděl přímo z krajského města a nikdy ještě neviděl příští své residence. Blahé tyto zvěsti přivedly Kocourkovské v ruch dosud nebývalý; radili se dlouho a dosti bouřlivě, než sestavili program, jak nejslavněji přivítati tohoto úředníka, aby jejich město representovalo se co možná nejlépe.

Pravda, bylo to v roční dobu, která nikterak nehodila se k veřejným slavnostem, neboť určeno bylo to na únor, o krátké dny za mrazu a sněhu, a k tomu ještě o tučný čtvrtek, kterýž den byl výročním Borsukovy popravy, která černě zapsána jest v historii Kocourkova, a čtvrtek ten jako takový zařaděn byl mezi dny sváteční. Rovněž nevhodným bylo i to, že příjezd určen byl na pozdní večer, snad až kol půlnoci, kdy „zlé moci“ nejraději kouzla svoje provádějí.

Obezřetní měšťané kocourkovští, nedávající se odstrašiti všelikými obavami, rozhodli, že purkmistra uvítají u městské brány na hlavní silnici u budky, ve které seděl jednooký Israel Šnaps, nájemce a výběrčí dlažebného. Již před soumrakem pořadatelé slavnosti hleděli vše tak připraviti, že hodinu před příjezdem, ba ještě dříve, vše bylo již připraveno.

Město náležitě ozdobili, vepříky zavřeli do chlévů, židovky zahnalý husy do kotců, páni mě-

šťané oděli se svátečně a páni kupci vystrojili se lépe než o šábesu. Na místě slavnostního přivítání roztrousili kol do kola smrkových větviček, které na sněhu vyjímaly se velice pěkně. Po obou stranách silnice postavili se měšťané: někteří s lucernami na dlouhých holích, jiní s korouhvemi, jež jim nahradily různobarevné šátky na tyče uvázané, na konci obou řad stáli pak výrostkové se smolnými loučemi, které měly sloužiti za pochodně.

Uprostřed silnice postavila se „honorace“ města Kocourkova. Byli to městští radové v čele s panem sudím, slovným Baltazarem Sěčkou, který s velikými mosaznými okuláry stál tu oděn vlčím kožichem a vysokou beraní čapkou, třímaje v ruce klíč a svítek papíru, na kterém kaligraficky napsánu měl slavnostní řeč. Vedle nich shromáždili se zastupcové řemesel a cechů, jež vedl slovný Melchior Klapka s velikým podbradkem, počestný mistr umění bednářského a majetník dřevěné „residence“ na náměstí. Třetí skupení utvořila israelitská deputace, v jejíž čele stál učený školník (správce synagogy), Mojžíš Tarantas, v ovčím kožiše a s vysokou aksamitovou čapkou. Nezapomněli ani na hudbu, kterou tvořil magistrátní buben, který výborně tlouci uměl zasloužilý městský dráb s červenými tvářemi a fialovým nosem, a píšťala, kterou se vším majestátem foukal kulhavý Antek Guzik, zvláštním talentem nadaný člen městského chudobince. Tyto „representanty“ města Kocourkova obklopoval tłum ostatních vrstev obyvatelstva všeliké pleti a věku, několik pak honů před nimi byl na stráži obecní pastýř na neosedlané bílé kobyle, aby dal znamení, jakmile postřehne příjížděti pana purkmistra.

Slavnostní řeči na uvítanou byly připraveny tři. Pan sudí měl mluvíti o blaženosti, která s příjezdem velmožného presidenta jako rosa spadá na vyprahlý

úhor a svlažuje touhou šířaná srdce věrných občanů města Kocourkova, a potom odevzdali mu klíče od bran města; ve skutečnosti Kocourkov žádné brány neměl, že však u zámečnicka nad firmou uviděli přes metr dlouhý klíč, rozhodli pořadatelé slavnosti, aby se sundal, že celému uvítacímu aktu dodá zvláštní důstojnosti. Uvítání pana mistra Klapky, který ne-
užíval vybraných slov, musilo býti prosté, ale šlo od srdce, když začínalo slovy: „Otče a dobrodinče našeho města! Dři lýko, pokud se dá“ atd. — —
Mojžíš byl posledním řečníkem, ačkoliv chtěl býti druhým; za to však, že byl sběhlý v písmě, sáhl rozumem dále než druzí, až do stvoření světa, našel tam hlubokou myšlenku a měl velikým hlasem provolati: „My tak těšíme se z příchodu velmožného pana purkmistra, jako ondy těšil se Adam ze stvoření Evy,“ a potom měl provolati: „Vivat!“

Zanechme zatím Kocourkovských v slavnostním očekávání příjezdu touženého otce města a přenesme se na několik okamžiků do bohatě osvětleného zámku v nedálekém Klosevě, kam na pozvání bohatého šlechtice z Krakova v hlučném reji (t. zv. kulig) přijeli mnozí šlechticové, aby náležitě oslavili konec masopustu.

Pozvána hudba z Koutna, která bohatě jsouc počastována, spustila od podlahy čerstvé mazury a krakoviaky. Rozjařená mládež v krakovských a kujavských krojích, v obyčejných úborech plesových a fracích, aneb v kostymech polofantastických vytloukala holubce (srážení podpatků dle taktu), křesala podkůvkami, vířila již od samého soumraku s pravou masopustní náladou, které dodávaly ohně hustě kroužící šálky punče spolu s kalíšky vína a medoviny.

Aby zábava byla rozmanitější, dostavilo se též několik osob v charakteristických úborech. Zjevil

se tu Španěl v zeleném, aksamitovém pláštíku, se žlutým biretem ozdobeným pštrosím pérem na hlavě, s kordem po boku a s dýkou za pozlaceným pásem; jedna z dam v úboru cikánky a s kartami v rukou, strojila úklady a různé intriky a vykládala z karet. Nejvíce však masopustní nálady vnesli do společnosti tři mladí šlechtici z blízkého sousedství, z nichž jeden oblékl se za harlekýna, druhý za žida a třetí, z nich nejveselejší, za čerta.

Harlekýn kroutil se jak vlk, prohlížel si dámy pod svojí jak homole cukru vysokou a špičatou čapkou, při tanci prováděl nanejvýš elegantní kroky a skoky, svíral sebe i svoje tanečnice dlouhými rukávy, nabízel dámám pro ochlazení veliké knoflíky své harlekýnské bluzy, jimiž byly pomeranče na bluzu přišité; prohýbal se, proplítal tančícími páry, chechtal se a prováděl různé taškařiny, jak toho role jeho žádala.

Židáček byl zdvořilý, úslužný a samá noha; ten zase na všech stranách uzavíral obchody. Všecko chtěl skupovati a všecko měl na prodej: srdce i berany, rozum i plevy, husy i poctivost, liščí kůžičky i ženské potřeby a všechno jiné zboží, jen aby byl „kšeft“ a něco vydělal. Také nabízel různé „handle“: schvácené koně vyměnil by za kradené psy, čisté svědomí za hotové peníze, čest za ne zrovna čistý, ale výnosný obchod atd. Časem trochu přestřelil a zabředl, neboť ne jeden „vyvolený“ kysele se usmíval; leč on rychle z toho se vykroutil, vyhlal a znovu se vrátil ke svému; do krakoviaka a do mazura však ho nedostali, jevilť k tanci nechut jako pravý žid.

Všecky však předčil čert, který také hned pustil se v rej. Byl jím mladý šlechtic, známý hýřil a lehkomyšlný člověk, který všemožně se vynasnažil, aby zadost učinil své ďábelské výsosti a vystrojil

se, jak nikdy ještě. Měl černé, lesklé střevíčky, téže barvy punčochy a kalhoty krátké jen ke kolenům. Černý aksamitový kabátek zapíatý až po krk těsně přiléhal mu k tělu, vzadu pak zavěšený měl dlouhý černý ohon, kterým bylo staré boa, přidělané na drát. Na ruku měl černé rukavičky s dlouhými, zakřivenými a ostře zakončenými prsty, které vyhlížely jako skutečné drápy. Aby pak d'ábelské důstojnosti v ničem nezašel, načernil si silně celý obličej i krk. Okraje víček očních natřel si bílou barvou, brvy namaloval červeně, pod očima nakreslil si červené podkovy, podobné barvy pak přidělal si kozí bradu. Na tom však nebylo ještě dost! Pozlatil si zuby a tak si je vyleštil, že při každém otevření úst zazářily, jak by žhavé byly. Konečně připevnil si na hlavu černou kadeřavou paruku, ze které vykukovaly dva dlouhé kozí růžky, červeně a zlatě pruhované.

Čert netoliko že se tak krásně vystrojil, ale on měl také výtečný humor a zásobu nejrozmanitějších vtipů a žertů. K dámám byl nesmírně zdvořilý a úslužný, přisedal k nim dvorně, přehodiv si dříve půvabně ohon přes ruku jako dámy vlečku balových šatů. Pánům vyprávěl, jak příjemně a vesele žije se v pekle, kde čarodějnice, staré a ohyzdné dokud jsou na zemi, přeměňují se v překrásné hurisky (milostenky v mahomedánském ráji). S cikánkou dohovořil se, že podle řemesla jest jeho blízkou příbuznou, se židem upřímně se vítal a líbal, nazýval jej svým nejlepším přítelem a plnomocníkem v pořádání lidských záležitostí na tomto světě. Panám představoval se řadou veršem i prósou, přísahal jim, že dosud nikoho nemiloval a že od dvou set let, co je v pekle, dnes po prvé dostal dovolenou od Belzebuba, aby sobě ženu vyhledal. Zvláště pak dvořil se vdaným; některé hleděl pře-

mluviti pro sebe, druhým namlouval, aby se daly rozvést, zaříkaje se svou ctí, že má pro ně daleko krásnější muže v družině Luciperově, a připíjeje kleče na zdraví mladé paní z krakovského veselí, zaklínal ji na svoje rohy, aby s ním šla do pekla. Nedál pokoje ani mužům, mátl jim hlavy zase jiným způsobem a jako pravý čert sváděl je k různým zlým věcem. Všecko to však činil tak žertovně a šetrně, že nikoho neurazil a každého rozesmál.

Těžko bylo by vypočísti přerozmanité ty vtipy, žerty, úskoky, šelmoviny a jiné v pravdě čertovské kousky; dosti, že všude ho bylo plno, do všeho se míchal, všude něco „spískal“, a celou společnost oživoval. Při tom výborně tančil, prováděl různé kejklířské kousky, lhal „až se prášilo“, pil jako z not a líbil se všeobecně. Mnohokrát připíjeno mu na zdraví a hostitel plně uspokojen z takového hosta, chodil za ním neustále s lahví a naléval mu brzy vína, brzy medoviny a nutil jej k hojným připítkům.

Čert zvyklý na oheň nebál se silných těch nápojů; pevnou rukou a s chladnou tváří převracel jeden kalíšek za druhým a držel se dosti dlouho na pevných nohách. Konečně pak, když míra již byla přeplněna, ztratil humor, zvažněl, nohy mu zolovnatěly. Jazyk mu vypověděl službu, bylo mu najednou horko a dusno, a on poznal, že déle v té těžké atmosféře nevydrží. Aby tedy dostal se na čerstvý vzduch, hleděl se vytratiti, dostal se do předpokoje, přehodil přes sebe první lepší kožich, který visel na kraji a třesa se, vyšel na nádvoří mezi ekvipáže, které čekaly tu na bavící se hosty. Cítil, že jest mu ještě hůř! Měl však ještě tolik duchapřítomnosti, že vsedl rychle do nejbližších saní a že pak zapomněl čapku, vyhrnul si široký a vysoký límec kožichu,

schoval si do něho hlavu i s celou ozdobou, zabalil se pěkně do kožichu a za krátko chrápal.

Zatím tančilo se vesele dále, ozýval se smích a časté přípitky hlasitěji rozléhaly se po nádvoří. Kočové, když viděli, že jejich panstvo náležitě je již rozjařeno, dle starého zvyku vzali biče, šli pod okna a začali práskati pánům na „vivat“. Koně, zapřažení do saní, ve kterých čert spal jako zabitý, s počátku stříhali jenom ušima a nepokojně na místě přešlapávali; když pak jeden z kočů, aby se vyznamenal, zapráskl celou silou, koně sebou trhli a otevřenou branou přes ves zatočili na známou jim cestu a živým klusem unášeli s sebou sáně a v nich opilého čerta, a pádili rovnou — ke Kocourkovu!

Pastucha, který stál na stráži, uslyšel zvonky, a ač byla notná tma, rozeznal přijížděti sáně; stiskl tedy vši silou kobylu v obou bocích, pustil se cvalem k městu a mávaje čepicí, křičel na celé kolo:

„Jede, jede!!... Už jede!“

Na toto toužené heslo nastal šumot mezi Kocourkovskými, kteří v čas zapálili lucerny a louče; že pak již hezky dlouho stáli na mraze, dýchali do rukou, třeli ruce o sebe a netrpělivě přestupovali s nohy na nohu.

„Jede!“ — opakoval slovatný pan Sěčka, opravil si čepici na hlavě a okuláry na nose, zvolal: „Pozor!“ a obrátiv se zlostně za sebe, dodal hrozivě: „Ticho, vy tam vzadu!“

„Er kimmt šojn! Er kimmt.... štile! štile!“ (Už jde! už jde... Ticho! Ticho!) — napomínal svých Mojžíš Tarantas, hroze prstem zdviženým vzhůru.

V tom již přijížděly sáně a koně, rychlou jízdou znavení, vidouce silnici přes celou šíři zatarasenu hromadou lidí, sami se zastavili.

Hustá tma, pára z koní vystupující, dým z horících loučí a nesnesitelný čmoud z lojových svíček v lucernách tak sáně obklopily, že nebylo viděti sedícího v nich purkmistra; ač tolik zvědavých s očima vyboulenýma po něm pátralo, nemohli rozpoznati jeho vznešenou osobu.

Nastala kratinká chvíle velebného ticha, co zatím ten neb onen z vážených občanů města Kocourkova namáhal se něco viděti, ale marně; začala tedy pracovati fantasmie některých a brzy od úst k ústům nesly se úsudky a projevy libosti i nespokojenosti.

„To je „nóbl“ pán!“ mluvili měšťané.

„Vaj, to grojse purec! (velký pán!)... fajn, delikát!...“ — šeptali si židé pomlaskující jazykem.

„Proč už nevyleze!“ — ozval se nějaký chłop ze zabrány.

„Drž hubu, sprostý cháme, když nerozumíš politice!“ — odbyl jej nedaleko stojící organista.

„Ten jistě spí!“ prohodil jiný chłop.

„Vaj, to on přemýšlí o náš město!“ zauvážil jistý důvtipný israelita, hladě si vážně dlouhou bradu.

Ostatní úvahy přerušil slovutný pan Baltazar Sěčka, který vystoupil o několik kroků vpřed, ale než obešel koně a přiblížil se k saním, vlhká pára padla mu na okuláry a tak mu je zamžila, že jimi pranic neviděl. Zastavil se tedy, učinil rukou mechanický pohyb k očím, aby si skla protřel, ale v tom upustil klíč; nedbaje toho, postoupil ještě několik kroků, uklonil se hluboko, nikoli však před purkmistrem, jako spíše před ohony určených koní a rychle odříkal svoji řeč; když byl hotov, znovu se poklonil a čekal na poděkování a odpověď. Když však purkmistr nic nepromluvil, ba ani z kožichu vyhlédnouti neráčil, Sěčka stáhl obličej, obrátil se a zmizel v zástupu.

Ještě si ani řádně neoddechl a okuláry protřel, a již vážený pan Melchior Klapka s pravé a moudrý školník Mojžíš s levé strany současně přistoupili k saním.

„Otče a dobrodinče našeho města.....“ začal první.

„Jak byla Eva spokojena s velmožným panem purkmistrem....“ mluvil druhý, pleta páté přes deváté.

Sotva však domluvil poslední slovo, vykřikli oba pronikavě, roztáhli ruce a obrátili se, jakoby je horkou vodou polil.

„Chval každý duch Hospodina!“ volal Klapka ve strachu a křížoval se.

„Aj, vaj! Borsuk! Pomoc!“ křičel ustrašený Mojžíš a trásl se jako huspeninā.

Netrpělivý tłum neslyšel dobře a nerozumě těmto výkřikům, měl je za heslo ke společným fanfarám. Zahřměl tedy magistrátní buben, Antek foukal do píšťaly, div mu oči nevyběhly, a ze všech hrdel najednou ozvalo se trojnásobné: „Vivat! Hurá! Ať žije!“

Teď teprvé domnělý purkmistr sebou hnul, otevřel jedno, potom druhé oko, protřel si je pazourami, zív, shrnul límec, protáhl se, narovnal, konečně shodil kožich... a strašný čert vyskočil ze saní!

Probuzen tak najednou a to ještě jen zpola, nevěděl, co se s ním děje a kde jest; že pak slyšel hudbu a hluk, viděl kol sebe světla a četné shromáždění, myslil, že jest ještě v plesu a honem připamatoval si svoji roli. Přehodil si tedy ohon přes ruku, narovnal pěkně svoji figuru, naklonil něco hlavu, nastrčil rohy a poskakuje k deputan-

tům, posílal jim pravou rukou hubičky na přivítanou.....

Na pohled tak neočekávané proměny purkmistrovy udatní občané Kocourkova nejprvé zberaněli: vyvalili oči, natáhli krky a otevřeli dokořán ústa. Potom zděšení jejich propuklo ve vřavu, povstal křik, ozval se pláč přestrašených žen, jekot dětí, a celé slavnostní shromáždění vřeštíc ve všech možných tóninách: „Borsuk! Borsuk!“ horempádem dalo se na útěk do města.

Za této všeobecné paniky nikdo nedbal úředních předpisů a slavnostního pořádku. Každý hleděl se útekem zachrániti, nastala tlačence, jeden šfouchal do druhého, jen aby si zástupem cestu prorazil, nikdo nešetřil ohledu na stáří a různé stupně společenského postavení. Každý myslil jen na sebe, neboť se mu zdálo, že ďábel je již za ním a právě chce ho nabrati na rohy. Sěčku drknul zcela obyčejný pacholek tak notně, že pan sudí ztratil okuláry i čepici; jiné dva povalil pastucha se svojí kobylo, se které po dobu slavnostního uvítání neuznal za hodno sesednouti. Dráb odhodil buben, který mu při útěku překážel a přes který ve chvíli klopýtlo a na hromadu se svalilo přes půl tuctu vážených občanů. Antek s píšťalou, ač kulhavý, vydrápal se po plotě na nejbližší chlívek a jeho příkladu následovali i jiní, vyšplhavše se na stromy a střechy, ku kterým přistavěli řebříky. Všecky však předstihl Mojžíš a Klapka, kteří první poznali, s kým mají co činiti; první prodrali se tlumem a v útěku hledali záchránění. Mojžíš podkasal si kožich a podél příkopu utíkal jako zajíc; tělnatější a těžší Klapka držel se prostřed silnice a podpíraje se holí, dýchal a supěl jako divé zvíře. Ostatní členové rozeběhlé deputace činili všecko, co jen bylo v je-

jich moci, aby předstihli nebo aspoň dostihli svých vůdců.

Na štěstí nebyl Kocourkov i se všemi předměstími nic rozlehlejší nad naši Lhotu. Této tak šťastné okolnosti vděčiti třeba, že žádný z jeho obyvatelů nezalknul se v běhu, neumřel strachy a že všichni ve čtvrt hodině byli v bezpečí a mohli směle čeliti všemu nebezpečství. Však hned honem zatarasili domovní dveře, uzavírali okenice, ucpali komíny jakožto obyčejnou cestu čertových návštěv; ženy, které nemluvňata kojily, honem je vzaly z kolébek a chovaly na rukou, neboť tak prý zlo nemá k nim moci, a nejodvážnější ozbrojili se lískovými a osikovými metlami jakožto zbraní, které se čert nejvíce bojí, a očekávali mužně, co se bude dítí dále.

Zatím nedálo se dále — nic.

Čert, který před hodinou byl lvem hlučné zábavy, na kterého mile usmívaly se ženy a mužové vesele se k němu hrnuli, nemohl pochopiti, proč teď, tak náhle a neočekávaně, všichni od něho utekli. Zrazen takto a opuštěn ode všech, samotěn uprostřed husté tmy ve sněhu a mrazu pod širým nebem počal se třásti, hmatati po sobě i kol sebe, ohlížel se a napínal zraky na vsecky strany; na konec pojal ho strach, neboť myslil, že snad nějaký skutečný satan toto všecko zařídil na pomstu za napodobení a výsměch pekelným mocnostem. Zima a ostrý severák přivedli čerta k sobě, vystřízlivěl úplně a za slabého svitu odhozených a dohořívajících pochodní rozpoznal, že jest v bezprostřední blízkosti Kocourkova, který tak dobře znal. Již chtěl vejíti do města a prositi o pohostinství, ale když připomněl si svůj úbor a přijetí, jakého se mu před chvílí dostalo, zůstal, aby snad někde nedostal do hlavy kropidlem nebo klanicí. Nevěda

co činiti, bloudil po silnici a prohlížel bojiště, na kterém sice nebylo krve ani mrtvol, ale kde válely se polámané tyče, roztrhané šátky, rozbité lucerny, několik pantoflí a chlupy, vytrhané z liščích a be-
raních čepic. Konečně narazil na buben; sedl si naň, podepřel si rukama bradu a zamyslíl se nad marností světské slávy.

Zatím mráz tak přituhl, že ubohý čert, čehož až dosud v historii pekel žádný příklad zaznamenán nebyl, byl by zmrzl aneb těžce se roznemohl. Štěstím velikým, že ukázal se měsíc, zajiskřily hvězdy a silnice se osvětlila; vstal tedy s bubnu, sebral kus zlomené hole, aby se měl čím brániti a vracel se pěšky zpět.

Hodinu po té přijel do Kocourkova pravý purkmistr, který z nahodilých příčin se opozdil. Slyšel, jak v Kocourkově slavnostně vítají otce města a byl již na všecko připraven. Podivil se proto nemálo, když našel město jako po vymření: všecko bylo uzavřeno, všude tma, nikde živé duše, ani na náměstí; nikdo ho nevítal a nikde ani stopy po jakýchkoli přípravách k vítání. Neznaje se v městě a unaven cestou a zkřehlý zimou, nevěděl, kam se obrátiti, aby se ohřál a odpočinul si. Hladov a mrzut bloudil chvíli po té pustině, objel náměstí, leč marně; nikam se nedostal, ač na několika místech klepal. Až teprve kočí jeho, veden formanským instinktem (pudem), domyslil se zájezdu v jedné z budov, jejíž vrata po dlouhém tlučení, legitimování a užití úřední moci konečně byla otevřena.

Žid krčmář, když byl si purkmistra důkladně prohlédl a přesvědčil se, že nemá rohů, uvěřil konečně v jeho autentičnost (pravost), pozbyl strachu, ocenil rychle čest, jaká tak neočekávaně stala se jeho domu, a nemohl se z radosti ani vzpamato-

vati. Svolal všechny domácí, snesl, co měl nejlepšího, aby důstojně přijal takového pána, který nepřijel ani k panu sudímu, ani k žádnému z vážených občanů kocourkovských, nýbrž přímo do jeho krčmy. Purkmistr, jsa tomu rád, že konečně nachází se pod střechou v teplé světnici a posíliv se náležitě, nabyl humoru, dal se s krčmářem v rozmluvu a od toho dověděl se, jaké neštěstí před chvílí stihlo město.

Purkmistr rychle porozuměl situaci, smál se jen a prominul Kocourkovským, že tak ho přivítali; první pak jeho úřední činností bylo, že podal zprávu o tom neobyčejném případě i o samozvaném kolegovi.

Velmi styděli se Kocourkovští před novým purkmistrem; leč ještě více je zlobilo, že hned druhého dne věděli v Kozlově o všem. Obyvatelé kozlovští hned připamatovali si různé nesváry Kocourkova s Kozlovem; tato událost však velice jim přispěla k pokoření pýchy vychloubačných Kocourkovanů.

Smáli se jim pro jejich „udatnost“ a slavné přivítání, které vystrojili čertu; nešetřili zdobných přídavků a pepřili svůj výsměch různými, samorostlými vtipy. Z Kocourkova nikdo nesměl se ukázati Kozlovským, aby ho hned nepřivítali otázkou: „Jak se daří vašemu rohatému purkmistrovi?“ Vznikly z toho ovšem různé spory a hádky, a tak k odvěkému nepřátelství přibylo nové, ze kterého vzrostla řada pozdějších procesů....

Chodil jsem ještě do školy v Płocku, když jeden tamější občan mnohokrát vyprávěl celou tuto historii zařikaje se, že je pravdiva od a do z. Byl to člověk statečný, měl dobrou paměť a nepodařilo se nikdy, polapiti ho při lži.

Neměl jsem tedy žádné příčiny, abych mu nevěřil, zvláště když starší mu věřili. Abych pravdu děl, pocházel rodem z Kozlova, ale okolnost tato

nesmí býti příčinou k podezření, že by ve vyprávění jeho kryla se snad jakási msta za to, že v Kocourkově odepřeli předkům jeho šibenice a že uřezali ohony všemu jejich dobytku.

V té zlaté Americe . . .

Hrst novinářských výstřižků. (Lud. Stasiak.)

Ve zdejším žaláři byl pořádán pěvecko-hudební večírek. Program bohat byl na zpěvy, deklamace, recitace, a na konec proveden byl mouřenínský tanec. Mnohonásobný vrah Thomas Colquitt krásným tenorem zapěl arii: „Když pohleděl jsem v čarovné tvé zraky,“ načež auditorium propuklo ve frenetický potlesk, takže Thomas nucen byl přidati recitativ: „Poznal jsem tě, milko, v máji . . .“

Známý lupič Will Strong přednesl úchvatně několik lyrických básní a přítel jeho v povolání Fred Leist aranžoval mouřenínský balet. Vděčné posluchačstvo, mezi nímž první místa zaujali známí vrahové a lupiči, nevycházelo po celý večer z nadšení. Králem večera byl zmíněný již tenor, který zpěvem svým všechny elektrisoval. Přítomný kat Traeger a sudí Charles Lake byli mezi prvními, kdož vrahovi Colquittovi k docílenému úspěchu gratulovali.

*

Ve vězení Auburn N. J. měl býti včera odpraven pomocí elektriny negr John Bradwell, který zavraždil farmáře Leaha Niedermayera. Posadili černocha do popravčího křesla, připevniše mu k němu řemeny nohy a ruce. Po té vstavili mu na hlavu železnou helmu a spojili křeslo se strašnou baterií. Pětkrát po sobě pustili proud o síle 8000 volt, leč marně;

negr stále jevil známky života. Soudce H. C. Frick rozkázal, aby proud zapjat byl po šesté, když obdržel telegram z Pittsburgu, že pravý vrah byl vypátrán a na místě lynchován. Poprava tedy ihned přerušena, Bradwell odpásán, načež vstal a pozval celý tribunát i s advokáty na sklenku vína do blízkého salonu. Tam obklopen byl ihned novináři. Když jeden z nich ptal se negra, proč má tak dobrý humor, odpověděl tázaný, že následkem silného napjetí proudu ztratil v levém koleně rheumatismus, který jej celá tři léta hrozně trápil.

*

Inženýr Lindon pozván byl k slavné hostině, která pořádána byla na ostrově Fidži uprostřed Tichého oceánu. Před rokem vstoupil v San Francisko na anglickou loď „Etrex“, která plula do Sidney v záležitostech ostrova Samos. Souostroví toto dosud ještě je neprozkoumáno, a proto mořeplavci opatrně se mu vyhýbají. V nebezpečných těchto místech přepadla „Etrex“ hrozná bouře; blesk udeřil do lodi, která počala tonouti. Kdo jen mohl, hleděl se zachrániti. Lindon napjal všechny síly, aby udržel se nad vodou. Celou hodinu zápasil s dravými vlnami, až konečně ucítil pod nohama pevnou zemi a vystoupil na neznámý ostrov. Domorodci vidouce jeho neštěstí, pozvali jej ihned k hostině. O hostině té však Lindon nepsal a to jedině z té příčiny, že při ní nebyl hostem, ale pokrmem. Přišel na řadu třetí, hned po opici s bananem.

*

Na koronera (ohledavače mrtvol) Van Deyna vrhl se známý lupič Wingard, zavraždil jej, sebral mu hodinky a vyprázdnil kapsy. To stalo se na samém rozhraní států Cook a Illinois. Jen několik kroků dále stál policejní strážník Michael Rockford

s detektivem Allaby. Viděli umírajícího Deyna, kroutili si spokojeně cigarety a požádali blížícího se vraha Wirgarda o zápalky. Když ptali se jich, proč vraždě nepředěšli, aneb aspoň vraha nezatkli, odpověděli zcela správně, že oni nejsou kompetentní v záležitostech, které udály se ve státě Illinois. To že je věcí tamější policie.

*

August Giese je člověk nad míru opatrný. Daroval své milé sto dolarů, aby pořídila si svatební šaty. Že však zná nestálost a lehkomyšlnost srdce dívčího, vyžádal si na své milé, aby mu na obdrženou sumu vystavila směnku. Což kdyby se rozmyslila a vzala si jiného. Redaktor našeho listu byl včera na svatbě Augusta Giese, při které odehrála se scéna zvláště poetická a vzrušující. Když Giese po prvé pocaloval višňové rtíky své ženušky, otevřel tobolku a směnku na sto dolarů na kusy roztrhal.

John O. Brien, měšťan na rohu ulice Erie a Sedgwick, spokojeně kráčel včera ulicí, když najednou přiblížili se k němu dva detektivové, ukázali mu své legitimace a zdvořile ho požádali, aby je následoval do nedalekého domu. O. Brien neodporoval, ale všecek udiven ptal se jich, čeho na něm žádají.

„Jste podezřelým, že nosíte revolver.“

„Nenosím.“

„Máte v úmyslu zavraždit unionistu Harveye.“

„Nikdy mně to ani nenapadlo.“

„Láry, fáry! Ukažte kapsy!“

Detektivové prohledali důkladně všechny kapsy Johna O. Briena a nenaleznuvše nikde revolveru, prosili ho za odpuštění, načež rychle se vzdálili. O. Brien skutečně nikdy revolveru v ruce neměl.

Když se z udivení trochu probral, zpozoroval ke svému zděšení, že mu z kapsy zmizela peněženka, ve které měl 200 dolarů. Obrátil se na policii. Tam hned poznali, že Briena operovali známí dva kapsáři Viktor Guarara a Charles Wright.

*

Manuel Claver odsouzen byl na čtyři dny do vězení, ve kterém hořce pykati bude za svůj čin. Překročil policejní zákaz, kterým přísně zapovídá se jakékoli podporování žebroty. Klerk Cuiker přistihl ho právě, když jistému nebožákovi almužnou dal pět centů.

*

Antoni Emilstone sezval své četné přátele k bohaté hostině. Chtěl ve čtvrtek slaviti zlatou svatbu, ale ve středu se roznemohl a zemřel. Po pohřbu zasedli sezvaní hosté k bohatému stolu, naříkajíce a zle klnouce, že kromě bílých rukaviček musili si koupiti ještě černé.

Generál Jos. Bates, velitel departementu X., vydal rozkaz, dle kterého tři vojíni, kteří dopustili se činu, jimiž zneuctili vojenský mundur, okamžitě zbaveni byli šarže a jednou pro vždy vypovědění jsou z řad vojenských.

Několik dní po té pozorovati bylo ve vojště neobyčejný ruch: mezi vojíny vzmáhala se nekázeň, celé batailony dopouštěly se přestupků, jimiž zneuctěn byl vojenský mundur.

Bystrý komandant hned se domyslí, co se mezi vojskem kuje. Vydal nový rozkaz s dodatkem, aby vojíni za činy, jimiž zneuctěn byl vojenský mundur, nebyli pro příště více vypovídání z řad vojenských, ale potrestáni garnisoním vězením.

A nepořádky ve vojště okamžitě ustaly.

*

Mouření Edwin D. Bangs způsobil včera ve zdejších divadlech několik nepříjemných výstupů. Opozdil se na představení v Gred Notheru a na počátku druhého jednání spustil nehorázný křik, žádaje na hercích, aby pro něho opakovali jednání první. Po chvíli podařilo se utišiti jej, načež on zase pustil se do hrdiny toho představení, vynadav mu před celým divadlem zlodějův.

Když pak první naivce, miláčkovi zdejšího obecnstva, veřejně lásku vyznával, žádaje na ní, aby si ho hned vzala, vyhodili ho ven.

Nedbaje toho, zaměřil do opery. Přišel tam v polovici třetího jednání. Vydržel však klidně naslouchati sotva jediné scéně, načež jal se řvati, že on klassického repertoiru nesnese, aby okamžitě přestali a dávali Ibsenovu „Divokou kachnu“. Když na jevišti se k tomu neměli, šel za kulisy, střelil ředitele do hlavy, načež nejbližším vlakem odejel do Dakoty.

V Omaze (Nebraska) do mravnosti a veřejné bezpečnosti stále jsou stesky, ačkoliv obé jest předmětem častých úvah povolaných orgánů. Žádný poctivý muž nemůže se ukázati na ulici, aby nebyl obtěžován nějakou ženou. Don Juani v sukních přemlouvají každého, aby honem se s nimi oženil. V minulém týdnu popraly se o jistého farmáře dvě dámy, jedná bílá, druhá černá. Černoška vytáhla břitvu, kterou svoji sokyni na obličejí poznamenala. Onehdy vylila Anna Hammordová hrnek vařící vody na Josefa Culla, že se s ní nechtěl oženiti. Včera kráčel klidně ulicí sekretář Henry Steel, když přistoupila k němu krásná brunetka, žádajíc na něm, aby si ji vzal. Když Henry Steel řekl jí, že je ženat, nedala se tím odbýti, naopak tím úsilovněji naň doléhala, jen aby se telegraficky dal se svojí ženou

rozvésti. Ani sebe rozhodnější záporná odpověď nic nepomohla. Když přišli na roh ulice Divisionovy, chytila jej kolem krku a líbala. Potom stloukla ho deštníkem, až byl samá modřina, zavolala pak strážníka, aby ho zavřel. Ten učinil tak se zvláštní ochotou a teď sedí Henry Steel ve vězení a uvažuje o romantických vlohách krásné pleti. Bohužel soud i vláda ženám přejí. Dnes projednáván byl před zdejším senátem zajímavý proces. Jiří Kepas z Hamondu žaloval svoji ženu, která utekla s Janem Nickem, sebravši mu 2000 dolarů. Nevěrná žena dokázala však sudímu, že muž její byl skrbník, málo dával jí na vydržování domu, následkem čehož soudce přiznal jí nárok na oněch 2000 dolarů, motivuje rozsudek v ten způsob, že muž je povinen dáti ženě tolik, aby náležitě se mohla representovati; nemůže-li muž tak učiniti, zákon neví, jak by ženě k tomu dopomohl.

Aby přítrž učiněna byla nestoudné dotěravosti žen, sešla se městská rada, která by město umravnila. Pan předseda v úvodní řeči hořce se rozplakal, žaluje na svoji ženu, která ho bije. A výsledek dlouhého zasedání byl, že všeobecná zkáza mravní šíří se přílišným počtem tančiren a hudebních dýchánek.

*

Do restaurace v hotelu Louis Astoria přibyl syn presidenta Roosevelta. Poručil si bohatý oběd a nejdražší vína, načež vytahovadlem vystoupil do osmého poschodí, účtu v restauraci nezaplativ. V pokoji čís. 274 ukradl 150 dolarů a zlaté hodinky; že však mu to bylo málo, napadla jej ďábelská myšlenka: ukroutil kohoutek u plynu, aby okradený pasažér se zadusil. Policii se podařilo však jej lapiti, při čemž se dokázalo, on že není synem presidenta Roosevelta, leč prasprostým zlodějem.

Bydlí v ulici 32 Well. str. a pochází z pořádné rodiny. Otce jeho oběsili, jeden z jeho bratří je v popravčí škole, druhý v donucovací pracovně, třetí sedí již několik let v žaláři a čtvrtého zastřelil detektiv, právě když piloval mříže v oknech.

*

Zdejší policejní ředitelství přijalo návrh purkmistrův, aby policejním inspektorům pořizena byla zvláštní uniforma a na ní zdaleka znatelné plechové číslo. Stíží se jim sice jejich úřad, když se jim pak každý zloděj na sto honů vyhne, leč co důležitějšího, nebudou moci za výprav na lupiče s těmito v bandy lupičské se spojovati a spolu s nimi město naše drancovati.

Jak se z bezpečného pramene dovídáme, nebude volba republikána Johna B. Johnsona potvrzena. Hlavní komise, v jejímž čele stojí Van Greenberg, přišla na to, že ze 100 osob, které pro Johnsona hlasovaly, 55 již zemřelo, 7 jich vůbec na světě nebylo, 25 bylo takových, kterých nelze nikde nalézt, a Milan Namora nemohl hlasovati, jelikož v týž den v Texasu byl popraven. Co se pak ostatních hlasujících týče, byli to importovaní pensylvánští podvodníci.

Paní Frances Pratt Stanutou žalovala Roberta F. Edgcomba, majitele velkoskladu mouky, pro urážku na cti a o náhradu 500 dolarů za porušení smlouvy. Edgcomb hájí se tím, že paní Frances Pratt Stanutou sloužila u něho 2 dny jako kuchařka a že jí dal okamžitě výpověď, poněvadž o kuchařství neměla nejmenšího ponětí, připravivši mu knedlíky, na nichž on zuby sobě vylámал. Soudce John Patera zakřikl přísně obžalovaného, že přehání, načež po

úradě senátu musila paní Stanutou u přítomnosti všech knedlíky připravit. Když pak zkouška znamenitě se podařila, odsoudili Edgcomba na měsíc do vězení a k zaplacení 494 dolarů za porušení smlouvy. Šest dolarů počítal si Edgcomb za tři zuby na knedlicích vylámané a soud mu je přiznal.

Komu patří objevený ostrov a nalezený poklad?

(Klem. Bąkowski.)

Mnoho napsali se právníci o tom, jakým způsobem lze nabýti práva na nově povstalý ostrov anebo nalezený poklad, leč důkazy ty byly obyčejně jen jakýmsi zbožným přáním a v praxi vlastně nevedly nikdy k žádoucímu výsledku.

Abychom si mohli učiniti jakýsi povšechný pojem, stůjž zde událost, která sběhla se v létě r. 185*, kdy krajskému soudu slavného knížectví krakovského dodán byl pohraniční strážní raport, že na řece Visle v okolí Niepolovic povstal nový ostrov, spolu se zprávou, že stráž již na půdě jeho zarazila říšský prapor! Zpráva tato, již měla se monarchie zvětšiti opět o jeden ostrov, přivedla v pohyb všecky soudní aparáty; okamžitě na místo vypravena komise, inženýři, sepsán protokol, podepsán, vyměřena zeměpisná šířka i délka, přiložena mapa, a rozmnožen způsobem tímto říšský majetek.

Leč obohacení toto vzbudilo závist sousední monarchie, jež podobné nároky činila na zabrání nově povstalého ostrova. Započalo diplomatické vyjednávání s Petrohradem, až konečně rozhodnuto, aby na místo to současně vyslány byly s obou stran nové

komise, jež rozhodnou, není-li ostrov některému z obou břehů bližší, anebo je-li zrovna uprostřed řeky, ve kterémžto případě rozdělí se poměrně mezi obě sousedící mocnosti. •

Vypravena tedy komise ruská i rakouská s dignitáři, písaři a inženýry, sepsán protokol, podepsán, přiložena mapa a projekt rozdělení nového ostrova zaslán oběma kabinetům.

Rozdělení to však se nahoře nelíbilo, jelikož každá mocnost se domnívala, že jí větší díl přináleží. Mezinárodní tento spor přiostril se na obou stranách, ale dříve, nežli taseny měly býti meče, rozhodnuto po několika diplomatických notách vyslati novou komisi na ono sporné místo. V blízkém tamějším městečku sjeli se opět dignitáři, úředníci, písaři, inženýři — vypravili se na Vislu — a ku všeobecnému podivení nenalezeno nikde ani památky po sporném onom předměť, jelikož Visla, dostoupivši normální výše, zaplavila ostrov, kterýž nebyl ničím jiným, než pouhým písečným nánosem. Sepsán protokol, podepsán, zaplacený diety, komise se rozjely, a tak skončil spor tento ku spokojenosti obou stran, protože žádná z toho nic neměla.

O nic lépe poštěstilo se jednomu hledači pokladu.

Jistý právník přestavoval svůj starý dům a protože nejednou četl, že při takových příležitostech nalezeny byly mnohé poklady, pilně dohlížel na dělníky, kteří právě rozkopávali zeď, jež hraničila se sousedním domem, aby jim snad poklad ten v ruce nezmizel. Rozkopána již téměř celá zeď, ale po pokladu ani stopy. Najednou po udeření nosákem ukázal se na jednom místě temný otvor; právník přiskočil s tlukoucím srdcem — otvor se zvětšil, v hloubi se něco zablesklo — právník zvolal:

„Poklad! Ten je můj!“

Dělníci volali: „Není pravda! Náš je! My jsme jej našli!“

Právník odporoval: „Můj je! Přece jsem vám říkal, že si vás najímám i ke hledání pokladu!“

„Ale my jsme ho našli! Je tedy náš!“ volali dělníci, když otvor otevřeli, viděli před sebou — stříbrné svícný, lžičky, cukřenky, tácky, poháry... Právník vztáhl rychle ruku po pokladu, ale dělníci nemeškali a vrazili rukama svýma do otvoru za hrozného křiku:

„Můj poklad!“

„Náš poklad!“ čemuž nebylo konce.

Najednou však v otvoru zakmitlo světlo, objevila se v něm lidská hlava a ozvalo se volání:

„Zloději! Chyťte je! Raubíři — držte je! Pomoc, rychle, pomoc!“

I ukázalo se, že vybourali zděnou skříňku sousedovi, který ovšem „pokladu“ si vzít nedal.

Na exekuci.

(Klem. Bąkowski.)

Po několikaletém psaní a soudním stíhání, vyhrál pan Jan proces a dle znění rozsudku měl obdržeti od pana Pavla 500 korun.

Leč rozsudek tento zůstal jen na papíře, jelikož exekuce předsevzatá u pana Pavla nevynesla ani haléře, neboť celým jměním pana Pavla byly dvě postele, několik židlí, skříň, patero dětí a snubní prsten.

Po nějakém čase dověděl se pan Jan, že pan Pavel má na Visle několik člunů. Sebral se tedy a běžel co nejrychleji k advokátovi, aby mu vy-

mohl u soudu dovolení, by čluny ty směl panu Pavlovi zabavit.

Protože čluny ty byly brzy při pravém, brzy při levém břehu, chvíli uprostřed řeky a hned zase u břehu, a na každém tom místě jiný soud byl oprávněn k vykonání exekuce, musil advokát zjednat panu Janovi dovolení soudu nejen krakovského, ale i podgórského a niepolomického. S cennými těmito dokumenty spěchal pan Jan s advokátním sollicitátorem k Visle, a shledav, že čluny nacházejí se právě u břehu podgórského, běžel co nejrychleji k podgórskému soudu a našel tam na štěstí soudního sluhu a taxatory, z nichž jeden byl zaměstnáním truhlář a druhý krejčí, odebral se s touto komisí k Visle.

Leč pan Pavel, jenž seděl právě na jednom ze svých člunů, zpozorovav zlověstící čapku soudního sluhu, jakož i pana Jana a domysliv si, oč asi jde, odrazil s čluny svými co nejrychleji od břehu a přistál u břehu krakovského. Pan Jan musil zaplatiti kolek za protokol, jímž bylo konstatováno, že exekuce nemohla býti provedena z té příčiny, že čluny odrazily ku břehu, jenž podléhá již soudu krakovskému, zaplatil taxatorům za „námahu“ a spěchal se sollicitátorem k soudu krakovskému. Asi po hodině vracel se již s krakovským soudním sluhou a taxatorem, jehož zaměstnáním bylo malířství; ale pan Pavel právě na loďce své ujížděl k jihu, po proudu.... Zaplatil tedy pan Jan opět kolek a taxatora, načež odbýval se sollicitátorem válečnou úradu. Dle rady sollicitátorovy objevil se pan Jan několikrát po sobě z nenadání na Visle, chtěje tak unaviti ostražitost Pavlovu. Teprve za týden přijel pan Jan v uzavřeném fiakru se zprávou k sollicitátorovi, že čluny nacházejí se u podgórského břehu pod Plaszovem.

Solicitátor vydal se spěšně do Podgórze, vyžádal sobě soudního sluhu a jakéhosi taxatora — teď to byl kovář — radil se s nimi chvíli, následkem čehož soudní sluha schoval úřední čapku do kapsy a nasadil si klobouk, načež „komise“ vydala se do Plaszova. Na břehu různými keři zarostlém ukryl solicitátor sluhu i taxatora, sám pak s dlouhým prutem v ruce bral se volným krokem k řece, jako kdyby šel chytat ryby; ale sotva že vystoupil z křoví, div mu improvizovaná udice z ruky nevypadla — čluny byly již opět na druhé straně Visly!

Leč v tom napadla mu zvláštní myšlenka: Bylo léto, teplo, slunce hezky připalovalo. Svlékl se tedy, vlezl do vody, ukryl se ve vodě až po krk a dal se do zoufalého křiku:

„Pomóóoc! Pomozte, lidé, pomozte! Pomóooc!“

Sluha vylezl ze svého úkrytu, ale solicitátor vzkřikl naň: „Schovej se!“ a jal se křičeti opět:

„Pomóóoc! Pomóóoc!“

Na druhém břehu lidé živěji počali se na člunech pohybovati, až konečně jeden člun plul volajícím na pomoc....

Sotva že připlul až k solicitátorovi, vlezl tento rychle do něho a zvolal:

„Sem ke mně!“

V tom okamžiku vylezli z křoví sluha s taxatorem, vskočili do člunu, a než údivení plavci pochopili, co se děje, vyndal sluha z kapsy papír, vstrčil nejbližšímu z nich exekutorský mandát a prohlásil, že „člun zaujímá nyní postavení, ve kterém může býti zabaven“, taxator odhadl jej jediným pohledem svého kovářského oka na 120 korun, plavci poučení, že „dle znění trestního zákona jsou zodvředni za to, aby člun byl zachován neporušeně v tomto stavu“, načež komise triumfálně vracela se zpět.

Stálo to pana Jana opravdu dosti namáhání a peněz, ale nic z toho nemá, ačkoli člun ten je „na živu“, neboť exekvovanému nikterak nechce se poslati jej ke zlicitování až z Gdanska, kam totiž člun ten byl odplul.

Proč se pan komisař Kutílek neoženil?

(Th. Smolarz.)

Pan komisař Kutílek je nyní sedmdesátníkem. Jako pensionovaný okresní komisař žije v Krakově, kde stal se členem okrašlovacího spolku. Vedle pense má na hotovosti dosti slušný kapitálek. Bližších příbuzných nemá. Má-li už sestavený testament, není nám známo. Jak vyhlíží? Jako pensionovaný okresní komisař vyhlížeti má!

Je tomu již dávno, kdy pan komisař (Kutílek) vstoupil do státních služeb. Praksi odbyl si při místodržitelství ve Lvově. Bylo to za oněch dobrých časů, kdy bezplatní praktikanti politických úřadů ze samých diet, které brali za komise, žili jako nejbohatší domácí páni. Dnes bohužel všechno se změnilo k horšímu, a ačkoli slavná říšská rada hlavu si láme, kterak by materiální postavení úřednictva zlepšila, je čím dál, tím hůř. Důkazy, že před lety bývalo mnohem lépe, naléztí možno v archivech zemských účtáren. Tak ku příkladu zjistili jsme nade vši pochybnost z akt tehdejší doby, že komisař Vincenc Klubko během jediného roku byl 952 dní na komisích a za všechny ty dny obdržel plnou dietu. V účtech tohoto znamenitého muže možno se dočísti, kolikrát cestou na komisi mazal vůz, kolik dal „diškerece“ postilionům, kolikrát noclehoval a jiné více méně zajímavé podrobnosti. Spočteme-li všechnu kolo-

maz, kterou během jednoho roku pan komisař Klubko na mazání vozu spotřeboval, nabudeme přesvědčení, že on samojediný spotřeboval za rok tolik kolomazi, kolik jí teď za rok nespotřebují všichni státní úředníci říše rakousko-uherské. Mnoho peněz vydal také pod položkou „diškerece“ postilionům. Ti lidé při tak tučných „diškerecích“ za dost malé šetrnosti musí dnes býti nejméně majetníky deskového statku. Také spaní měl závidění hodné, neboť během jediného roku noclehoval 538krát! Tak ku př. z Lišek do Krakova — (je tam tři hodiny cesty!) — noclehoval vždycky dvakrát nebo třikrát!

Kdo prostuduje úřední praxi těch dob, pozná, že za oněch časů nejdůležitější činností každého úředníka bylo mazání vozu kolomazí, dávati postilionům „diškerece“ a noclehovati několikrát za den. Nesmíme ovšem zapomenouti, že také za oněch dob mnoho stály husí brky a jich přiřezávání, které trvalo mnohdy celý den nebo i několik dní. Tento výnosný způsob úřadování zanesli do Haliče Němci, kteří dle německého pořekadla: *In Polen ist noch was zu holen*, rádi se do Haliče stěhovali. Později třeba bylo energických zahradníkův, kteří tuto německou plevel z kořene vyhubili. Němci tehda rádi vyhledávali Halič, protože tehdejší vláda jim nadržovala, vidouc v nich *ein für das herrschende Regierungs-System geeignetes Element*.

Dnes již zapomenuto toho, že za oněch dob bylo pro úředníky v státních službách dvojí adjutum, jedno tak zvané polské, čili haličské, druhé mnohem vyšší — německé. Že by toho již dnes nebylo?

Ve starých listinách dobře bychom mohli vyhledati žádost jednoho z tehdejších úředníků, který jsa rodákem polským, ale otcem četné rodiny, vý-

slovně prosil, aby mu milostivě uděleno bylo „německé adjutum“.

Leč upřímně řečeno byly to pro mnohé úředníky přece jen zlaté časy, které bohužel asi již se nevrátí. Že ani pan Kutílek neobdržel adjuta německého, rozumí se samo sebou. Když odbyl si praksi, byl jmenován koncipistou v malém okresním městečku v Haliči. „Šéfem“ jeho byl pan Jan Vychytal, dobrý, poctivý Čech. Pan Kutílek byl dobrým úředníkem, kterému zřídka kdy se stalo, aby užil tehdejší prakse, když jednalo se o nějaký složitější akt: Bylo zvykem na akt takový připsati: „Wird wegen Schwierigkeit des Falles ad acta gelegt“.....

Že pan Kutílek jezdil pilně na komise, mazal vozy, dával „diškerece“ postilionům a velice často i několikrát denně noclehoval, ušetřil po několika letech malý kapitálek a rozhodl se, že se ožení. Lásky dosud nepoznal. Nebylo to však jen tak snadné, jak by si někdo myslil! V městečku ani v celém jeho okolí nemohl najíti nic kloudného a hledati nevěstu za hranicemi svého okresu bylo věci zhola nemožnou, uvážíme-li, že tenkrát vlaky ještě nejezdily a za těžko bylo dostati delší dovolenou. Proto také, kdykoliv uprázdnilo se místo v některém větším městě, pan Kutílek vždycky byl jedním z prvních žadatelů; leč ačkoli v nejhlubší úctě prosil o přeložení a za hlavní důvod uvedl, že rád změnil by již svůj mládenecký stav, vrácena mu vždycky žádost s poznámkou, že pro tentokráte nevidělo se možným místa toho mu udělit.

Kdyby vedle právnických vědomostí byl se znal ve hře na housle, na flétnu, či na basu, kdyby byl měl tenor, anebo aspoň uměl krásně tančit, bylo by se jeho žádosti zcela jistě vyhovělo. Takto talentovaní lidé měli tenkrát rychlý postup. Neboť když

v některém městě potřebovali do kvarteta houslistu, basistu nebo flétistu, nebo když chyběl jim do sboru tenor nebo baryton a dozvěděli se, že tak talentovaný úředník někde existuje, vynaložili všecky svoje síly a umění protekční, že dotyčný úředník byl místodržitelstvím do města toho přesazen. Že mnohdykrátě přeskočil celou řadu kandidátů starších a způsobilejších, toho se nedbalo. Tací úředníci rychle postupovali, musili však za to svému „šéfovi“ stále „přiznávat“.

Náš hrdina neměl na neštěstí o hudbě ani zdání, tančiti neuměl a hlas jeho připomínal — s dovolením — bečení roztouženého berana. Tak ubíhala léta, nadřízení úřadové zapomněli, že pan Kutílek rád by se již konečně dostal pryč, kde by se rozloučil s mládenectvím.

Pan Kutílek byl by se snad již zpřátelil se svým smutným osudem, kdyby nebyla ho stihla nehoda, kterou cítil se do nejvyšší míry kompromitován. Jel na komisi. Přenocoval v jednom statku, kde, nevíme již z jaké příčiny, nucen byl za noci vyjít ven. Neznaje se dobře ve statku, vešel do stáje; dvěře za ním zapadly, a on za nic na světě nemohl je otevřít. Kromě pana Kutílka nalézala se ve stáji ještě jedna bytost — osel. Tak pan koncipista nucen byl celou noc strávit ve společnosti osla. Oslík nedělal si mnoho z této příhody a možná, že považoval to za zvláštní vyznamenání, že osud přivedl mu za společníka člověka, který inteligencí a vzděláním stojí vysoko nad ním, ale srdce pana Kutílka plnily city zcela protivné. Řídký tento případ v životě politického úředníka byl příčinou, že pan Kutílek cítě se politicky zkompromitován, vzal si na rychlo dovolenou a vypravil se do Lvova, aby osobně poprosil místodržitele o přeložení do jiného města. Chvěje se jako osyka stanul tváří v tvář před panem místodržitelem a horoucně ho prosil,

aby z ohledu na jeho staromládenectví, kterého by se již rád zbyl, přeložil jej do většího města, přičemž ani slovem nezmínil se o noční konferenci s oslem.

Pan místodržitel dost drsně odpověděl:

„Milý pane, vy, jak se mi zdá, stěhoval byste se každý měsíc. Buďte rád, kde jste a nezdržujte mne zbytečně, mám s jinými věcmi dost práce.“

Pln zoufalství vracel se pan Kutílek domů. Myšlenka, že noční konference s oslem navždy jej zkompromitovala a že všickni se mu smějí, více již ho neopustila. Spatřil-li osla, krev vstoupila mu do hlavy, dostal křeče, horečku, roznemohl se...

Když vrátil se z hlavního města, ulehl na několik dní a lékař, který byl zároveň okresním fysikem, pojmenoval chorobu pana koncipisty: *febris a sinatica*. Pan Kutílek byl pak toho domnění, že Tvůrce jedině za tím účelem stvořil osly, aby jej při každém kroku kompromitovali a dráždili. Když pak po několika letech po druhé odvážil se prositi místodržitele, a žádost jeho o přeložení opětně mu byla vrácena, byl od těch dob tak silně nervosním, že nejednou při jízdě na komisi zapomněl mazat vůz, nebo dáti diškereci postilionovi. Za podobné nálady šel jednou procházkou za město ke kapliče, kde studenti zpívali na ten čas zakázanou píseň; přidal se k nim a basoval jim svým málo příjemným hlasem. Přestal po chvíli, když uvědomil si zločinnost svého skutku, ale bylo již pozdě. Dovědělo se toho četnictvo a to nemeškalo donésti to hned na patřičné místo.

Proti panu Kutílkovi předsevzato šetření disciplinární, které skončilo teprve po několika letech; a čeho nejponížejší prosby a supliky způsobiti nemohly, to podařilo se disciplinárce! Pan Kutílek

z trestu přesazen byl do velkého města als ein wegen politischer Umtriebe höchst gefährliches Individuum.

Tak splnily se konečně dávné sny pana Kutílka a on po několika letech, když zapomnělo se, že jest ein politisch verdächtiges Individuum, jmenován v témž městě komisařem. Tehdy pilně ohlížel se po věrné družce života, přiměřené svému stavu a důstojnosti, ale nějak se mu to nedařilo.

Oslů živých i malovaných i na dále nenáviděl; byl však trochu klidnějším, neboť soudil, že zvěst o jeho konferenci s oslem do bran města tohoto se nedostala. Konečně našel nevěstu, kterou rozhodl se obšťastniti svojí osobou. Byla to panna Kunhuta, osoba to nepříliš mladá, ale dosti příjemná a hospodárná, která měla několik tisíc věnem. Panna Kunhuta zamilovala se do pana Kutílka celým srdcem, a on rovněž zamilován byl až po uši, jak jen okresní komisař milovati dovede.

Nastávající manželka našeho hrdiny měla jen jednu chybu: viděla v sobě rozeného poetu a psala tedy dnem i nocí romány a novelly. Ačkoliv pak plody svého ducha nabízela všem možným redaktorům, nepodařilo se jí nikoho z nich přiměti k vydání svých nesmrtelných děl, a na vydání vlastním nákladem neměla peněz. Pan komisař trpělivě naslouchal, když mu panna Kunhuta sama arcidíla svoje předčítala; leč to nebylo jí dosti, že by snoubenec tvůrčí talent její náležitě ocenil. Chtíc ho tedy oslniti, vypravila se k redaktoru jednoho malého časopisu a zaplativši mu poměrně značnou kvotu, přiměla jej, že po dlouhém váhání slíbil jí v nejbližším čísle jednu z četných novel vytisknouti. Obsah této práce byl panu komisaři úplně neznám, neboť panna Kunhuta chtěla jej překvapiti.

Dílo panny Kunhuty skutečně přišlo v nejbližším čísle a v zastrčeném koutku četl se jeho titul. Lolavolo, dcera krále Hovův.

Obsahem novelky byl popis života divokého kmene Hovův, o kterém panna Kunhuta slyšela vyprávěti. Téměř na každé stránce některý z milujících vzal si život z nešťastné lásky, nebo z jiné více méně důležité příčiny. Hrdinkou novelky byla dcera krále Hovův, krásná Lolavolo, o jejíž ruku ucházeli se současně ministr vojenství Kukulaka a ministr financí Rapalika. Krásná Lolavolo nemohla se rozhodnouti, komu z obou nápadníků ruku podati. Oba konkurenti byli stejně spanilými a různili se jedině uniformou. Pan ministr vojenství Kukulaka odíval se v kalhoty a čapku po zabitém kapitánu anglického parníku, pan ministr financí Rapalika halil zase hříšné svoje tělo jen kamizolkou, které podobným způsobem nabyl po zmíněném kapitánu jako ministr vojenství. Krásná Lolavolo, jejíž celou garderobu tvořilo několik pštosích peř, nebyla by se možná do dnešního dne rozhodla, koho učiniti svým pánem, kdyby zvláštní náhoda nebyla rozhodla ve prospěch ministra financí. Pan ministr vojenství Kukulaka oblečen v námořnickou čapku a kalhoty vypravil se jednoho dne sám na lov; nešťastnou náhodou spadl do jámy připravené na tygra, který delší čas sužoval celý kraj. V jámě jako vnadidlo byl malý oslík. Kukulaka několik dní proseděl v jámě a z hladu snědl celého oslíka, potom námořnickou čapku kapitánovu a již pouštěl se do pantalonů, když šťastně ho zachránili. Zatím krásná Lolavolo jsouc pevně přesvědčena, že pana ministra vojenství oči její více již nespatří a nechtíc zůstatí starou pannou, což u divokých Hovův není prý věci zrovna příjemnou, rozhodla se podati ručku svou ministru financí. Nešťastný Kukulaka přišed o čapku i Lolavolo, ne-

byl více k utěšení a z veliké lásky se oběsil. V testamentě, který byl zůstavil, odkázal krásné Lolavolo své námořnické pantalonky a svoje hříšné tělo, zapřísahaje ji, aby po smrti Lolavolo jeho tělo usmazila a snědla ona i celý kmen Hovův. Poslední vůle nešťastného milence byla vykonána s opravdovou pietou. Vypsáním hodů tohoto lidožravého kmene novelka se končila.

Když komisař arcidílo své snoubenky přečetl, zbledl, dostal křeče a těžce se roznemohl. Kdo mohl by pochybovati, že podkladem novelky byla příhoda, kterou on ve společnosti osla zažil? Kterak neměl by si domysleti, že panna Kunhuta se mu vysmívá, učinivši ho takto terčem úsměšků a vtipů celého města? Nadarmo posílala panna Kunhuta k němu celé řady svých příbuzných, kteří měli ho přesvědčiti, že mezi ním a ministrem Kukulakem není žádného příbuzenstva; že osel, se kterým on konferoval v stáji, a oslík, který byl vnadidlem na tygra, jsou dva od sebe rozdílní oslové; marně předkládali mu osvědčení krakovské vědecké společnosti i nynější akademie věd a umění, aby jeho pochybnost zaplašili, pan komisař nedal se přesvědčiti, ke všemu byl hluchým a lásku ke spanilé Kunhutě vyrval ze srdce svého i s kořeny.

Když po dlouhé a těžké nemoci znovu se zotavil, nešel již do kanceláře, ale podal si žádost o pensionování; když pensi obdržel, odstěhoval se do Krakova. Žen a oslů teď hrozně nenávidí a srdce jeho sebe krásnější žena nepobouří.

Panna Kunhuta se také neprovdala a ze zoufalství nad ztrátou pana komisaře přestala nadobro psáti, čímž literatuře způsobila ztrátu nenahraditelnou.

Chtěl býti poslancem.

(Pravdivá historie. Th. Smolarz.)

Jan Kočuba je synem Pavla Kočuby. V Nové Lhotě má hospodářství u výměře několika jiter, chalupu a ženu Magdu. Vedle toho má tři krávy, dvě telata, čtyři vepříky, pěknou kobytku a jiné hospodářské potřeby.

Jest kandidátem poslanectví do říšské rady. — Obdrželi uprázdněný mandát? Toho ani popřítí, ani potvrditi nemůžeme, a má-li na poslance dostatečnou kvalifikaci — o tom nechť rozhodnou velectění pp. čtenáři.

Otec Jana Kočuby, Pavel, rozhodl se před lety vychovati syna na velikého člověka, a když Jan v patnáctém roce věku svého s dobrým prospěchem vychodil obecnou školu, poslal ho otec do Krakova, kde v gymnasiu u sv. Anny měl čerpati ze zřídla vši moudrosti, kterou slavní úřadové školní lačným vědy přichystali. Jací professorové udíleli Janovi větších či menších dávek pokrmu duševního a byl-li mu pokrm ten po chuti, toho nelze se dopátrati. Gymnasijsní ředitelstva střežou katalogů jako oka v hlavě a pravděpodobně až za onoho času oznámí světu postup u vzdělání Jana Kočuby, až tento stane se tak slavným jako Bismark a až mu podobně jako Bismarkovi v uznání vysokých zásluh posílají budou dary všeho druhu, jako byly kilometrové klobásy, husí játra a flanelové punčochy.

Od samotného Jana Kočuby jsme se dověděli, že celé dva roky pilně navštěvoval první třídu gymnasia u sv. Anny, a jak se zdá — sám se k tomu přiznal — činil tak za tím účelem, aby z gruntu prostudoval tajemství vědy první latinské. Leč v studiu tom dočkal se hlubokého zklamání a proto za-

nechav gymnasia u sv. Anny, po dvě následující léta byl posluchačem první gymnasijské třídy u sv. Jacka. Ani tu však mu štěstí nepřálo, ani tady tajemství vědy se dostudovati nemohl. Že však byl v práci vytrvalý — ohlížel se po třetím gymnasiu, které by ho k touženému cíli doprovodilo. — Na neštěstí však tehdy v Krakově třetího gymnasia ještě nebylo. Tato závažná okolnost a částečně též i nedostatečné porozumění a ocenění vědeckých tužeb se strany otcovy byly příčinou, že Jan Kočuba nedělal se toužené kariéry.

Pavel Kočuba za přispění krčmáře Mojžíše Püffellesa vypočetl, že kdyby Jan Kočuba v každé gymnasijské třídě jenom pět let studoval tajemství vědy, a na universitě, kde zajisté badání ve vědách mnohem jest rozsáhlejší, jenom patnáct let se zdržel, že by, jsa stár teď 19 let, teprve v sedmdesátém roce svého věku státi se mohl užitečným členem lidské společnosti. Spolu pak nejistým též bylo, zda by již v osmdesátém roce svého života zjednal si bismarkovské slávy a s ní obdržel klobásky, punčochy atd.

Vzal tedy starý Kočuba syna domů, kde konati musil různé hospodářské práce, ke kterým otec započel také vyvážení hnoje, pasení dobytka všelikého rodu a mnoho jiného, (což však Janovi příliš po chuti nebylo. Jan Kočuba živil v srdci svém hořkou nenávist ku professorům německého jazyka, neboť jedině jejich nepříznivému a úskočnému jednání vůči sobě připisoval, že nemoha pohodnouti se s jazykovými formami této řeči, obrátiti musil působnost svoji na jiné pole činnosti, která hodí se k jeho vzdělání jako pěst k nosu. Není však nejmenší pochyby, že dodělá-li se tak vysokého a vlivného postavení, jaké měl aspoň Bismark, professorům německého jazyka na různých neustele.

Příliš se náš hrdina do práce nehnal, a nebýti dubové hole otcovy, které se bál jako agrárníci všeobecného hlasovacího práva do sněmu, kouřil by jenom z dýmky a dále studoval zmotané otázky vědy. Otec měl ho k tomu, aby si podal žádost za úřad dobytčího revisora; i není pochybnosti, že kdyby k žádosti té přiložil oněch osm vysvědčení z první gymnasijsní třídy, úřadové, oceňující náležitě jeho vysokou inteligenci za přispění některého poslance, nejen že by mu úřad ten svěřili, nýbrž možná dost, že jmenovali by ho učitelem některé hospodářské školy. Však u nás paní protekce všechno zmůže.

Leč přese všecko přemlouvání Jan o úřad dobytčího revisora nežádal, což ostatně nelze mu bráti ve zlé. Protože byl často zamýšlen, mohlo se státi, že byl-li by obdržel úřad dobytčího revisora a po něm místo učitele na hospodářské škole, byl by často zapomněl, že je ve škole a před žáky, a nikoli někde jinde a mezi něčím jiným.

Když mu bylo třicet let, oženil se nikoli z lásky, ale že žena jeho byla jako kachlová kamna, tak že měl naději, že bude ona vykonávati místo něho hospodářské práce.

Když pak po smrti otcově stal se neobmezeným pánem hospodářství, chtěli jej zvoliti starostou; leč on nechtěje hned tak síly svoje namáhati a vyčerpati, neboť měl naději později státi se něčím jiným, nabízené mu důstojnosti nepřijal.

Nejčastěji sedal ve výčepu pana Püffelesa, který velice blízek byl mu inteligencí, již nabyt za dobu osmiletého věznění za přečin, kterého dopustil se z nesmírné touhy po zisku; naučil se tam nejen číst a psát, ale hojně také četl z vězeňské biblioteky. Otec našeho hrdiny pival obyčejně žitnou; Jan Kočuba však z ohledu na svou vysokou inteligenci pil jenom hořkou s rumem.

Od těch dob, co starému Kočubovi z bezvládných rukou navždy vypadla dubová hůl, žil Jan život příjemný; a ačkoli funkci starého Kočuby vůči němu převzala jeho žena, byl osud našeho hrdiny snesitelným, jelikož žena jeho k sesílení svých argumentů neužívala hole, ale ruky.

Jan Kočuba byl by možná do smrti prožil život oddaný hloubavému badání ve vědeckých záhadách, kdyby nebylo agrární organizace, která ho jmenovala svým důvěrníkem pro Novou Lhotu a několik okolních vesnic. Slíbeno mu za to, že při nejbližších volbách postaven bude za kandidáta poslaneckví do říšské rady. Z poslance lehce může se státi ministrem a z ministra presidentem nejvyššího soudního dvoru. V duchu již viděl své navštívenky: „Jan Kočuba, statkář, poslanec na říšské radě, em. ministr a president nejvyššího soudního dvoru“.

Jan Kočuba byl všecek vyměněný: jindy málomluvný, teď široce vykládal o spletitých politických otázkách a otevřeně přiznával, že jako poslanec zasadí se nejen o všeobecné hlasovací právo, ale také o to, aby všickni professori beraního jazyka byli sesazeni. Beraním jazykem rozuměl jazyk německý. — Hořkou s rumem pil dál.

Pan starosta opatrným zrakem sledoval politický život Jana Kočuby, upozornil četnictvo, aby pilně nad ním bděli, což bylo příčinou, že náš hrdina dosud do říšské rady zvolen nebyl a že professori beraního jazyka mohou i na dále žítí šťastný život a národ náš germanisovati.

Na podzim konala se u Püffelesa veřejná schůze lidu. Svolal ji Jan Kočuba, který zrovna antisemitou nebyl. Schůzi tu zapomněl Kočuba ohlásiti politickému úřadu, a nepatrná ta věc, jak již to na světě bývá, stala se příčinou strašné katastrofy.

Na schůzi pilo se víc než mnoho. Püffeles přihlásil se také hned do agrární organizace, která se jeho kapse velice zamlouvala. Jednalo se o věcech důležitých a již mělo se jen hlasovati o resoluci, ve které nezapomněli na armádu a daně, na osmihodinovou práci a na profesory — když v tom vešel četník. Protože schůze konala se bez úředního povolení, vyzval četník shromážděné, aby se rozešli. — Tomu však shromáždění nechtěli rozuměti, nýbrž naopak dopustili se přestupku § 81. trest. zákona, vyhrožující úřední osobě, kterou také na místě zbili. Tak účinkovala hořká s rumem.

Následkem toho obeslána celá schůze k soudu. Jan Kočuba vzhledem k polehčujícím okolnostem, jako hlavní vinník odsouzen na čtyři měsíce těžkého vězení, zostřeného každého týdne tuhým postem, a téměř všickni účastníci schůze i s panem Püffelesem našli přístřeší v útulných místnostech vězení u svatého Michala.

Tážete se, zdaž hrdina náš snad v budoucnosti obdrží mandát do říšské rady a budou-li profesoři beraního jazyka i na dále beztrestně trávit svůj život? Na to vám nemůžeme dáti odpovědi.

Ale to nechť všem je jasno a dokázanou pravdou, že přátelství krčmy s hořkou s rumem, s Püffelesy a jinými ještě — lesy smutné mívá zakončení.

Adjutant pana Matěje.

(Klemens Junosza.)

Bylo to v oněch dobách, kdy lidé neznali ještě cigaret. Kouřili podle staré mody dýmky a doutníky, a čaj i inkoust kupovali si v lékárnách. Tenkrát nepohltily dráhy celých lesův, aniž strašily

ptactvo svým pronikavým hvizdotem, tenkráté vydávali se lidé na cestu statečně a pohodlně, tenkráté krmili koně na cestě, cestou noclehovali, urazivše za den pět i sedm mil, ač cesty byly velice neschůdné. Nikdo neopouštěl svého domova jako nějaký hejsek, buďto s malým tlumokem nebo jen tak beze všeho.... každý vypravoval se pomalu i s kuchyní, špižírnu, postelí a značnou zásobou potravy, jakož i senem pro koně. V čas nevyhnutelné potřeby bylo užito tak zvané „extrapošty“, což však bylo již známkou velikého nadbytku.

Někdo by si snad mohl mysliti, že mluvíme o nějakých předpotopních dobách, anebo že se dotýkáme časů velice dávných. Připomínáme však, že tehdejší děti dosud žijí a těší se kvetoucímu zdraví. Slečinky z oněch dob sice již trochu sešedivěly a hoši mají již pěkné lysinky i játra má již každý o libru větší, ale zeptejte se jich na dobu jejich mladosti. Řeknou vám, že sotva uplynula, že se jim zdá, jako by to bylo včera... a jak byla krásná!

V kraji bylo ticho a klidno. Úředník v městečku žil vesele jako pán, a šlechtic na vsi jako magnát. Lesy a bory byly mu jako zeď, nikoho neviděl a jeho také nikdo, nechtěl-li sám. Že tenkráté bylo jinak, to nechť dosvědčí vysoce vážený měšťan Icek Majer Pistole, který je dnes jistě již na onom světě a kterému říkali též Straka, Adjutant a bůh ví, jak ještě. Žádný španělský velmož neměl tolik přídavků jako Icek. Jmenoval se skutečně Pistole! Proč asi tak hrubě a žoldácky — a ne delikátně, aristokraticky, jako na př. Pechvogel, Süsszwieback nebo Marcipán? — To záleželo na otci! Mohl se jmenovati třeba i Schwarzenberg nebo Liechtenstein, jako nějaký kníže, a on zatím byl jen Pistole. Tvrdohlavost a skrblictví nepřinášejí nikdy nič do-

brého a Ickův otec byl i skoupý i tvrdohlavý. Žilť v dobách, kdy židé neužívali žádných příjmení. Syn Smolův jmenoval se Smolovič, syn Berkův Berkovič, a vedlo se jim při tom velice dobře. Najednou napadlo tehdejšími vládám, aby rozšířily atribuci purkmistrův. Vedle toho, že musili trestance honiti ulicí, měli teď židům opatřovati příjmení. Nebyla to věc zrovna příjemná, ba velice nepříjemná. Kdo byl obratný a uměl si zjednatí přízeň pana purkmistra, mohl se jmenovati třeba i Lilienkranz, ale koho neměl purkmistr rád a kdo byl pyšný, ten dostal příjmení ošklivé, někdy až k pláči. Jistý nehodný purkmistr pojmenoval na příklad jednoho žida, na kterého měl zlost, Slanina. Jak možno jen pořádnému židu a jeho potomkům přivěsiti takový nečistý přídomek.

Ickův otec přišel si taktéž pro příjmení, on vlastně si je již nesl, neboť po cestě vymyslíl si, že se bude jmenovati Macher, Judka Macher! — Přišel však zrovna v nečas, neboť pan purkmistr měl nepříjemný výstup s paní purkmistrovou a byl rozzloben jako vlk.

„Co chceš?“ otázal se prudce.

„Chci se jmenovati Macher,“ odpověděl Ickův otec.

„Ho! Ho.... to jest příliš skvostné příjmení!“

„Pane purkmistře,“ řekl Judka, „nehněvejte se, já něco slevím. Nechci býti celý Macher, chci býti jen trochu... chci býti malinký, velice malinký Machérek.“

„Dobře, ale....“

„Tolik já nemohu....“

„Vezmi tě tedy čert! Nebudeš Machérek!“

„A co budu?“

„Ty budeš.... budeš.... purkmistr sám nevěděl, jak by měl Judka pojmenovati; tu však spa-

třil státi u dveří ozbrojeného vojáka. Purkmistr pohleděv naň, řekl Judkovi: „Budeš Pistole!“

Ickův otec se zarazil.

„Pistole!“ zvolal, „pistole! Taková co se z ní střílí? Já nemám chuti býti pistolí.“

„Již jsem řekl! Buď tak nebo tak! Vyber si!“

Tenkráte začal Judek srovnávati a pomyslí si, že lépe jest býti Pistolí zadarmo, než-li Macherem za peníze. Promyslí, a hned také zpyšněl. Nepotřeboval žádných milostí, žádal jen tolik, kolik mu po právu patřilo. Pozdvihl hlavu, zvýšil o něco hlas, a řekl:

„Dobře, jsem chudý, dejte mi tedy aspoň bohaté příjmení!“

„Budeš Pistole!“

Purkmistr nepovolil, Judek nepovolil, ale že purkmistr zvláště v Kocku měl vždycky pravdu, zůstal tedy Judek Pistolí a dětem příjmení to odkázal. Proto si je Icek spolu s jinými odkazy musil nechat. Jiné přídavky neslo již s sebou jeho soukromé povolání, Strakou nazývali jej pro jeho nesmírné žvatlání, titul Adjutanta udělil mu pan Matěj, a lidé v městečku říkali mu „bůta“ a to proto, že byl ke své manželce Rachel velice pokorný a jí poslušný.

Icek byl židáček chudý a nuzný, s bradičkou nevelikou, zrzavými vlasy, nosem zakřiveným jako háček a očima nesmírně pohyblivýma a bystrýma, jež ani chvíli nedaly si pokoje. Icek vešrouboval je v každý předmět jako dva nebozízky, při čemž zkřivil svoji hlavu, což činilo ho podobným strace dívající se na kost, a dodávalo jeho tváři výrazu ustavičného hloubání.

Občan tento bydlil v městečku, ale býval doma jen řídkým hostem, neboť téměř všechn svůj čas strávil na cestách anebo na vsi u pana Matěje.

Vesnička ta byla jakoby někde za světem, neboť z kterékoliv strany chtěl jsi do ní jeti, musil jsi přes les a zase přes les. Člověk třásl se jen na samých kořenech a výmolech, odpočíval na písku, znovu se třásl, znovu odpočíval, až konečně vejel na polní planinu rovnou jako stůl, uprostřed níž leskla se modrá, jako zrcadlo hladká hladina rybníka.

Ať sám Icek dosvědčí, jaké v něm byly ryby. Když se konečně vyjždělo z posledního lesa, bylo viděti dvůr i ostatní budovy jako na dlaní. K nim vedla cesta vysázená po obou stranách břízami, a kolem stavení stály v rovných řadách vysoké a štíhlé topoly.

Icek za svého cestování spočítal břízy i topoly, věděl kolik keřů bezu je ve dvoře, ano i pod kterým keříkem nejčastěji spí pes Mazgaj.

„Kdyby čert vzal toho Mazgaje! Je to lotr!“ říkal Icek.

A měl také pravdu, neboť ze všech psů, kteří potulovali se po dvoře a po vsi, jediný toliko Mazgaj byl na Icka zlý. Vrčel, zuby cenil, ano několikrát mu i poškodil ještě dosti pěkný kabát. Icek musil vyhledávati různé prostředky, aby toho cerbera usmířil. Nosil stále v kapse kousky chleba, ano i kosti, které Mazgajovi na pospas házel.

Bývalo to velice často, že Icek býval každodenním hostem na Valentůvce. Pan Matěj nebyl by mohl bez něho žíti. Tak aspoň tvrdil sám Icek a dokazoval, že jediné jeho příčinlivostí a důvtipností udržela se vesnička, dvůr i jeho majetník.

Říkal to s tím nejlepším přesvědčením, jsa toho domnění, že mluví pravdu. Podle jeho fantasmie počínal svět někde mezi lesy, zajisté že někde na vsi nebo na dvoře, střed světa byl v Kocku a konec ve Varšavě nebo v Gdaňsku. Icek slýchal také

o Palestině, ale byl přesvědčen, že země ta jest hned za Varšavou. V knihách příliš honěný nebyl, také se do čtení nábožných knih ani nepletl, nýbrž honil se jedině za grošem, jehož chtěl co možná nejvíce sebrati, tak mnoho, aby se mohl pustiti do nějakého obchodu obilím, anebo aby si mohl koupiti kousek lesa a jej poraziti.

Leč sny jeho se mu jaksi nevyplnily. Hladu sice netrpěl, šatil ještě jakž takž svoji ženu a sedmero dětí, koupil si v městečku půl domu blízko náměstí, měl koně i dvoukolý vozík, něco domácího náradí, ale na nějakou větší hotovost nikterak se zmoci nemohl.

Viděti z toho, že nebylo mu souzeno, aby se stal z něho velkoobchodník. Je také pravda, že ani při své nejlepší chuti nemohl cíle toho dosáhnouti, neboť všecko, co mu do ruky přišlo, musil dáti své ženě.

Stěžoval si na to nejednou.

„Je to těžká věc,“ říkával panu Matějovi, „velmožný pán dobře dělá, že se nežení. Velmožný pán je sám pěkně pánem, a kdyby měl paní... aj, k čemu paní? Není-li to lepší, žije-li člověk spokojeně bez mrzutostí a starostí? Ovšem něco jiného jest, když člověk musí míti ženu. Na příklad já musím míti ženu, neboť jsem jen docela sprostý žid! Ale vy nemusíte, neboť jste pán! Sedíte pěkně na Valentůvce, tiše, beze všech překážek; v lese máte dříví, na lukách kupy sena, obilí na špýcharu a peníze dobře schované. Chcete-li si vyjeti, jedete; když chcete zůstatí doma, zůstanete doma; zachce-li se vám honiti zajíce v poli anebo stříletí divokou zvěř v lese, honíte a střílíte. To je spokojenost, to je chuť! Kdo má patnáct grošů a nemá ženy, ten ví, že má čistých patnáct grošů; ale kdo má ženu, ten ví, že má ženu, ale neví, má-li svých

patnáct grošů. Když já se vám pokloním a poprosím vás o korčík pšenice na svátky, tu vy mně ji dáte; ale kdybyste měl ženu, na kolik by se asi ten korčík zevrknul? Možná, že na čtyři hrnce. Proč zpívá a lítá pták v povětrí? Protože nemá ženy. Zkuste jej oženiti, tu svěsí hlavu, bude choditi po zemi a místo zpěvu začne pištěti....“

Pan Matěj naslouchal tomuto dokazování kouře z dýmčičky, prikyvoval hlavou a na konec řekl:

„Jsi hloupý, Icku!“

„Což není tomu tak, co já tu povídám? Ovšem, vy máte pravdu. Kdybych já byl moudrý, tu bych měl peníze, ale já nemám nic.“

„Za to tvoje žena má peníze.“

„To je pravda. Ta je jistě má! Ale jaký je to div, vždyť je to druhá žena.“

„Což je nějaký rozdíl mezi první a druhou ženou?“

„Velký, velmožný pane! Moudří lidé řekli, že první žena je pes, a druhá... druhá, to je kočka!“

„Ty jsi pleskal!“

„Já mluvím pravdu. První časem ráda kouše, a hodně kouše, ale jest přivázána; druhá, ta má ukryté pazoury, ale přivázána není. To je věc již známá a vyzkoušená.“

Nevíme, mělo-li se děkovati Ickovu přemlouvání, nebo snad jiné příčině, že se pan Matěj neženil, ačkoli maminky, které měly dcery na vdávání, dívaly se na něj velice přívětivě.

Byl to člověk přiměřeně statný svému stáří, říkal, že mu bude něco kolem šestatřiceti let. Byl vysoký, slušný, měl veliké černé oči, vysoké čelo, hustý vous, a ačkoli téměř stále přebýval jenom doma a žil jako samotář, přece když se někdy ve společnosti ukázal, uměl býti milým, zábavným a důvtipným. V mládí svém cestoval a zrejdil hodný kus

světa, měl dosti slušnou knihovnu, četl mnoho a vyjadřoval se rychle a snadno. Vůči ženám byl ne-smírně zdvořilý, ale ony neučinily na něho žádného dojmu. Díval se na ně jako na krásné obrazy v nějaké galerii, ale neprojevil nikdy přání, že by si některým tím obrazem svůj dům ozdobil.

Starší dámy, tetičky a sestřenky, které měly náramnou chuť na vdavky, učinily na pana Matěje pravou honbu. Zdávalo se několikrát, že již jim padne do sítě; ale on jim pěkně potichu vyklouznul jako starý vlk z tenat, vplížil se do své Valentůvky a zmizel na delší čas s obzoru.

Jako svobodný muž neobával se pan Matěj zájezdu dámského světa. Když někdy některý soused z města přijechal s diplomatickým poselstvím od nevěst, tu ho pan Matěj objímal, líbal, na honbu zavezl, až ho konečně tak popletl, že delegát zapomněl nejen na poselství, ale i na celý Boží svět, a odjížděl s prázdnem a s velikým bolením hlavy.

„Je to kámen,“ řekla teta Isabela při velké jedné poradě o nevěstu, „ale i kámen se dá lámati. Nebude-li to Josefka, bude to Lojzička, a nebude-li to Lojzička, bude to Bronislavka.... Jednou přece musí přijít na tu svou!“

Ale nevyplnilo se to.

Pan Matěj rozhodl se pro velice dobrou partii v ohledu finančním. Bylať Valentůvka krásným majetkem. Veliký kus úrodné země, kousek lesa a louka i mouka i ryby i hříby i obydlíčko a koně! Icek říkal, že takových koní v celém okolí není, nebylo a nebude. Hrabě v Dmuchalách měl anglické koně, sousední šlechta parádní koně, ale „opravdové“ koně měl jenom pan Matěj. Obyčejně jezdil se čtverkou, kterou měl zapřaženu do lehoučké bryčky; po výmolech a písku uháněl jako vítr. Jednou konal s ním Icek takovou cestu.

„Bylo to jenom asi tři míle,“ říkal později; „ani ne celé půl druhé hodinky, ale myslil jsem, že umru. Pán mi řekl, abych si sedl ke kočímu na kozlík, ale to bylo sedění! Ani svým nepřátelům toho nepřeji! Po celé tři míle jsem skákal, hlava se mi třásla, a ruce i srdce také. Žádný hejsek o veselce tak netančí, jako moje ubohé kosti. Chtěl jsem křičeti, ale kousl jsem se do jazyka, až mi krev tekla; chtěl jsem seskočiti, ale bál jsem se. Na zpáteční cestě řekl mi pán, abych si opět sedl na kozlík... ale já nebyl již tak hloupý. Řekl jsem, že přijdu za chvíli, ale... schoval jsem se. Vzal mne s sebou jeden pachtýř. Stálo mne to sice několik grošův, ale za to jsem alespoň po celou noc jel velice pohodlně. Mohl jsem i spát, neboť jsem měl pod hlavou živé tele, které pěkně hrálo, po stranách několik husí a pod nohama soudek kořalky. Dej Bůh, abych měl vždycky takovou jízdu. Pán se sice na mne hněval, ale vymluvil jsem se, že jsem se rozstonal.... To přec může každého potkati.“

Když se později Ickovi přihodilo jezdit s panem Matějem na trh do Lučné nebo do Těchanovic, zařídil si to již jináče. Den nebo dva dni před tím vypravil se do města s některým hokynářem, aby si nepokazil humor a zdraví. V okolních městečkách soudili již vždycky z přítomnosti Ickovy na příjezd páně Matějův. Icek zamluvil již pokoj a postaral se o výhodné ubytování koní; a když pan Matěj přijel na krmení nebo na nocleh, našel již všecko připraveno. Majetník krčmy nebo zájezdního hostince, jsa o tom včas zpraven, již jej očekával, maje vytopený pokoj pro hosta a připravenu stáj i obrok pro koně.

Icek byl nejšťastnější, když byl na cestách, neboť tak mohl si cestou nějakým obchůdkem vydělati ně-

jaký groš, z kterého nemusil aspoň ženě skládati účtů, a již si v duchu představoval, jaký kapitálek si může z těchto vandrů uložit. Ale nepodařilo se mu; neměť štěstí.

„Že jsem také nebyl chytřejší!“ mluvil k panu Matějovi. „Vydělal jsem si několik rublů.... a dobře schoval. Velice dobře jsem si je schoval.“

„A u koho?“

„Nu u sebe. Kam jsem je měl také schovati? Zašil jsem si je do kabátu! Byl jsem jist, že je mám pod podšívku tak bezpečné, jako v nějaké bance. Ale najednou se mi ztratily. Přijel jsem na šábes domů. Převlékl jsem se pěkně do atlasového kabátu, pásu a krásné čapky, a všední kabát pověsil jsem na hřebík. V neděli ráno oblékal jsem se opět jako obyčejně v špatnější oděv. I vidím, že mám kabát rozpáraný a peníze jsou pryč. Křičím a táži se ženy, kdo mi vybral peníze; ale ta se jen směje. Směje se mi, že mám takové štěstí. — ‚Ty hloupý‘, povídá, ‚k čemu kazíš nitě? Já bych ti je nejen z kabátu, ale i zpod srdce vypárala! Jen to zkus! — Co mám tedy činiti, velmožný pane? Již nepočítám a nezašívám. Žena má pravdu: K čemu kazit nitě!“

„Schovávej si je tedy u mne.“

„Co mně to pomůže? Ona to zpozoruje. Zeptá se mne, proč jí dávám méně než jindy, a domyslí se toho. Vy děláte dobře, že se neženíte.“

„Možná, že se někdy přece ožením,“ řekl pan Matěj ve smíchu.

„Bůh chraň! K čemu a nač? Nelíbí se vám snad ten pokoj? U mne je to něco jiného. Mně sice žena sebere všechny peníze, to je pravda, ale ona jich neutratí, neboť nemá je zač utratiti; ona je jen prostá židovka, nechá je raději dětem... Ale jak by vám paní sebrala peníze, vícekrát byste jich

nespatřil; to nejsou židovky, takové paničky umějí utráceti! Rády se strojí, vyjíždějí za hranice a koupají se v nejnoblejších lázních! Ne, ne! Vy nemáte potřebu se ženiti, ale já vám to nezakazuji... Jsem jen Icek!“

Jednoho dne opět po takovéto rozmluvě zatočil se před Valentůvkou kočárek, do něhož byli zapraženi tři vykrmení hnědouši.

Pan Matěj vyběhl na chodbu, aby přivítal hosta; když však viděl, kdo z kočáru vylézá, nemohl se zdržeti výkřiku podivení:

„Teta Izabela!“

„Nu, ano, ano!“ pravila dáma hřmotného těla, s těží vylézajíc. „Máš pravdu, teta Izabela. Je ti to divné?“

„Ale kdež, těší mne to nevýslovně.“

„Těší? Myslíš, že ti to věřím, ty samotáři, podivíne, ty nedobráku!“

„Ujišťuji vás.....“

„Dejme tedy tomu, že je to pravda...“

„Odjedte ke stáji“, ozval se pan Matěj ke kočímu.

„Není třeba; neodjížděj a nevypřahuj“ hovořila tetka; „já se tu u tebe, můj Matějčku, dlouho nezdržím; předně proto, že pospíchám, za druhé, že pod tou střechou.....“

„Cože, teto; střecha je výborná, nově šindelem pobitá, střecha velice dobrá.“

„To ano; ale pod ní.....“

„Pod ní je skromňoučký byt a touto milou návštěvou potěšený hospodář.“

„A nic více?“

„Nerozumím vám opravdu.“

„Vždyť mluvím dosti jasně. Tomu, můj Matějčku, není třeba se diviti. V mládeneckých bytech

mívá své sídlo ďábel, a ty snad přece uznáš, že mně, jako osobě vážné.....“

„Drahá tetičko,“ řekl pan Matěj, „buďte, prosím, klidná. Celý dům je otevřen takovému hostu jako jste vy, tetičko; ručím vám svým slovem, že nepotkáte nejen zlého, ba ani živého ducha..... Jedině snad moji starou hospodyní, starou Vojtěšku, kterou snad z poměru se satanem viniti nebudete.“

„A povídáš pravdu?“

„Na slovo, tetičko!“

„No, no; zdá se, můj Matějíčku, že tě pomlouvají.“

„A co mně na tom záleží?“

„No, tak se to povídá. Ale buď jak buď, neděláš dobře, že jim dáváš příčinu k pomluvám.“

„Já? Čím?“

„Můj milý, je-li někdo tak stár jako ty Kolik je ti let?“

„Šestatřicet.“

„Ty můj Kriste! Já myslila, že na nejvýš třiatřicet; víš ty, můj milý, že zpropadeně stárneš?“

„To může být, ale já toho necítím.“

„Šestatřicet, šestatřicet! Na ženatého to není nic, toť síla věku, mladost, ale na mládence! Pomysli si jen, že počneš již hnedle tloustnouti, šedivěti, plešatěti; zlenivíš, staneš se podivínem, mrzoutem, nudným, navykneš různým nezpůsobům, a ani jedna panna na světě nebude si tě chtít vzítí.“

„To je to nejmenší neštěstí.“

„Prosím, abys to nebral jen tak na lehkou váhu. Nechci věřiti, že bys chtěl žíti stále o samotě. Komu bys zanechal jmění a příjmení?“

„Jmění dostane další rodina, nebo ho věnuji na stipendia. A příjmení? Vždyť je tu ještě druhá linie, mám bratrance.“

„Dej mně pokoj, Matějíčku, druhá linie mne nezajímá, tys mému srdci bližší.“

„Tetičko, vejděme již konečně pod tu pomluvenou střechu, klevetkářkami snad již i prokletou.“

Paní Izabela vtočila se do salonku, usedla si na pohovku, pohlédla očima kolem dokola a řekla:

„Není to tu konečně ošklivé... Ano, máš dosti hezké obydlíčko, ale schází ti tu žena.“

„Teď jste tu přece vy.“

„Nedělej se, že tomu nerozumíš, Matějíčku. Nechceš-li se ženiti, nežeň se tedy! Je mně to nemilé, ale já nemohu tě přece par force (násilím) dovésti k oltáři. Přemlouvala jsem dosti tvoji svéhlavost, ale již tě nechám, dělej si co se ti líbí; chceš-li se zmařiti..... zmař se, já již neřeknu ani slova. A pro pos, znal jsi Ludviku Savickou?“

„Kdo je to?“

„Výborně! On se ptá, kdo je to! Ludvika Savická, dcera pana Josefa z Góry; vždyť jsi tam přece býval.“

„Ach! To dítě?“

„Byla děckem před osmi lety... ale teď! Viděla jsem ji včera, právě když se vrátila z Varšavy. Jaká to distinkce, jaká uhlazenost! Hraje na piano jako nějaká umělkyně, zpívá překrásně... a zevnějšek! Krásnější slečny v celém okolí rozhodně nebylo a nebude!“

„Prosím!“

„To je faktum. Představ si: krásný vzrůst, postava unášející, pohyby plny vděku, vlasy světle zlatové, oči jako drahokamy, ústečka podivuhodné bělosti, chvílí se růmění, nosík jako u sochy...“

„Sokrata?“

„Styď se; k čemu to připodobňuješ? Nechceš snad se starou tetou žertovati! Jak povídám, nosík je jako u sochy, což znamená, že je to řecký nosík;

ústa růžová s překrásnými rysy ručka, nožka jako u dítěte.“

„Toť něco zvláštního.“

„Ano, něco zvláštního.... a k tomu“ — dodala, snižujíc hlas, „mimo půvab, vychování, talent, dobré vzdělání, padesát tisíc na stůl, k tomu pak ještě naděje na bohatého strýce, bezdětného vdovce, který má astma v nejvyšším stupni, rheumatismus, jaterní nemoc a vrací se rok od roku stále hubenější a bídňější z Karlových Varů. Ten strýc má dům ve Varšavě, peníze v několika bankách a vísku na Kujavách. Co tomu říkáš?“

„Nu, nic.“

„Nic? Úplně nic?“

„O nic více, milá tetičko!“

„Víš-li, že jsi k nevystání! Kdybych mluvila do stoletého starce, zajímalo by ho to zajisté mnohem více, než tebe.“

„Ale vždyť vás poslouchám, tetičko, s tou největší pozorností! Mám však toliko ten zvyk, že nedávám na jevo, jak mne to dojíká.“

„Aha, tedy tě to dojíká....“

„Zcela přirozeně.“

„Vylič mně to, nechť aspoň jednou uslyším od tebe něco takového, co by mně způsobilo potěšení. Jaký dojem to na tebe učinilo?“

„Vězte, tetičko, že je mi líto toho poctivého strýce, který snáší tolik utrpení a vrací se co rok bídňější z Karlových Varů. Škoda poctivého člověka.“

„Toho jsem od tebe neočekávala; já ti vyprávím o unášejší dívce a ty se rozpláčeš nad starým neduživcem, jejím strýcem. Opravdu, kdybych byla selkou, věřila bych, že tě někdo uřknul! Já se nemíchám do ničeho, přijela jsem jen, abych ti připamatovala sousedskou a společenskou povinnost!“

„Myslíl jsem si to. Přijela jste mne pozvati na nějakou rodinnou poradu, nebo smírčí soud.“

„Poslouchej,“ pravila přísně paní Izabela, „budeš-li mne přerušovati, zřeknu se tě a nechci se k tobě znáti.... a nechť mne Bůh trestá, vzpomenuli tebe při závěti!“

„Již nevyrušuji, ale ne k vůli závěti, ale abych vás nehněval.“

„Připomněla jsem ti společenské a sousedské povinnosti. Tož tedy věz, že za týden bude na Góře na oslavu Ludviččinu veliká slavnost; slib mi, že se jí zúčastníš, ale nevymlouvej se! Musíš mně to slíbiti, máš-li mne rád.“

„Slibuji tedy.“

„Než na tom není ještě dosti; musíš podobnou zábavu pořádati také ty!“

„Já?“

„Ano. Pozveš všecku společnost z Góry. Já si vezmu na starost povinnosti hospodyňky. Pošlu ti kuchaře již dva dni před zábavou, a sama budu dohlížeti, že se nebudeš muset za to stydět. Jen buď bez starosti, já již to mám všecko promyšleno, rozhodla jsem se pro to a být to musí! Jsem tvojí vlastní tetou a proto co dělám, dělám, jen k tvému dobru a štěstí.“

„Ale.....“

„Žádné ale; ty opatříš nápoje, a o kuchyni se postarám já.“

Pan Matěj hleděl se nějak vymluviti, ale teta nechtěla o ničem ani slyšeti. Vystoupila s celou energií a poslušný sestřenec musil jí přislíbiti, že se ve všem dle rad jejích zachová. Paní Izabela vymohši takto slib na panu Matějovi, vydrápala se šťastně do svého kočárku a odjela, opakujíc si polohlasně:

„Teď se mi již nevymkneš!“

Pan Matěj zamyšlen procházel se velkými kroky po pokoji a nepozoroval ani, že Iček tiše otevřel dveře a stanul na prahu. Ani se neozval, držel čapku v ruce a čekal; bylť v tomto ohledu velice delikátní a nerad začínal rozmluvu, nevěda, v jakém humoru pan Matěj je. Z pohybův a gest sestřence paní Izabely poznal, že dnes bude s ním jen krátká rozmluva.

Vzdychl si tedy.

Pan Matěj se ohlédl.

„Dobře, že jsi přišel“, řekl, „mám nějakou starost, a to hloupou starost.“

„Prosím, já jsem hned upozoroval, že máte nějakou starost..... Nu, od čeho jsem tu já? Znáte mne přece, že není na světě věci, které bych nevyřídil. Trochu peněz do hrsti, něco ovsa a juž jedu, juž jsem, kde je mne třeba, a pohádám se i se židy! Což se nepamatujete, co již jsem všecko provedl? Což se nepamatujete, že jsem vám jednou i pušku přivezl? Nehodí se to sice pro žida, ale já to provedl. Zkusil jsem však také strachu a ztratil půl zdraví, ale vy jste měl, co jste chtěl. Co vás tedy bolí? Jakou máte starost?“

„Velkou!“

„Nu, já se nerad chválím, ale jsem také velký. Povězte mně, co je to! Já vydám se na cestu třebas hned!“

Pan Matěj hned neodpověděl. Chodil ještě chvíli po pokoji a přemýšlel. Konečně zastavil se před Ickem a řekl:

„Pojedeš zítra ráno.“

„Třeba hned, můj kůň je připraven; dám mu jen něco ovsa na cestu.“

„Tvého koně nepotřebuji; zapřáhneš mé koně do žebřinového vozu a pojedeš do města. Vyjedeš odtud hned za svítání!“

„Znám to; je to sedm mil cesty S vašimi koňmi přijdu tam tak na poledne.“

„V městě na mne počkáš. Já za tebou přijedu, nakoupím, čeho bude třeba, ty to zabalíš a odvezeš domů. Musíš dáti na všechno dobrý pozor, aby se nic nepoškodilo nebo neroztlouklo; bude toho mnoho, velmi mnoho, musíš nazpátek jeti pomalounku, co noha nohu mine.“

„O to je nejmenší starost! Zítřka máme čtvrtek, do poledne budu na místě, po poledni si všechno zabalím a na noc pojedu pomalounku zpět. Stačím to všechno do šábesu.“

„To jistě! Pamatuj si jen, abys vyjel co nejdříve, abych tě již zastal na místě! Já budu určitě o třetí hodině po poledni v městě.“

Icek jel jako pán; ležel natažen na znak na slámě, trochu spal, trochu přemýšlel a tak si cestu zpříjemňoval. Uvažoval cestou o různých otázkách a utvrdil se konečně v tom přesvědčení, že na světě přece není tak zle. Pán má pole, sedlák má pole, sedlák pracuje na pána, pán dá živobytí žídkovi; následkem toho mívá se sedlák trochu zle, pán dobře a žídkovi bývá také dobře. Dnes by to již Icek neřekl, ale byl kdysi toho mínění. Sedlákem by Icek nechtěl býti, neboť sedlák musil na robotu, pluh musil řídit a za branami běhati — to se mu nelíbí. Pánův los se mu také nelíbí, a to z různých příčin: pán musí držeti mnoho lidu, musí mnoho peněz vydati — to není také nic pro něho. Nejlépe je býti židem a u hodného pána — to je něco jiného. Nemusí ani za pluhem běhati, ani krup se bát, ani velikého vydání se obávat; žije tak bez velikých starostí. Selský žid, takový, co s pány nemá co dělat a jenom se sedláky v hospodách obchod uzavírá, ten již má horší život. Nikoli snad proto, že

by peněz nevydělal, naopak, ten vydělá mnoho, ale má nepříjemné postavení. Sedlák je vždycky sedlák, neokřesaný hrubián. Časem řekne něco, že to nestojí ani za odplivnutí, časem zas tak hází pěstěmi, že člověk musí běhati k soudu.

Ickův švagr Lejbus, co má hospodu, říká, že ti chámové jej připravili o zdraví. Takový je to národ!

Byli právě ve Vygodě; musí pokrmiti koně. Icek vylezl z vozu, řekl kočímu, aby si koupil vodku, a sám šel k Lejbusovi do pokoje.

Měli si oba mnoho co povídati; vždyť to byli židé a přátelé a mimo to byli společníky v některých menších věcech. Popsali celý stůl křidou, při součtech se trochu pohádali, ale ku konci se přece zas srovnali. Icek napil se vodky podle chuti, Lejbusová mu dala něco teplých, suchých brambor, chléb a cibuli měl s sebou, k snídání toho bylo dosti. Icek sedl si potom opět do vozu, zahrabal se do slámy a spal až do města. Kola zadrkotala na dlažbě, Icek otevřel oči.....

Byl hned zase čilý a při zdravých smyslech, neboť městská atmosféra jest pro žida tím, čím je voda pro rybu a volné povětří pro ptáka. Za každým krokem, v každém domě cítí „kšeft“. Počnouc od mýtnice, kde žid nájemce sbírá od sedláků trojáky (třígrošáky), od hokynářské budky, jatek, hospod, až do těch nejkrásnějších krámů a bankéřských závodů, všecko, všecko Ickovi zavánělo, všecko pobouzelo mysl jeho k pohybu. Těšilo jej, když viděl chodníky zaplavené samými židy, když viděl, jak přebíhají sem a tam s deštníky a holemi v rukou, jak brebentí a zvědavě čekají v branách hotelů, kdo přijede. Uvažoval, tady že je opravdový život a ruch, tady že se může desetkrát lépe pošiditi neb

ošísezenu býti, prodělati a zas vydělati, slovem obchodovati.

Sedě na voze, s pýchou pohlížel na své spolubratry a spoluvyznavače, kteří ve všední, obyčejný den tolik nadělali křiku, hluku a povyku, kolik v jeho rodném městečku nebylo ani o největším trhu.

Řekl kočímu, aby zajel do hotelu, ve kterém se obyčejně pan Matěj zastavoval; zamluvil stáj pro čtyři koně, postavil se před vrata, očekáváje příjezdu svého pána, a ukracoval si čas rozmluvou s faktorem, od kterého se dozvěděl různých, velice zajímavých věcí.

„Můj pán“, mluvil k faktorovi, „je správný jako hodiny. Každou chvíli již tu musí býti; a je mi to divno, že tu ještě není.“

„Co chcete,“ odpověděl faktor, „vždyť to není přece žádný telegraf, ani parní stroj; možná že se s někým cestou setkal, anebo mu snad ochroml kůň.“

„Jemu? On má koně, kteří nikdy nekulhají.“

„Aj, Icek sám neví, co mluví!“

„Na moje svědomí! Jeho koně jsou jak čerti, černí jsou jak neštěstí a letí jako vítr. Dvě míle za hodinu ujet, to je u něho hračkou. Já jsem s ním také jednou jel, ale ještě dnes cítím tu jízdu v kostech. Vždyť mu v Lučné za tu jeho čtverku dávali hned dvanáct set rublů, a on nechtěl.“

Faktor kývnul hlavou, zamlaskal si a prosil Icka, aby mu vymohl přístup k takovému pořádnému pánu.

Icek za malé procento mu to přislíbil a stál trpělivě ve vratech, očekáváje, že každou chvíli spatří zpěněnou čtverku. Zatím minula již hodina třetí, čtvrtá, pátá, hodiny městské odbíjely již šestou, a pana Matěje nebylo viděti.

Znepokojený Icek šel mu již vstříc k mýtnici; bál i kousek cesty za město; pan Matěj nepřijížděl. Icek vrátil se tedy do města, procházel se do půlnoci před městem, načež se rozhodl, že půjde spat.

Probudiv se ráno, běžel ihned do hotelu a tu se opět přesvědčil, že pán nepřijel.

Adjutant začínal již býti víc a více nepokojným. Pátek již tu, domů sedm mil cesty — jak to bude se šábesem? Chtěl-li by s časem vystačiti, musil by vyjeti ihned. Icek počal vyjednávat s kočím.

„Poslouchejte, Vojtěchu,“ řekl, „mně se zdá, že náš pán již nepřijede.“

„Možná“, odpověděl kočí flegmaticky.

„Nu, tak zapřáhněte koně, pojedeme domů.“

„Toho neučiním.“

„Proč to nechcete učiniti? Vždyť je přece již dnes pátek a zítra šábes, já musím být doma.“

„Tak si jeďte sám.“

„A s kým? Dnes nejede již v tu stranu žádný žid, s kým tedy mám jeti?“

„Dělejte si, jak chcete; já mám přikázáno, abych tu na pána čekal; budu tu tedy čekat nejen do šábesu, ale třeba až do soudného dne!“

„A jak to bude se mnou?“

„Jak vám libo. Sedněte si do pošty a jeďte; ale pospěště, málem již bude čas.“

Icek prosil, málem by byl plakal, přemlouval, zaklínal, ale kočí byl tvrdohlavý, ani to jím nepohnulo. Nezbylo tedy Ickovi nic jiného, než vrátiti se domů. Vydal se na cestu pěšky s tou nadějí, že snad dohoní nějakého formana a přisedne si k němu, ale cestou mnoho povozů nejelo. Několik forek vleklo se do města, ale z města jakoby nikdo nejel.

Žid zrychlil krok. Ušel již míli cesty a na velikém dřevěném mostě se zastavil, aby si trochu odpočinul. Vyndal si dýmčičku z kapsy, nacpal si, zapálil a

dýmaje si s chutí, díval se na rychle tekoucí vodu. Najednou upoutal nějaký předmět, který ležel na samém břehu několik set krokův od mostu, jeho pozornost. Byla to černá massa, nad kterou v povětří vznášelo se s pronikavým křikem hejno vran. Několik mužů stálo opodál a rozmlouvalo spolu s živou gestikulací; jeden z nich držel veliké kolo. Icek seběhl na břeh a přesvědčil se, že ona černá massa byl mrtvý vraník, a kolo, které jeden z mužů držel, nebylo jen obyčejné kolo, ale pěkně natřené kolo kočárové. Tráva byla tady hrozně udupaná a zvalená, což svědčilo o tom, že se tu něco přihodilo.

„Co se to tu stalo?“ otázal se těch mužův.

„Právě o tom přemýšlíme“, odpověděli, „tady v trávě jsou stopy, jakoby tu byli vlekli něco těžkého, kolo je rozlámané a kůň zastřelený.“

„Aj, vaj!“ zvolal Icek, „kůň je zastřelený!“

„Podívejte se,“ odpověděl jeden, „musil být střelen zrovna do prsou, přece tolik krve kolem dokola.“

Ickovi šel mráz po celém těle. Však to byl také pěkný kůň, vraník, veliký, a právě pan Matěj jezdívá čtverospřežením pěkných, velikých vraníkův.

Ubohému adjutantu udělalo se tak špatně, že nemohl ze sebe vypraviti ani slova. Tisíc otázek hrnulo se mu najednou do hlavy. Kdo toho koně zabil? Kdo rozlámal to kolo? Kdo je sem zahodil? Co se stalo s panem Matějem, s Vojtěchem, a s ostatními koňmi?

Všichni prohlíželi pozorně stopy na louce.

„Moji drazí lidé,“ řekl konečně Icek, „jak vidím, tady se stalo něco neobyčejného.“

„Ba že něco neobyčejného. Buďto nějaká loupež, anebo i jiné neštěstí. Ten kůň je zastřelen.“

„Nu, a kde jsou tamti tři nezastřelení?“

„Jací tři?“

„Vždyť byli přece čtyři.“

„Tak, ty žide, ty koně znáš? Víš, čím jsou?“ vyptával se jeden z mužův.

„Jak bych jich neznal? Vždyť jsou to koně pana Matěje. Měl včera přijeti do města.... Já jel napřed s kočím. Pán tam měl býti ve tři hodiny. Čekal jsem na něho do večera, čekal jsem do rána, a protože již je dnes pátek, a já již déle čekati nemohu, spěchám domů na šábes. Vaj, vaj! Kdo by se nadál takového neštěstí! Kam se asi poděl pán? Kam Vojtěch? Kam povoz a tři koně?“

Onen muž ukázal na řeku a řekl:

„V těchto místech je hluboko na nějaké čtyři sáhy, ne-li ještě více.“

„Aj, vaj! Tak vy myslíte, že se utopili?“

„Nemyslím, ale povídám, jak je tu hluboko. Jest-li spadli do vody, tak se utopili, jest-li ne, tak ne! Bude třeba říci to rychtáři, aby nařídil rybářům, aby v těch místech hledali.“

„Jaké to neštěstí! Hledejte, prosím vás, hledejte; já se vrátím do města, řeknu kočímu, že se pán utopil, pojedu domů, abych to pověděl rodině a sousedům.“

„Aj, to nesmíš!“ ozval se jiný z mužův.

„Proč bych nesměl?“

„Ty, žide, půjdeš s námi do Cherlákova.“

„Já nepůjdu nikam, já tam nemám co dělat. Já jsem pořádný člověk, mám průvodní list!“

„To je mně všechno jedno. Ty půjdeš s námi k rychtáři a dost!“

„Kdo mi může poroučeti?“ zvolal Icek a dal se na útěk; sotva však udělal několik kroků, již ho držel silnou, železnou rukou za límec.

„A tys mně pěkný kochánek,“ zvolal, „proč pak utíkáš a bojíš se? Kdo pak ví, nejsi-li tím vrahem nebo aspoň společníkem.“

Icek volal o pomoc, zmítal sebou, hleděl se jim vymknouti, kousal je do rukou, musil však přesile povolit. Jeden z nich měl při sobě kus prostraňku a tím ubohému Ickovi pevně spoutali ruce.

„Teď nám již neutečeš,“ řekl, zavazuje mu poslední uzel, který se Ickovi bolestně do ruky zařezával. „Však ty budeš pamatovati na cherlakovské sedláky, jak umějí utahovat. Ani čert ti to nerozváže!“

„Vy sami jste loupežníci! Vy jste vrahové! Jak jen můžete spořádaného žida na cestě lapiti, poraniti, svázati! Já vás budu žalovat, že jste mne přepadli, že jsem přišel o zdraví.“

„Mohl jsi s námi jíti dobrovolně.“

„Kdo pak jste, že mám s vámi choditi? Já nejsem váš volík, ani vaše kráva. Kdo jste.... vy loupežníci!“

„Tož ti tedy povídám, žide, že jsem šoltys (vesnický sudí), přišel jsem, abych prohlédl, co se to tu s tím koněm stalo, a protože jsi řekl, že víš, čím ten kuň jest a jak sem přišel, musíš to tedy dosvědčiti u rychtáře, aby věděl, jakou o tom podat zprávu. Prosil jsem po dobrém, a ty's nechtěl, a proto teď půjdeš na prostraněčku, když jsi tak spurný.“

„Kdyby vás čerti vzali! Já s vámi nepůjdu, já nepotřebuji znáti vaši vesnici a vašeho rychtáře. Dnes je pátek, já musím býti doma na šábesu!“

„Strkejte ho ze zadu, kmotře!“ řekl flegmaticky šoltys.

Icek vida, že to nejsou žádné žerty, jal se je přemlouvati a vyjednávati.

„Poslouchejte, hospodáři,“ řekl, „já vím, že jste pořádní lidé, že jenom žertujete.“

„Ó nikoli, milý žide, nežertujeme. Půjdeš s námi k rychtáři do Cherlakova.“

„A daleko-li je ten Cherlakov?“

„Půl druhé míle.“

„Nu, a kdy tam dojdeme?“

„Až tam dojdeme, tak tam budeme! Pojdme!“

„Moji milí lidé, mnohokrát vás prosím, poslyšte mne. Vždyť já nejsem zločinec, ani loupežník... jsem žid, obyčejný „handlovní“ žid, jmenuji se Icek Pistole... Prosím vás, rozvažte mi ruce. Já už nebudu utíkat. Já rukou velice potřebuji... Chci si trochu šňupnouti... Musím se podívat, neztratil-li jsem peněz... Chce se mi pít, rád bych se s vámi napil vodky. Proč bychom nepili, když jsem v tak příjemné společnosti? Je tu nedaleko krčma?“

„Je, je!“

„A je v ní žid?“

„Ano, nikdo jiný.“

„To tam musíme jít. Já vám dám každému nalíti sklenici dobré vodky a sám se s vámi také napiji a ten žid vám dosvědčí, že nejsem žádný tulák, ani cikán, ani, jak vy žertem říkáte, lupič, ale pořádný žid. Uvidíte, jak mně to všechno dosvědčí... Ano zaručí se za mne svojí osobou i jménem.“

„Vždyť tě ani nezná?“

„Jak by to jen mohlo být, aby jeden žid druhého neznal? Toho mezi námi není. On mne zná velice dobře a já ho také dobře znám.... Známe se již od maličkosti. Jenom vás prosím, milí hospodáři, rozvažte mi ruce. Poznáte přece sami, co je člověk bez rukou! Člověk nemůže si vzít ani šňupek tabáku! Mějte přece se mnou slitování!“

„Vždyť my nejsme tak zlí,“ odpovídal šoltys, „a nebyli bychom tě ani svázali; ale když jsi nám chtěl utéci, musili jsme ti svázati ruce a dáme ti ještě řemen na ucho a povedeme jako kousek dobytka na trh.“

„Pfuj! Jaké to přirovnání! Já nejsem přece žádné dobytče a vaše obec není trh. Rozvažte mne, pane šoltyse, prosím vás o to!“

„Kdybych věděl, že nám neutečeš.“

„Co pak jsem nějaká vrána anebo zajíc, abych před vámi utíkal? Vždyť jste proti mně tři a jaké máte zdravé nohy! Či byste mne nedohonili? Kdybych uměl tak běhati, jako vy! Kdybych měl v nohou takovou sílu, jako vy! Co jsem proti vám? Moucha. Co vy jste proti mně? Lvové! Rozvažte, velice vás prosím, rozvažte.“

„No,“ řekl šoltys, „budiž, ale pamätuj, co jsi řekl“

„Nu, vždyť vy budete spokojeni.“

Ukázalo se, že uzly byly hodně utaženy, poněvadž jich holými prsty rozvázati nemohli. Icek radil, aby užili nože, ale sedlák litoval prostraňku a nechtěl k tomu svoliti.

„Přeříznu si takový pořádný provaz“, řekl, „kde pak potom vezmu jiný, až ho budu potřebovat?“

Skončilo se to tím, že majitel provazu pomohl si zuby. Klekl na zem, zakousl se do provazu, tahal a tahal, až konečně uzel rozmotal, při čemž dal několikráte Ickovi pocítiti, že chłopské zuby jsou zdravé a pevné jako ocel.

Icek radostně vyprostil ruce z provazu a házel jimi sem tam, jakoby se chtěl přesvědčiti, má-li v nich ještě vládu.

„Podívejte se, co jste mi udělali, jaké mám modré pruhy na rukách! A jak to pálí! Teď po-

spěšme, ať jsme co nejdříve v té krčmě! Musím se posilnit a odpočinouti si!“

Cestou rozmlouvali o neštěstí a uvažovali, kdo asi koně zastřelil a proč. Icek uvolněný účastnil se úvah a stavěl se na oko úplně klidným, ale při tom stále přemýšlel o útěku, jak by se dostal na šábes domů a oznámil smutnou tu zprávu. Pozoroval slunce a vypočetl, kdyby se mu podařilo utéci, že by v nejbližší vesnici najal si povoz a ještě do večera že by byl doma a hned by rozeslal posly na všechny strany se zprávou o neštěstí pana Matěje. Paní Izabela i všickni sousedé hned by se vypravili, aby hledali stopu nešťastného pana Matěje. Musí ovšem nejprve o tom všem vědět, o šábesu také musí být doma, nezbývá než utéci.

Nežli došli do krčmy, měl Icek plán zosnovaný. Šlo jen o to, na kolik bude mu nápomocen žid, který je majitelem krčmy. Nikoli bez obavy překročil Icek práh venkovské krčmy, když však zahlédl sedět za stolem spoluvyznavače, usmál se radostně. Šenkýř byl dobrý známý, snad i trochu příbuzný.

Několika slovy naznačil mu Icek, oč jde; ten kývl hlavou na srozuměnou a s patrnou lhostejností jal se natáčet vodku ze soudku do skleniček.

„Pane šoltyse,“ řekl Icek, „i vy, páni hospodáři, třeba se posilnit. Pijte, kolik chcete, já platím všecko! Poznal jsem vás náhodou, zaplatím za vás tedy. Náhoda je něco takového, co se může každému přihodit. Pijte!“

„Ano, kmotře!“ řekl šoltys sousedovi, „ten židák mluví pravdu; když jsme se tak náhodou sešli, můžeme se napít!“

„Máš pravdu!“ odvětil kmotr, „pijme, když to teče!“

„Pravda, pravda!“ zvolal Icek. „Natočte každému plnou čtvrtku, pane šenkýři; jsem tak sláb, potřebuji síly.“

„Ale, ale, židáčku!“ řekl šoltys, „proč si děláš takovou škodu?“

„Vaj, vaj! Vy myslíte, že jste potkali nějakého trhana? Myslíte, že takový žid, kterého jste cestou lapili, nemá, čím by pohostil tak vzácnou společnost? Vaj, vaj! Víte-liž, že mohu vám každému poručiti ještě dvě takové čtvrtky, budu-li chtíti?“

„Proč ne?“

„A proč ten třetí nepije?“ otázal se Icek.

„Zapřísáhl jsem se, že kořalky do úst nevezmu,“ odpověděl chłop.

„A čím mohl bych vám posloužiti?“

„Ničím; ať pije šoltys se svým kmotrem za mne, já půjdu k sestře. Bydlí tady, snad mně poví něco nového.“

„Nu, jak chcete,“ odřekl Icek spokojeně, že se zbavil jednoho špehouna; „jděte si tedy, ale nebuďte tam dlouho, musíme jíti ještě k rychtáři. Víte přec, že musím ještě dnes býti doma na šábesu. Nevíte, dostal-li bych v Cherlákově nějaký povoz?“

„Aby ne! Tady má každý hospodář pár koní a jakých, pane!“

„To jsem rád! Objednám si tedy povoz, na peníze nehledím. — Pijte, pane šoltyse!“

Chłop loknul jednou, po druhé a po třetí čtvrtka byla prázdná. Bavil se s kmotrem čím dál veseleji.

„Poslouchejte, pane šoltyse,“ řekl Icek, „vy jste jistě také nábožný člověk?“

Šoltys už měl v hlavě. Rozevřel široce oči a pravil nesouvisle:

„Každý člověk chválí Pána Boha... Každý z nás je hříšníkem. a hříchů máme dost! Víc než peněz! A modlíme se za odpuštění....“

„Aj, pan šoltys je vskutku nábožný a proto také spravedlivý! Tož dovolíte mně, abych se mohl pomodlit tady vedle v 'pokoji. Dveře jsou otevřeny, uvidíte mne dobře. Já poprosím šenkýře Moška, aby mně půjčil svoje modlení a všecko, čeho je k tomu třeba. Pomodlím se trochu, vy se zatím pobavte a pijte!“

„Jen si dělejte podle své víry, já vám překážeti nebudu. Nemám dnes mnoho na práci a vrátím-li se domů o hodinu později, nikomu do toho nic není. Jsem šoltys a bohatý hospodář — mohu si dělati co chci a kdy chci. Jdi se 'modlit, židáčku; já ti v tom překážeti nebudu.“

Icek nedal se dvakráte pobízet. Vešel do druhého pokoje, vyměnil s šenkýřem několik hebrejských slov, a po chvíli viděl šoltys otevřenými dveřmi nábožného žida, jak obrácen obličejem do okna, klátil se a klaněl, maje na sobě bílou plachtu se širokými, tmavými okraji.

Šoltys a kmotr popíjeli dále, bavili se spolu, ale oběma již se jazyk těžko hýbal; konečně vodka zmohla oba, hlavy jim klesly na ruce, oni usnuli a spali přes hodinu.

Probudilo je teprve hrčení bryčky, která zastavila před krčmou. Šoltys vystřízlivěl. Ohlédl se kolem sebe a viděl v sousední jizbě žida, ani se dosud klátí a klaní, oblečen v bílou plachtu.

„Nó!“ pravil, „snad už jsi se dost namodlil! Je čas, abychom šli.“

Žid se neozval.

„Žide, židáku!“ zavolal šoltys.

Modlíci nezměnil posice.

Chłop vstal a těžkým krokem klátil se do pokoje.

„Hej!“ zvolal. „už dost! Půjdem!“

Žid obrátil se pobouřen.

„Proč mne vyrušujete z modlení? Kdo mi chce zabraňovati v modlitbě v mém domě? Jaké k tomu máte právo?“

Modlíci žid byl šenkýř Mošek. Šoltys odskočil od něho.

„Vždyť já vás nehledám!“ řekl, „ale toho žida, kterého jsme sem přivedli.“

Šenkýř pomalu svlékl bílou plachtu.

„Tak si ho hledejte!“ osopil se na šoltyse. „Přišel s vámi, vy jste s ním pili. Poručil nalévat vodku, ale nezaplatil. Já vás odtud nepustím, dokud mi za vodku nezaplatíte!“

„My!?“

„Vy! Kdo pil, ať platí! Myslíte, že se vás bojím? Ani dost málo! Já jsem zdejší, znám vás dobře! Mhm! Pan šoltys? Velký pán! A moudrý! Neví-li někdo, kde je hospoda, pan šoltys ho tam dovede! Ten zná všechno a ví všechno. I to, že komín je na střeše? Hahaha!“

„Žide, nerozčiluj a pověz, kde je ten druhý žid!“

„Což jsem policajt, abych ho hlídal? To má dělat šoltys!“

„Nepovíš tedy, kde je?“

„Povím! Je někde, ale tady ne! Ostatně já ho ani neznám. Neviděl jsem, kudy přišel, nevím, kudy odešel. Zdá se mně, že zde vůbec žádný žid nebyl. Ovšem že nebyl a také nemohl být! Vždyť je dnes pátek a to žádný žid necestuje! Ten musí dnes do koupele a potom do modlitebny. Vy jste se opili a teď se vám zdá, že jste tu viděli nějakého žida, kterého zde vůbec nebylo.“

„Cože, nebylo? Byl tu! Vždyť jste s ním mluvil.“

„Já že s ním mluvil? Já? Promluvil jsem s ním všeho všudy tři slova! A že to byl žid?“

„Nu ovšem, a to židovský žid!“

„Cože? A kudy odešel?“

„No dveřmi.“

„Není možná! Druhé dveře jsou zamčeny, tady jste seděli vy, okna jsou zavřena a u kamen stojí moje žena. Kudy tedy mohl odejít? Řekněte kudy, když jste takoví mudrci! Říkáte, že to byl žid. Židé chodí dveřmi, ti nelezou okny, ani komínem! Nezdržujte mne a zaplaťte, co jste vypili. Je toho dost! Šesti by to stačilo a vy jste byli na to dva!“

Chłopi se přeli s šenkýřem, který nepovolil a se vším důrazem domáhal se na nich zaplacení útraty.

Zatím Icek prodíral se zahradami, aby jak možná nejdříve byl za vsí. Věděl, že Mošek chłopy v krčmě zdrží pokud možná nejdéle, věděl, že jim ukáže v opačnou stranu, budou-li ho pronásledovati, cítil se již tedy skoro bezpečným a volným. Proklouzl šťastně za ves, mezi konopnými poli a vysokým obilím pospíchal na silnici, již byl nedaleko. Na čtvrt hodiny cesty byla vesnička, kde mínil najmouti si koně. Pohleděl na slunce, ještě byl čas.

Mezitím ten chłop, který se odprísáhl vodky, byl u své sestry. Hovořil o tom i onom a potom se vypravili se švakrem na prohlídku louky. Poněvadž švakr chtěl napásti koně, sedli si oba na ně, než aby šli pěšky. Icek právě vylezl z konopí na louku a přidal do kroku, když tyto dva jezdci ukázali se na protější straně. Nezarazilo ho to, neboť myslil, že jsou to cizí muži, kteří nevědí ničeho o zabitém koni, ani o šoltysovi a celé příhodě. Přece však nechtěl se s nimi potkati. Proč se dáti do řeči s takovými chłopy, myslil si Icek. Čas utíká a on

toho má ještě tolik před sebou! Podsoukal si kaftan a pustil se do běhu.

Chłopi jeli pomalu pobízejíce koně patami a hovořili, že letos bude krásná úroda a že dobytku na podzim hodně přidraží. V tom zahlédli utíkajícího Icka.

„Hleď, Martine!“ pravil jeden, „proč asi ten židák tak utíká?“

„Zeptáme se ho.“

Přidali do klusu. Sotva zaslechl Icek koňský dupot, přidal do běhu, což zvědavost chłopů tím více napínalo. Rozumí se, že jim utéci nemohl. Dupot blížil se k Ickovi stále více. Již slyšel frkání koní.

„Žide, před kým utíkáš?“ otázal se ho chłop.

„Já neutíkám, já honím.“

„A koho?“

„Vaj, vaj, moji drazí; koupil jsem husu a ona mi utekla. Čert to je a ne husa! Začala kejhat a frnk! už byla pryč! Nezdržujte mne, ať ji chytím.“

„Martine!“ pravil chłop, který byl v průvodě Ickově, „to je náš arestant, on nám utekl. Pomoz mně ho chytit. Židáčku, počkej!“

Chłop naklonil se s koně a chytil Icka za rameno.

„Tak ty tak?! Tys myslil, že tě nepoznám? Ale, ale, židáčku! Pomoz mně, Martine, to je vrah!“

„Jděte k čertu!“ volal Icek a chtěl se jim vytrhnouti. „Co vás to napadá? Kdo jste? Mne šoltys pustil, dovolil, abych si šel, kam chci! Přesvědčil se, že jsem spravedlivý člověk. Pusťte mne, ať mohu jít a nezdržujte mne!“

„Pustil tě šoltys?“

„Pustil! Na mou čest! Ať se propadnu, ať mne rarach odnese, není-li to pravda!“

„Může to být pravda,“ pravil chłop, „ale pro všeckno musíme se šoltysu zeptat. Mně je to jedno,

sedíš-li v arestě, či chytáš-li husu; ale protože jsem byl při tom....“

„Můj pane hospodáři, prosím vás, pusťte mne!“

„Pustím tě, když šoltys řekne, že tě pustil.“

„Poslouchejte, pane drahý, dám vám půl rublu, pustíte-li mne! Nezdržujte mne, prosím vás! Dám vám pět zlatých, dám vám celý rubl!“

„Nemluv zbytečně a pojd' s námi do vsi.“

Icek přemýšlel, jak by chłopovi mohl utéci, když v tom uviděl, čeho se nenadál. Šoltys s kmotrem a několik lidí s nimi veběhlo na louku.

„Chyťte ho, držte ho!“ volali z daleka.

Icek viděl, že je v pasti, že se nevyprostí z rukou těch neotesaných lidí, kteří zavěsili se naň tak najednou a beze vsí příčiny. Věděl, že je nevinen, že nezastřelil koně, ani pana Matěje že neutopil, naopak že rád by jej co nejdříve našel a viníka vyhledal. V tom ohledu měl svědomí čisté jako zrcadlo, ale mluvte s chłopy! Šoltys s kmotrem doběhli jich sotva dechu lapající. Šoltys v tváři zarudlý byl zlý jako vlk, chytil hned Icka za límec a zvolal:

„Ha, mám tě, vrahu! Teď mně více neutečeš! Nyní víme, že tys to učinil! Nevinný neutíká, nebojí se spravedlnosti! Železa ti dáme, ty vrahu!“

„Dobře, že jsem nepřerezal prostraněk!“ ozval se šoltysův kmotr a vytahoval z kapsy provaz, od něhož měl Icek dosud podlitiny na rukou.

Nešťastný adjutant se zapřísáhl, plakal, prosil; na konec pak učinil, co mohl nejhoupějšího, když počal se brániti. Zmocnilo se ho zoufalství: svíjel se jako had, trhal sebou, nohama kopal, kousal. Do jak nerovného zápasu se pustil! Dvanáct chłopských pěstí, tvrdých jako mlaty, vypracovaných, žilnatých, proti nim on s párem svých slabých rukou. Položili ho na zem, spoutali provazem jako zvíře na jatka

a zanesli jej na rukou do vsi. Tam najali vůz, obyčejný chłopský hnojník, bez hrsti slámy, vhodili do korby Icka jako pytel zboží neb kamení, a jeli vítězoslavně, že chytili velikého lupiče, vraha, jakým býval kdysi Janeček.

Icek nařikal, plakal, klel, šlel. V zoufalství trhal svoje pouta, jako činí muška, když trhá síť pavučiny, do které zapadla, až konečně znaven, vysílen umkl a oddal se smutným myšlenkám.

Třeba míti opravdu štěstí. Zajímal se o osud svého pána, hledal ho, ale zajali jeho jako zločince. Podařilo se mu z toho se vyplést, již byl na svobodě, měl již volnou cestu před sebou, leč v tom vpadl do tvrdých tlap těch chłopských medvědů! Uvažoval již, kterak večer v atlasovém kabátě a ve futrované čapce zasedne k večeři a pochutná si na smažené štice; teď najednou neví, kde bude večeřeti a bude-li vůbec něco k večeři míti. Bránil se jako lev, a byl spoután jako beránek; kousal jako tygr, teď je zticha jako kocour v pytli; snažil se chłopům se vykrotiti jako had, zatím sedí v pasti jako nejhoupější myš. Třeba mít štěstí! Teď asi Rachel chystá proň rybu, snad že peče něco z mouky, možná, že připravila i kousek masa a těší se, jak Icek bude to s chutí pojídati.... A zatím?

Do poledne není již daleko, vůz vleče se po vyježděné cestě, otrásá se hrozně, až Icka všecky kosti bolí a provaz zařezává se do masa. Dle chłopského mínění čím větší zločin, tím těsněji musí býti vinník spoután, a Icek byl chłopům hrozným zločincem, tím hroznějším, že nevěděli, co vlastně učinil, tím hroznějším, že tak těžko se dal lapiti a že lapen tak zoufale se bránil, jako když jde o život a nikoli jen o chvilkovou ztrátu svobody. Icek rozvažoval historii toho osudného dne a dospěl toho přesvědčení, že se dopustil celé řady pošetilostí. Proklínal svoje

nemístné žvástání, svůj odpor i útěk, a počal uvažovati, co z toho všeho vyplyne.

Chłopi dovezli ho do Cherlakova na rychtu a poněvadž rychtář nebyl doma, zavřeli ho do arestu. Není žádnou rozkoší seděti v těsné, dusivé jizbičce, ve které kromě hrsti slámy nebylo nic jiného.

Zamřížovaným okénkem viděl Icek, jak se slunce chýlilo k západu, jak zapadlo, jak potom hvězdičky zatřpytily se na obloze, oznamující, že začal šábes, krásný šábes!

Icek měl zapěti: „Vítej krásná nevěsto má!“ a zasednouti k bohatě prostřenému stolu, k hostině.

Krásná to hostina v cherlakovském arestě na slámě, v úplné tmě a o hladu! Ještě, že aspoň trochu vody mu dali.

Rychtář domů nespěchal, kdežto Ickovi každá chvíle rokem se zdála. Tma byla stále hustší, hvězdy jasnější. Icek se pomodlil, posadil se na slámu, vstal znovu, a prosil Boha, aby noci ukrátil. Slyšel štěkot psů ve vsi, slyšel kokrhání kohouta, až konečně ukolébal jej spánek, ten největší dobrodinec utrápených a pronásledovaných.

Když se probudil, slunce již osvětlovalo jeho vězení.

V zamřížovaném okénku chvěla se mistrně usoukaná pavučina. Zmítala se v ní plna zoufalství muška, nemohouc se vymotati z lepkavých nitek, a od okenního rámu volně blížil se k ní veliký, zavalitý pavouk, opatřený jistě novým, mnohem pevnějším přídívkem.

„Čím se ta muška provinila? Tím asi, čím on, Icek! A co dělá pavouk? Totéž, co šoltys. Vězní ji!

Slunce již bylo vysoko na obloze, když přivedli Icka do kanceláře. Na štěstí měl rychtář více trpělivosti než chłopi, poslouchal, vyptával se, dal si

vyložiti každý detail a po dlouhém usuzování kázal, aby Icka pustili na svobodu.

„Tím jste mně málo prospěl, velmožný pane rychtáři!“ řekl Icek s hlubokou poklonou.

„A proč?“

„Protože místo v arestě musím do večera sedět u arestu. Kam mám jít? Je šábes.“

Na to již rychtář neměl léku. Nařídil jen, aby dali zbědovanému a vyhladovělému židu několik sklenic horkého čaje, jež Icek s velikou chutí vypil. Nikdy mu ještě čaj tak nechutnal.

Sotva slunce zapadlo, postaral se o koně. Vsedl do chłopského vozíku, a pár malých, ale čiperných koníků vesele pustil se v běh. V krčmě, ze které útěk stal se mu tak osudným, zastavil se na chvíli, aby po dlouhém, nuceném postu zahnal hlad, který se již tak úporně ozýval.

Nasytiv se, nemařil času hovorem s Moškem, ale pospíchal jak nejrychleji do Valentůvky. Doma se nezastavil. Zažil toho cestou dosti, než aby se ještě pouštěl do hádky se ženou. Znal přece ženu svoji velmi dobře, věděl, že byla oň v nepokoji, že se trápila a protože se na něm, jakožto předmětu jejího neklidu a útrap, bude chtít pomstít. Volil tedy raději nechati ji i dále v nejistotě, než aby pejzy své vydal jistému nebezpečí.

Do Valentůvky přijel časně ráno. Zpráva o neštěstí ho předešla, což Icek na ráz poznal, aniž se koho ptal. Lidé tu a tam stáli ve skupinách. Když spatřili Icka, běželi k němu všichni.

Ukázalo se, že vědí tolik jako Icek.

Teta pana Matěje měla zde již svého posla, co a jak se stalo, také několik sousedů přijelo za týmž účelem. Všickni dali se do hledání. Teta pana Matěje dala panu adjutantovi k dispozici pár výborných koní a bryčku, šedesát rublů na cestu

a zapřísáhla ho, aby nešetřil peněz ani námahy a neustal v hledání, dokud na nějakou jistou stopu nepřijde.

Icek přislíbil, že vše udělá, a hned byl hotov s přípravou na cestu.

Ted' již se nebál ani šoltyse, ani chłopů, neměl starostí o povozy, ale jel jako pán.

Nejprve zajel do města, nařídil kočímu, jenž tam dosud čekal, aby se vrátil domů, a přeptal se mezi židy, neslyšeli-li něco o neštěstí.

Ukázalo se, že slyšeli všichni, ale každý jinak. Někteří říkali, že bohatý jeden občan utopil se s kočím i s koňmi, jiní zase říkali, že ho přepadli lupiči, aby se zmocnili koně a vozu, a byli i tací, kteří pravili, že kočí zabil ze msty svého pána, a aby zničil stopy vraždy, utopil ho, sám pak na koni ujel, ale že prý už ho chytili.

Icek poznal, že z toho materialu těžko dá se nějaký úsudek sestavit. Jel tedy na místo neštěstí. Tam setkal se s člověkem, který byl svědkem, jak sítí hledali v řece, ale nenalezli ničeho. Voda mohla by sice unést mrtvoly lidí, ano snad i koní, protože byla dosti hluboká a prudká, ale kočár ležel by na dně a koně byli přec zapřaženi do něho. Domněnka tato byla tedy lichá. Utonutí tu nebylo.

Icek jal se opatrně prohlížeti místo, kde bylo nalezeno kolo a zabitý kůň.

Na trávě byly nějaké stopy, ale byly již setřené a zadupané zvědavci, kteří se na břehu řeky shromáždili.

Icek lezl po zemi, prohlížel, zkoumal, usuzoval, ale k žádnému resultátu to nevedlo.

Vsedl do bryčky a jel do města.

Něco mu říkalo, aby se dal jinou cestou, která běžela na levo od hlavní silnice.

Když ujel několik set kroků, potkal chłopa. Zastavil se s ním a dali se do řeči.

„Jste zdejší, hospodáři?“ otázal se.

„Jsem; bydlím tamhle v té vesnici!“

„Neviděl jste snad něco zvláštního ve čtvrtek odpoledne asi tak kolem třetí nebo čtvrté hodiny?“

„Viděl, a ne jen já, také jiní to viděli. Byl u nás ve vsi Němec s flašinetem a ten vyhrával, až se všechno třáslo.“

„Vaj, co to povídáte! Já hledám jednoho pána, který někde zahynul. Musil tudy jeti kočárem.“

„A měl černé koně?“

„Ano, ano! Krásné, černé koně!“

„Krásní byli, jen co je pravda! Stáli asi hezkých pár set.“

„A kolik bylo těch koní?“

„Čtyři.“

„No, rozpomeňte se! Snad jste nepočítal dobře?“

„Nejsem přece slepý a do čtyř umím počítati! Byly dva páry: jeden běžel při oji, druhý byl v opratích.“

„Ale jak mohli býti čtyři, když jednoho zastřelili?“

„Mně se zdá, žide, že vám v hlavě přeskočilo! Koně šli jako kozy a vy povídáte, že jednoho zastřelili.“

„Vždyť jsem ho viděl vlastníma očima.“

Chłop pokrčil rameny a šel dále, ale Icek seskočil s bryčky a běžel za ním.

„Nezlobte se, pantáto! Chci se vás ještě na něco zeptati. Nebude to zadarmo, dostanete na vodku! Povězte mně ještě, měl-li ten povoz, který jste viděl, všecky čtyři kola, či jenom tři?“

„Vem tě čert, žide! Jsi opravdu takový hlupák, nebo mne snad chceš dělati hloupým?“

„Vaj, co vám to uškodí, jsem-li já hloupý! Jen mně moudře odpovězte! Tady máte desetník na vodku. Kolik bylo kol? Tři nebo čtyři?“

„Čtyři.“

„To nebyl tedy on. Ještě jednu otázku. — Jak vyhlížel kočí?“

„Byl to veliký chlop, trochu již šedivý a vousatý.“

„Měl dlouhé vousy?“

„Pořádně dlouhé, jako koště.“

„A jak byl oblečen?“

„Jako kočí! Měl modrou livrej, stříbrné knoflíky a na hlavě koženou čapku s okovaným štítkem.“

„Na mou duši, to je on!“ zvolal Icek radostně, „a kdo seděl v kočáře?“

„To nevím, měli staženou boudu.“

Icek vsedl do bryčky.

„Nu, něco už máme!“ volal vítězně na kočího, „pán se najde! Hahahaha, koho by Icek nenašel! Jeďte rychle, ve vsi zastavíme před hospodou, tam se zajisté dovíme více!“

Tam však věděli jen málo. Jen starý žebrák, který odpočíval před krčmou, řekl, že pokud se dovede pamatovati, potkal ve čtvrtek kočár a v něm černé koně.

„A kolik bylo koní?“

„Tři.“

„Rozpomeňte se dobře, dědečku! Povězte mně, jak ten kočár vypadal. Nebude to zadarmo, dostanete na tabák!“

„Ha, už to vím! Byli tři koně, krásní, černí, vypasení koníkové a kočár byl panský, ale jak se mi zdá, byl nějak porouchaný, protože jedním bokem vlekl se po silnici.“

„To je on! A kdo seděl uvnitř?“

„To nemohu říci! Viděl jsem jen kočího, bouda byla zavřena.“

„A jaký byl kočí?“

„Krásný, židáčku, opravdu krásný! Měl u kabátu knoflíky jako tolary, livrej z krásného modrého sukna, na hlavě koženou čapku, vous krásně zakroucený, no, kočí nějakého vzácného pána.“

Icek dal dědkovi čtyři groše. Prvnímu chłopu dal desetník, nyní čtyři groše, je tedy už čtrnáct grošů útrát za informace. Není toho mnoho, ale aby to bylo ještě lacinější, ptal se dědka dále:

„A kde jste povoz potkal?“

„Na silnici k městu. Šel jsem ve čtvrtek z města a potkal jsem je pod hůrkou. Zastavil jsem se, sundal jsem čepici a čekal, že mi něco hodí. Ale ten pán ani se na mne nepodíval! Odplivl jsem si, zazpíval píseň o boháči a žebráku a šel jsem dále svou cestou.“

Icek poznal, že se těšil předčasně a že informace, za které zaplatil čtrnáct grošů, za to ani nestojí. Hladil si bradičku, kombinoval. Nebylo mu vše dosti jasné. Dejme tomu, uvažoval, že tamten chłop nemluvil pravdu, že neviděl čtyři koně, nýbrž jen tři; pak by měl dědek pravdu. Ale chłop viděl koně na této cestě, a dědek na silnici k městu, což by mohlo býti, ač je to dost divné, ale jak mohl chłop i dědek, ten tam, onen zde, ten u tří koní, onen zas u čtyř viděti jednoho a téhož kočího současně?

V tom je záhada, již Icek v tom okamžiku nedovedl rozluštit. Kdož ví, nemá-li v tom ruce ďábel, neboť ten často nám splete koncept. Toho však Icek nedbal.

Pověděli jsme dříve, že Icek nebyl příliš učený, nebyl zběhlým v kabale (tajné učení židovských rabínů), neznal moci zaklínání, a ani ho nenapadlo,

pustiti se v boj s duchy; uvažoval pouze, za kterou ekvipáží má se dáti. Zdaž za tou, kterou táhli tři koně, či za tou, do které zapřaženi byli čtyři koňové; má-li se dáti cestou, kterou mu naznačil chlop, či jeti silnicí, o níž mluvil děd? Dobrá rada je těžká. Nechal to na rozhodnutí osudu a pustil se za čtverkou. Viděli ji v první, druhé, i ve třetí vsi, kterou projeli; ve čtvrté stopa se ztratila, viděli však tam kočího v modré livreji a s dlouhými vousy, který vedl tři krásné vraníky, ale bez povozu. Na jednom koni seděl, druzí dva běželi vedle. Z popisu kočího Icek usoudil, že to byl Vojtěch. V následující vsi viděli opět kočího, který jel čtverkou vraných koní. Koho vezl, nevěděli, protože přšelo a kočár byl uzavřen. O míli cesty dále bylo městečko, ve kterém měl Icek mnoho příbuzných; tam však neviděli ani vraných koní, ani kočáru, ani kočího v modré livreji; poněvadž tedy nebylo koho stíhati, rozhodl se Icek, že si tam odpočine.

Měl na to právo, když již hlavu tolik namáhal a kosti měl roztřesené.

Adjutant dal koně do zájezdní hospody a vydal se ke svému bratranci Wulfovi, který měl na náměstí krámek; tam se radil s několika židy, co by měl činiti dále. Sestavili plán a Icek měl zatím poslati tetě pana Matěje dopis, kterým by jí oznámil dosavadní průběh a výsledek hledání.

To však byla úloha dosti nesnadná. Icek sice psáti uměl, ba myslil o sobě, že je v tom dosti zběhlý, zvláště co se týče psaní účtů, ale dopis sestaviti a napsati je docela něco jiného.

Koupil za groš papír a obálku a za svitu lojové svíčky, zasazené ve velikém mosazném svícnu, vykaligrafoval následující zprávu:

„Oznamuji jasně velmožné paní, že jsem stále na cestě a hledám pána, vydal už jsem mnoho pe-

něž i to co mně velmožná paní dala, budu musit doplácet ze svého a až mně dojdou peníze vypůjčím se, už jsem toho nadělal plno a našel jsem víc než jsem chtěl, našel jsem dva povozy, sedm vraných koní krom toho zastřeleného a dva kočí Vojtěchy, pán mně ještě schází, ale když už jsem toho tolik našel, myslím, že najdu i jeho, nebo ne nadarmo mám dobrou hlavu s odpuštěním a úctou. Icek Pistole.“

Napsal adresu a sám donesl dopis na poštu.

Dle rady souvěrců stanoveno, aby hledal čtverku s povozem. Ačkoli stopa se mu ztratila, není nic snažšího znovu ji nalézt; třeba jen rozeslati několik židů do okolních vesnic a ti již se dovědí, kudy povoz jel a kterým směrem se dal.... Bude to trvati den, nejdéle půl druhého, ale bude to důkladné, při čemž několik mladých židů bez práce vydělá si pěkně po rublíčku.

Tak se také stalo.

Židáckové rozeběhli se na různé strany a Icek strávil čas dosti příjemně. Byl v modlitebně a byl v lázni, která mu po tolikेरé námaze znamenitě posloužila, vyprávěl o různých věcech a uzavřel s Wulfem malinký obchůdek, do kterého dal polovici peněz, které dostal na úhradu útrat.

Druhý den ráno věděl již určitě, v kterou stranu povoz jel. Pustil se tedy za ním. Ujel několik mil stále po stopě vraných koní, aniž vzpomněl, že nalézá se již v jiné gubernii. Zmocňoval se ho již strach. Kam až dojede? A běželi-li koňové za hranice, má on jeti za nimi? Má sice všecko svůj konec, ale....

Pohroužen v smutné myšlenky, nevěda, kde dne zítřejšího se ocitne, kolébal se Icek na bryčce, až usnul. Zdálo se mu, že je v jakémsi neznámém kraji nesmírně bohatém, že podniká veliké obchody, že

má ohromné sklady dříví, že chodí v atlasovém županu, kouří z dýmky a vydává dispoice celému tuctu písařův, agentů, faktorův a sluhův. Jest boháč, žena jeho chodí v aksamitu, nosí briliantové náušnice, děti mají bohaté věno! Krásný sen!

V tom ho někdo chytil za rameno a křičel:

„Icku! Icku!“

Icek probuzen tak najednou, vytřeštil oči.

„Co je?“

„Icku!“ křičel Řehoř, který jej vezl, ukazuje bičem na cestičku, která od silnice, po které jeli, odbočovala na pravo. „Vidíte ty černé koně?“

Icek postavil se v bryčce.

„Na mou duši, jsou černé!“

„To jsou naše koně z Valentůvky.“

„Co to plácáte, Řehoři?“

„V pekle bych je poznal.“

„Vždyť my jsme měli čtyři koně a tady vidím jen dva!“

„Jen se dobře podívejte! — Hleďte, hleďte! — To je náš pán!“

„Jaký pán?“

„Náš pán! Pan Matěj z Valentůvky! Nejsem přece slepý, vidím ho jako na dlani!“

„Já nevidím nic!“ odpověděl Icek, zastiňuje si oči rukou. „Totiž někoho vidím, ale zda-li je to náš pán, či není, toho nerozeznám.....“

„Je to náš pán.“

„Možná, ale vidím u něho ještě nějakou jinou osobu.“

„Já také! Je to paní.“

„Cože, paní? Kde on by vzal paní? Ale počkejte, já vidím ještě třetí osobu! Kam se jich jen tolik vešlo na tak malou bryčku?“

„To není bryčka! Je to jen takový lehoučký kočárek, kde pán sám kočíruje a kočí sedí vzadu.“

„A není snad ten kočí Vojtěch?“

„Zdá se mi, že je to on! Nevidím tak dobře, abych určitě mohl říci, zda je to on, či není. Koně jsou naše, pán je náš, bude tedy jistě i kočí náš.“

„Řekněte ještě, že ta paní je také naše!“

„Je-li naše, či není, nevím, ale paní je to. — Co budeme dělat?“

„Když říkáte, že je to náš pán, musíme se za ním pustit, abychom ho konečně stihli. Jedeme již tolik mil cesty a stálo už nás to tolik peněz. Honem tedy za ním, dokud ho vidíme, nebo ztratí-li se nám, kde ho budeme hledat?“

Kočí práskl do koní a pustil je plným tryskem. Ale těžko bylo dohoniti takové běhouny. Icek vstal a křičel:

„Rychle, rychle, ať nám neuteče! Už mám dost toho běhání! Popožeňte koně, prosím vás!“

Dali se postranní cestičkou, aby si nadjeli. Zatím vraníci vjeli do lesa, zanikli mezi stromy, ztratili se Ickovi.

Icek rval si zoufalstvím vlasy.

„Utekl,“ mluvil, „ztratil se nám! Tak dlouho jezdíme marně! Kde ho máme teď hledat? Už jsem se najezdil dost, dost jsem pro něho zakusil ran a bolestí, plno peněz jsem utratil! Chłopi mne provazem spoutali, seděl jsem v arestě jako zločinec, trpěl jsem hlad.... a k čemu to všecko? Líbí-li se pánovi utéci někam na konec světa a ujetí s nějakou paní, ať si jede! Ale ať napřed napíše, že se neutopil, že ho nezabili, že žije a že Icek nemusí tahati své kosti po cestách. Dělají tohle pořádní pánové?“

Kočí neposlouchal té jeremiády, ale popoháněl koně stále do většího běhu.

„Ny“, mluvil Icek, „proč tak ujíždíte? K čemu to? Máme se tlouci zas ještě dvacet mil?“

„Nemluvte zbytečně! Pán nám daleko neujede.“

„Jak vy můžete vědět, že daleko neujede?“

„Vím to!“ řekl chlop, usmívaje se.

„A odkud?“

„Od vás ne! Na to by váš rozum nestačil! Pán jede jen lehounkým kočárkem, a na tom nekonají se žádné dlouhé cesty. Jen na procházku se s ním jezdí. Nebude tedy pán daleko odtud bydleti.“

„On přece bydlí ve Valentůvce.“

„To vím, ale teď bydlí někde jinde.“

„Snad že je u někoho na návštěvě?“

„Možná; ale daleko nám neujede, hnedle ho budeme mít!“

„Jsem zvědav opravdu, co tu asi dělá.“

„Dělá, co chce a co se mu líbí; je svým pánem, kdo mu má co předpisovati! Chce-li se mu býti doma, zůstane doma, chce-li býti někde jinde, vyjede si. Poručníka nad sebou nemá!“

„Vaj, vy máte pravdu. Teď teprv tomu rozumím! Můžeme tedy už konečně říci, že jsme ho chytili. Kdo by hned na to přišel? K tomu je třeba dobré hlavy. Co tomu říkáte?“

„Já říkám, že ani nejlepší hlava by nic nepořádila, kdyby nebylo dobrých koní!“

„Co myslíte, kde asi pán nechal druhý pár koní? Co asi s nimi udělal?“

„Kdož ví? Snad je prodal!“

„Nechť si je prodal, mně je to lhostejné, ale proč to učinil bez mého vědomí? Kdo dostal dohodné? Jak vám říkám, tak se vám páni odmění! Tolik obchodů jsem pro něho uzavřel, teď ho hledám jako blázen po všech koutech, a co za to mám? Dohodné za mizerných pár koní, a i o to jsem teď přišel. Aj vaj, už je po spravedlnosti! Vy nejlépe víte, co jsem zkusil, kolik jsem měl nepříjemností, outrat a všeho jiného! Kdo mně to zaplatí?“

Icek chtěl mluvit ještě dál, ale kočí ho zarazil.

„Hleďte, Icku, hleďte! Vyjíždějí z lesa....“

„Opravdu! Popožeňte koně! Teď už nám neujede!“

Stíhaní jeli pokrajem lesa, přešli pak silnici, vysázenou lipami, dali se na hráz u velikého rybníka, načež ztratili se mezi stromy jakési veliké zahrady či parku.

Icek mířil za nimi. Rozeznali již, že mezi stromy skrývá se dvůr či snad nějaký palác, neboť všecko mělo příliš panský vzhled. Vysoký plot, brána mezi dvěma krásnými pilíři, vydlážděná alej a dále před samým již domem široký trávník, obehnaný ohradou.

Trávník ten rozkládal se před velikým, bílým, zděným dvorem, ozdobeném gaňkem, který podpíralo osm sloupů, a věžičkou. Okna v tom domě nebyla jen obyčejná, jaká mívají domky na vesnicích, ale veliká, s ohromnými tabulemi a zakrytá do polou dřevěnými žaluziemi.

„Ny, ny!“ mluvil Icek ke kočímu, „to je nějaké hraběcí sídlo! Nepojedeme až pod gaňek, nebo by nás mohli vyhodit.“

Kočí se urazil.

„Nás?“ řekl, „nevím, mne aspoň ne! Já kočí, když sedím na kozlíku, mohu zajet před ten největší palác. Icka mohou vyhodit, protože ten se rád cpe do všech dveří, ale mne ne, protože stojím před gaňkem.“

„Neplácejte hlouposti! Tady asi bydlí nějaké vysoké panstvo, nebylo by tedy politické přijet s rá-
musem před gaňek. Zastavte, já půjdu napřed a vyptám se na všecko; kdo ví, kam jsme vlezli.“

Icek vylezl z bryčky a ohlížeje se opatrně na všechny strany, aby nějaký zlý pes odněkud nevyskočil, šel na zvědy. Odhadnul hned, že kromě hlavního vchodu budou tu jistě ještě jedny dveře do kuchyně nebo do kredence. Těmi se nejlépe chodí.

Ickův dědek, velemoudrý člověk, říkával, že nejlepší obchody uzavřeli židé, kdykoli vešli do domu kuchyňskými dveřmi. Icek vzpomněl si na to v této chvíli, kradl se tedy stranou, hledal těch dveří, shýbal se, hledal.

Najednou chytila ho silná ruka za límec. Otočil se a viděl, že ho drží nějaký silný dráb v livreji.

„Co tu chceš?“

„Pane... prosím, pane...“ koktal žid, „pusťte mne! Já přijel z veliké dálky, já se jmenuji Icek.“

„To je mi všechno jedno! Pověz, co tu chceš? Prohlížíš tu všechno, jako bys chtěl krást anebo zloděje sem přivést.“

Ickovi se zdálo, jakoby v jednom okně byl zahlédl pana Matěje. To mu dodalo odvahy. Vytrhl se z rukou prýmkovaného drába a zvolal povýšeným hlasem:

„Panečku, jen nechají pěkně ruce v kapse. Já nepřišel sem pěšky, ale přijel jsem bryčkou z dálných krajů. Hledám svého pána, který někde zahynul.... ale já vím, že je tady! Místo abyste mne tady vyslychal, dovedte mne k mému pánovi, nebo mu oznamte, že jsem přijel. Nevěříte-li mně, zeptejte se toho kočího, který mě přivezl, anebo našeho kočího, který je tady u vás.“

„Jakého kočího?“

„Nu, našeho kočího, Vojtěcha! Myslím, že náš Vojtěch s vámi už ne jeden „čtvrťák“ vypil; to on doma také dělá....“

Lokaj byl těmito argumenty přesvědčen.

„Pojďte!“ pravil, „dovedu vás do předsíně, kde jsou hostinské pokoje a byt pána, kterého hledáte. Kočí ať zajede do stájí.“

„Tak jste měl hned mluvit, a ne chytat mě za límec a nařknout mě ze zlodějství.“

„Jak vás mám ohlásit?“

„Cože? Ohlásit? Mne ohlásit? Pán mě zná bez ohlášení. Prosím, řekněte jen: Je tu Icek Pistole.“

„Jak?“

„Icek Pistole! Jak to pán uslyší, radostí do stropu vyskočí. Prosím ještě slovíčko: že mě posílá paní tetička, že jest všecka pryč, že jsem jí psal, ale že nevím, zdali dopis dostala, nedostala-li ho, že se trápí, a dostala-li ho, že se také trápí, neboť v tom dopise jsem nenapsal, kde pán je, a to proto, že jsem to sám nevěděl; a prosím ještě slovíčko: že jsem mnoho zkusil, že mě zavřeli do arestu, že jsem měl pokažený šábes, že mně málem chlopi ruce vykroutili, že....“

Lokaj hodil rukou.

„Kdo by to pamatoval! Řekněte si to sám! Tedy: Icek Pistole!“

Lokaj odešel, Icek běžel za ním.

„Počkejte, počkejte! Jen malou otázku.“

„Co chcete ještě?“

„Náš pán sem přijel s černými koňmi?“

„Černými.“

„A kolik jich bylo?“

„Čtyři.“

„A vždyť já jich honím sedm?“

Lokaj pokrčil rameny a odešel do zámku, ukazav Ickovi dveře předsíně.

Zanedlouho vyšel na gaňek pan Matěj.

„Icku!“ volal zdaleka. „Co tu chceš?“

„Ny, přijel sem, abych se dověděl, co tu velmožný pán dělá. Nešetřil jsem zdraví ani peněz... Tam doma mají veliký strach. Říkají, že prý velmožného pána, Bože chraň, lupiči přepadli a zabili, že se stalo velké neštěstí, že... ale kdo by to všechno pamatoval! Paní tetička se z toho rozstonala..... Černý kůň leží u vody zastřelen.... kolo od ko-

čáru je zlámané... Mě zavřeli v Cherlakově do arestu! Svět se končí, na mou duši, svět se končí!“

Pan Matěj vzal Icka do pokoje a poslouchal dlouhé výklady o příhodách, které ubohý adjutant zažil, o všech příkrostech, kterých zakusil, o strachu a útrapách, které na dlouhý čas podkopaly mu zdraví, a snad, nedej Pán Bůh, připraví ho o život. Pan Matěj tyto výklady přerušoval výbuchy smíchu, neboť byl ve velmi veselé náladě. Obličej jeho zářil radostí; zdálo se, že omládl nejméně o deset let.

„Nezáleží na mých útrapách,“ pravil Icek; „jen když velmožný pán je zdrav!“

„Nic se mi nestalo, jsem zdrav, jak jsem ještě nikdy nebyl.“

„Díky Bohu! Velmožná paní teta bude mít radost! Vaj, co se naplakala, co se naplakala, co já se naplakal! Velmožný pán myslí, že ne?“

„Vím, že jsi upřímný a že pro mne žiješ!“ řekl pan Matěj a vyňav z tobolky pětadvacetirublovou bankovku, dodal: „Tady máš za to utrpení.“

Icek odskočil pobouřen.

„Vaj, vaj, velmožný pane! Toho já vzítí nemohu! Já netrpěl pro pána za peníze, ale z lásky!“

„Nedělej hlouposti a ber, co ti dávám!“

„Velmožný pane, kdyby těch rublů byl žebřinový vůz, nevzal bych je! Na mou čest! Já nechci žádné peněžité náhrady, jen když mně velmožný pán zaplatí všechny útraty.“

„A kolik bylo útrat?“

Icek vyndal z kapsy nějaké papírky a šeptem počítal.

„Není toho mnoho,“ pravil, „všeho všudy devětadvacet rublů!“

Pan Matěj přidal ještě pět rublů.

„Tu máš!“ řekl, „a zapiš si dobře tento den, který byl pro tebe tak šťastný!“

„Na mou duši, velice šťastný,“ ozval se Icek a shrábl peníze. „Kéž by jich bylo více! Říká se: Milujme se jako bratři a srovnejme se po židovsku. Já se s velmožným pánem za útraty, které jsem měl, vyrovnal po židovsku a za lásku styděl bych se brát peníze! Mám už to v „nátuře“, velmožný pán mě zná!“

„Milý Icku, dobře's udělal, že's přijel. Zítra vrátíš se domů. Vezmeš dopis tetě a vyřídíš, že se vrátím za tři dni. Ten člověk, který tě přivezl, povede tři vraníky.“

„Tři vrané koně?“

„Ano, tři.“

„Prosím, velmožný pane, povězte mně, kolik máte opravdu vraných koní?“

„Tady jich mám sedm.“

„A všechny jsou velmožného pána?“

„Všecky.“

„A což ten zastřelený tam u řeky?“

„Myslím, že už ho psi sežrali.“

„To vím, ale čí je?“

„Teď už není ani můj, aniž koho jiného.“

„Ještě slovíčko, jenom slovíčko: Slouží u velmožného pána dva Vojtěchové?“

„Jenom jeden Vojtěch.“

„Ale vždyť já honil dva Vojtěchy!“

Do pokoje vstoupil lokaj, který Icka podezříval ze zlých úmyslů.

„Dámy se dávají poroučet, že jest čaj připraven.“

Pan Matěj ihned odešel, zanechav Icka v nejistotě ohledně dvou Vojtěchů. Netrvalo to však dlouho, neboť Icek odešel do stájí, kde mu Vojtěch všecko vysvětlil.

Ve veliké jídelně seděly u stolu dvě dámy: jedna měla vlasy bílé jako sníh, druhá černé jako noc.

První políbil pan Matěj s velikou uctivostí ruku, s druhou přivítal se upřímným stisknutím ruky. Bylo znáti, že již je v tom domě jako mezi svými, jako blízký příbuzný.

Stařenka hleděla naň s uspokojením a krásná brunetka s okouzlujícím úsměvem.

„Čekáme už čtvrt hodiny,“ řekla mladší.

„Prosím za prominutí, mé dámy! Starostlivá moje teta znepokojila se náhlým mým odjezdem a dlouhou nepřítomností a proto vypravila za mnou na všechny strany posly, až konečně židáček Icek přišel po dlouhých útrapách na moji stopu, která jej přivedla sem do Zavalin. Musil jsem mu tedy vypovědět, co se se mnou děje, a zítra ho vypravím s dopisem tetičce a s oznámením, že za tři dni i já se vydám na cestu.“

„Už?“ zvolaly najednou obě dámy.

„Musím.“

„A kdo bude s babičkou rozmlouvat o politice? Kdo bude se mnou jezdit na procházku?“ mluvila mladší dáma. „Nikoli, vy nás nesmíte ještě opustit.“

„Ale když musím!“

„Já tomu nedovolím!“

„Ale nebuď tak neústupná, Helenko!“ podotkla babička. „To se nesmí takhle. Já bych také ráda, kdyby tu náš milý host zůstal, ale když říká, že musí domů, ať tedy jede. Hospodářství zůstalo bez pána; lidé si pak dělají, co sami chtějí.“

„Babička je taková materialistka! Ne samým chlebem člověk žije.“

„Máš pravdu, miláčku; ne samým chlebem, ale také ne bez chleba. Špatný řemeslník, který si nehlídá řemesla, a špatný hospodář, který nedbá, pracují-li u něho lidé a jak! Pan Matěj povídá, že musí

jet, tedy pojedete, ač bylo by mně velmi příjemné, kdyby zde mohl zůstatí.“

„Ale vrátíte se brzy?“ ozvala se mladá osoba.

„Vrátím, vrátím, jak jen budu moci!“

Musíme teď pověděti, co se stalo a proč nemohl Icek dopátrati se správného počtu vraných koní, kteří se mu cestou pletli.

Pan Matěj vypravil se do města, aby objednal čeho třeba na zábavu, kterou tetička chystala; poslal napřed Icka, sám pak jel za ním povozem, do kterého zapřáhl čtverku krásných vraníků. Byl rád, že se proběhnou, neboť již stáli několik týdnů.

Jelikož z domu nevyjížděl bez zbraně, vzal si i nyní nabitý revolver. Stává se zhusta, že potkají vlka, nebo že lidé zlí v ústraní číhají, proto se zbraní vždy bezpečněji se jede.

Cesta byla výborná, koně utíkali, vesele řeh-tajíce, míle za mílí ubíhala.

Pan Matěj pohodlně se posadil, spokojeně si pokuřoval, pohlížel na pole, časem zas na kočího Vojtěcha, slovo prohodil, ale nejvíce uvažoval o tetě a úkladech, které tato poctivá žena podnikala na jeho svobodu. Smál se tomu v duchu, protože věděl, že je to všecko marné. Ještě nepotkal takové, která by na něho učinila vážnější dojem, a jak se zdá, s takovou se asi vůbec nesejde. Ať tetička léčky klade, když se jí to líbí, ať smlouvá nevěstu, když tak rádá manželstva shání, na něm dožije se zklamání.

Chce pořádati zábavu, což ho ovšem k ničemu neváže. Dvůr ve Valentůvce trochu oživne a potom znovu zapadne v obvyklý klid a ticho. Hospodářství, hony a mužská společnost stačí mu úplně... Nač má se vázati, k čemu upoutati se v nové povinnosti.

Icek říká, se ženou že je soužení, a má pravdu; člověk bez ženy je sám sobě pánem. Má-li se dobře, těší se z toho sám, má-li se zle, trpí sám. Ať se teta hněvá, to nic nedělá; jeho neožení.

Než se pan Matěj nadál, cesta mu utekla; měl do města necelou jen míli. Kočí zdržoval koně, poněvadž přijížděli k mostu; nechceme ubližovati našim inženýrům a stavitelům, ale přes polský most je lépe jeti klusem než kvapem, bezpečněji krokem nežli skokem, a nejbezpečněji vůbec přes most nejezditi.

Vojtěch právě koně přidržel, pan Matěj doutník dokouřil, když najednou ozval se prudký dupot a pronikavé výkřiky ženské. Pan Matěj nadzdvihl se v povoze a uzřel za sebou, ve vzdálenosti asi sto sáhů čtverku vraných koní, kterak v šíleném letu ženou se přímo na most. Kočí nadlidsky se namáhal, aby splašené koně zadržel: opřel se nohama o předek kozlíku, opratě otočil si kol rukou, položil se takměř na znak; ale co platna jeho námaha! Koně letěli jako vítr, jako bouře; jedna oprat se přetrhla, koně stočili se na louku, kočár narazil nápravou na strom, kolo slétlo!

Koně pádili přímo k řece.... z kočáru ozývaly se zoufalé výkřiky žen.

Pan Matěj se zbraní v ruce vyskočil z povozu. V tom okamžiku pochopil nebezpečnost situace, zamířil na náručního koně a vystřelil. Zvíře padlo na deset kroků od řeky a břemenem svým zadrželo ostatní tři koně; kočí seskočil s kozlíku a chytil zpěněné koně u huby.

To stalo se v jednom okamžiku....

Pan Matěj odhodil zbraň a běžel k řece.

Kočí vyděšen a bledý jako stěna pronesl několik nesrozumitelných slov jako díky za záchranu od jisté záhuby.

V kočáru byly dvě ženy. Starší omdlela, mladší leknutím nemohla mluvit.

„Upokojte se, dámy!“ řekl pan Matěj, „nebezpečí již minulo.“

Mladší nemohla vypraviti ze sebe jedině slovo díky.

„Tady někdo vystřelil?“ řekla.

„Bohužel, musil jsem koně zastřeliti“ odpovídal pan Matěj, „abych předešel neštěstí. Deset kroků odtud teče velice hluboká řeka. Račte se, prosím, obíratí matinkou.“

„To je moje babička.“

„Třeba především přivésti ji k sobě a potom si přisednete obě do mého povozu. Tento je pro další jízdu neschopen; má rozbité kolo a je celý porouchán.“

Odešel a vyptával se kočího na příčinu neštěstí. Dověděl se, že příčinou toho byla nějaká bába, pravděpodobně opilá. Dřímala v příkopě a uslyševši koňský dupot, vyskočila a přehodila si přes ramena červený šátek, který jí byl spadl. Toho se koně lekli a splášili se.

Pan Matěj kázal odstrojiti zastřeleného koně a poručil kočímu, aby postranní cestou porouchaný povoz dopravil do města, tam jej dal do správy, a sám se zbylými koňmi vrátil se domů.

Spolu pan Matěj zařídil, že věci dam přeneseny byly do jeho povozu.

Uplynula dosti dlouhá chvíle, než se dámy vzpamatovaly z leknutí aspoň tolik, že si uvědomily, co se stalo. Vystoupivše z kočáru a spatřivše sotva deset kroků před sebou strž a pod ní bystře tekoucí řeku, porozuměly teprv, jak veliké jim hrozilo nebezpečí. Starší dáma zasypala pana Matěje slovy díky.

„Bůh vás nám poslal“ mluvila chvějícím se hlasem. „Bůh vás poslal, abyste nás zachránil. Povězte, kdo jste, abychom věděly, komu se máme odvděčiti....“

„Jsem Matěj ****.“

„Jakže? Syn pana Bonaventury, vnuk Martinův?“

„Ano, prosím!“

„Dejte se obejmouti! Dovolte, abych vás k srdci přivinula! Vždyť jsme příbuzní, ne ovšem blízcí, ale přece příbuzní! Neboť...“ a začala vykládati svůj příbuzenský poměr, ze kterého vyšlo na jevo, že její muž, již nebožtík, byl skutečně spřízněn v dost vzdáleném stupni s otcem pana Matěje.

„Neznali jsme se dosud“ pokračovala stařenka, „neboť já nebydlila na této straně; bude tomu teprv rok, co usadila jsem se na Zavalinách, které náležejí mé vnučce, jež je před nedávnem zdělila. Dejte se obejmouti, drahý pane Matěji! Tu vidíte,“ dodala, ukazujíc na mladou dámu, „moji vnučku Helenku! Zlaté dítě, jediná moje potěcha na tom světě....“

Pan Matěj stiskl mlčky ruku zlatého dítěte a babička pokračovala:

„Dovezete nás laskavě svým povozem do města, kdež nám buďto kočár opraví, nebo koupíme nový; máme do Zavalin ještě hodný kus cesty.“

„Dávám vám svůj povoz k úplné dispozici... Kočí je spolehlivý, ručím za něho; ten doveze vás do Zavalin bez všeliké nehody.“

„Takové oběti přijmouti nemůžeme.....“

„Proč?“

„Nemůžeme, ne! Leda, že byste nás sám do Zavalin doprovodil.“

„S největší radostí!“ řekl pan Matěj, kterému se Helenka ukázala neobyčejně sympatickou.

„Že byste byl tak hodný? Platí tedy. Mohli bychom tedy město minouti; získáme tím dosti času.“

Za tehdejších dob sebe (delší cesty konaly se koňmo, které za milé pohody, když bláto vyschlo a cesty se vyrovnaly, a v milé společnosti bývaly velmi příjemné. Pan Matěj měl stále příležitost družkám svým prokazovati různé drobné úsluhy a každou téměř chvílí stával se jim bližším. Babička byla samá řeč, vnučka veselá, plná půvabu a prostoty a ani dost málo podobná těm slečnám, s kterými by ho byla jeho teta ráda oženila.

Ačkoliv byla cesta do Zavalin daleká, zdála se přece panu Matějovi krátkou; byl by rád, kdyby trvala aspoň měsíc, nebo půl roku.... V Zavalinách ho zdrželi a hostili se vši upřímností jako příbuzného i jako ochránce. Helenka učinila na pana Matěje dojem, i pomyslíl si, že kdyby dojem ten byl vzájemný, ostatní by už se vykonalo bez prostředkování tetiček.

Když jednou mluvil o návratu a babička ho zdržovala, zašeptal nesměle, že by se sem vrátil rád na delší čas. Stařenka se usmála a pravila:

„Neznám příčiny, proč by se tak státi nemohlo!“

„Kdyby i panna Helena byla téhož zdání, tož by mně do štěstí nic nechybělo.“

„Pomaloučku, milý pane Matěji! Jen ne tak nakvap! To nejde tak rychle! Posečkejte ještě trochu, připravte vše.....“

Pan Matěj políbil babičce ruce a více o tom nemluvil.

Stařenka se rozhodla, že prodají vrané koně, že jsou plaché a nebezpečné; leč pan Matěj zvlášť si je zamiloval.

„Já je koupím,“ pravil, „a nikdy nikomu neprodám. Budou mi vzpomínkou na den, kdy jsem vás poznal.....“

„To si je tedy vezměte,“ pravila babička, „já vám takových bláznů neprodám.“

Smlouvali se dlouho, konečně se shodli, že pan Matěj vraníky si vezme a pošle za ně bělouše takové klidné a moudré, že dítětem dají se ovládati.

Když již pan Matěj odjížděl, stařenka vzala ho stranou. Ještě jednou děkovala mu za zachránění, ještě mu blahoslavila a řekla:

„Zařídte si, milý pane Matěji, čeho třeba v hospodářství, a vraťte se k nám zase brzy a s veselou myslí! Budete mile přijat! Mohl byste s sebou vzít i paní tetu...“

Helenka rozloučila se s ním upřímným stisknutím ruky a zašeptala:

„S toužebností vás budeme očekávat!“

Pan Matěj, pln nejkrásnějších nadějí, opustil Zavaliny.

Icek, který se o několik dní dříve vrátil, byl ve špatném humoru. Z rozmluvy s Vojtěchem a se služebnictvem v Zavalinách poznal, že z toho neštěstí u řeky může být svatba, a to ho znepokojovalo.

„K čemu ten purec (purec = pán u polských židů) potřebuje ženu?“ myslil si, „k čemu takové soužení? Má med, chce mít křen; má svatý pokoj, hledá vojnu. Co ho to jen napadlo? Co jej vábí? Krásná panna? Proto je panna, aby byla krásná, a já opravdu nevím, v čem ta krása záleží? Všecky jsou stejné! Člověk s počátku myslí, že dostal kus zlata, ale brzy se přesvědčí, že je to jen obyčejná měď... Jemu se zdá, to že je to nejchutnější ovoce, však ho asi brzy budou bolet zuby Ny... a co já budu dělat? Říkají, že ta panna je velmi hodná. Znáám já tu ženskou dobrotu, která drží všecky klíče v hrsti, a než jedinký groš vydá, desetkrát jej v ruce obrátí! Co má kdo z takové dobroty? Moje žena je také dobrá, a co mám od ní? Revisi kapes! Říká: Co

je tvoje, to je moje, a co je moje, to je zas jen moje! Každý den to slyším, a neslyším-li to, buď spím nebo jsem na cestách; a když přijdu domů, hned nastane vyšetřování.... Tenkrát moje žena není ženou, ale celou komisí, jen písař jí schází. A kdes jezdil? Co jsi dělal? A kolik jsi vydělal? Kolik jsi utratil? Cos jedl? Cos pil? Proč jsi utratil čtyři groše, když ses mohl najísti za dva? Proč vydělal jsi jen tři groše, když mohl jsi vydělati šest? Rychtář v Cherlakově to tak nedovede jako moje žena. Můj purec si chce také tak pochutnat? Ny, chce-li se zničit, ať se zničí, ale proč já mám tím trpěti? Kde je spravedlnost? Fuj! Proto jsem ho tolik let obsluhoval, aby se na konec oženil a všecko pokazil? Ny, teď dříve uvidím svoje ucho, než od něho korec pšenice neb baňku okovity (kořalky). Ta hodná paní bude jistě taková, jako všechny hodné paní; až bude nejštedřejší, dá mi — dva hrnce brambor!“

Raport, jaký Icek podal tetičce pana Matěje, dopadl pro pana Matěje nedobře.

„Našel jsem ho, velmožná paní, našel, ale co mě to stálo! Svým největším nepřátelům toho nepřeji!“

„Žije!?“

„Zdá se, že ještě žije!“ odpověděl Icek plačtivě.

„Je snad nemocen?“

„Není, naopak, je až příliš zdrav!“

„Bohu díky! Neutopil se tedy?“

„Ještě se nepotopil se vším.“

„Co to mluvíš, Icku. Nejsi snad opilý?“

„To nejsem, velmožná paní, ale říkám, že pán se dosud nepotopil!“

„A co znamená ten zastřelený kůň a zlámané kolo? Přepadli ho snad, či stalo se neštěstí?“

„Myslím, že se stalo obojí. Přepadli ho, což je pro něho neštěstím, neboť jsou v tom dvě dámy, které našeho pána unesly do Zavalin, pořádný kus cesty odtud.“

Icek vyprávěl všechno dopodrobna a zakončil s hlubokým povzdechem:

„Myslím, že to dobře neskončí.“

„A proč?“

„Nu, ti lidé tam ve dvoře povídali, že se náš pán s tou panenkou ožení!“

*

„I ty nehodný!“ vítala teta pana Matěje; „proč jsi mne tolik přestrašil?“

„Milá tetičko, neštěstí!“

„Kdybys byl aspoň slovíčko napsal! Já se z toho rozstonala, spát jsem nemohla, poslala jsem lidi na všechny strany.“

„Drahá tetičko, nejsem opravdu hoden takové péče!“

„To je vedlejší; ale proč jsi mně nepsal, proč jsi mne aspoň jediným slovem neupokojil? Či to bylo snad tak těžké?“

„Přiznávám se ke své vině... Ale panna Helena....“

„Co to mluvíš? Jaká panna Helena? Také Icek tu něco podobného plácal! Že však tě dobře znám, nechtěla jsem ani připustiti, že by snad nějaká panna....“

„Ta, milá tetičko, je výjimečně krásná a hodná.“

„To ty myslíš! Vypuť z hlavy takovou přelétavou známost, prosím tě o to! Mám pro tebe výbornou partii; lepší nenajdeš, kdybys za bílého dne lucernou hledal. Říkala jsem ti již o tom!“

„Prosím, vyslechněte mne, drahá tetičko!“

Pan Matěj vyprávěl o nenadálém setkání a c příbuzenstvu.

„To je tedy Žernická! Marie!“ zvolala teta. „Proč jsi to neřekl hned? Má pravdu, je s námi spřízněna. Můj Bože, znala jsem ji, když ještě byla pannou. Dávno už tomu, hodně už asi zestarala.“

„Je šedivá jak holoubek.“

„To si myslím, je také starší než já. A ta Helenka jest její vnučkou, dcera po synu... Znala jsem i toho! Dobře se naň pamatuji. Velice ráda bych paní Žernickou viděla.“

„Také ona po tom touží; i slíbil jsem jí, že drahou tetičku do Zavalin přivezu.“

„Oho, prosím! Kdo tě zmocnil k takovému slibu? Mohl jsi jim přislíbiti svoji přítomnost, ale já rozhoduji o sobě sama, a nikoli tvoje fantasie.“

„Spoléhal jsem na dobrotu své tetičky a myslil jsem, že jako vždycky, i nyní vyhoví mé prosbě.“

„A kdy ty's vyhověl mému přání, co? Kdybys se byl řídil mojí radou, nemohl's již deset let být ženat? Ale ty's říkal vždycky: Starej se, tetičko, o sebe, já se o sebe postarám sám! Líbila se ti tvoje svoboda či spíše ne tolik svoboda, ale lehký život. Oj, můj Matýsku, je už čas, aby ses oženil, nejvyšší čas!“

„To jsem si také umínil.“

„Opravdu?“

„Rozhodně, a doufám, že tetička bude mně v tom nápomocna. Čím dřív, tím líp. K čemu déle čekat? Čas utíká!“

„Konečně jednou rozumně mluvíš.“

„Drahá tetičko, stalo se již, jsem zcela vyměněn! Nyní dobře pochopuji ony mnohé rady, které jste mi udílela; porozuměl jsem, že promařil jsem mládí svého života, že jsem byl ničím, nulou, pouhým prachem u porovnání s těmi, kteří na bedrách svých

nesou rádi povinnosti svazku manželského. Není-li pravda? Zdá se, že milá tetička podobně posuzovala můj dosavadní život plný všelikých nepravostí...“

„Milý Matějčku, nepochopuji, mluvíš-li pravdu, či žertuješ-li jen. Toužím z té duše, aby to bylo pravda, a je-li tomu tak, tož beru tě od dnešního dne pod svoji ochranu a.....“

„Milá tetičko, učiním, čeho si budete přát, avšak pod tou jedinou podmínkou, že za týden pojedeme spolu do Zavalin. Slíbil jsem paní Žernické, že přivezu s sebou tetičku, a chci slibu svému dostáti; doufám také, že tetička mně lásky té neodřekne.“

Paní teta na to neodpověděla, leč hned druhého dne vykonala za pomoci několika služebných revisi skříní a truhel; vybraly odtamtud všecky toalety atlasové, moherové i hedvábné, potom povolala ze sousedního městečka velice renomovanou švadlenu a neobyčejně obratného krejčího žida; a bylo převlékání, zkoušení, opravování, až konečně naplnila dva velké kufry, čtyři menší kufříčky, několik balíků, šest škatulí a dva košíky, a oznámila panu Matějovi, že tedy na zcela kratičký čas mohla by se podívat do Zavalin a že úmyslně s sebou téměř žádných věcí nevezme, aby měla výmluvu, kdyby snad ji přemlouvaly k delšímu pobytu.

Pan Matěj byl všecek šťasten; na ty „žádné věci“ dal žebřinový vůz, tetičku posadil do kočáru a jel do Zavalin touž cestou, na které zažil tak neočekávané a spolu tak milé příhody.

V Zavalinách přijaly tetičku i příbuzného s otevřenou náručí. Starší dámy si poplakaly, když vzpomínaly uplynulých dob, tehdejších známých a zábav, panna Helena byla tetičce podle gusta. Tato návštěva „na zcela kratičký čas“ a „téměř bez věcí“

protáhla se na několik týdnů a tak se to nějak utvářilo, že i babička i teta přišly k tomu přesvědčení, že Helenka je jako stvořena pro pana Matěje, a pan Matěj že je jako stvořen pro pannu Helenku, že tedy patří jeden druhému. Protože panna Helena do jisté míry sdílela toto zdání a pan Matěj neměl v úmyslu býti zdání opačného, porozuměli si velmi dobře a konalo se zasnoubení.

Paní tetička byla velice šťastna, že konečně její Matějček bude jednou člověkem, že bude míti svůj dům a rodinu.

„Teď již se o tebe nestrachuji,“ pravila. — „Helenka, ač na pohled taková klidná a dobrá, bude nad tebou držeti ruku.“

„Nebojím se!“

„Velmi dobře! Nechť se ti vždycky zdá, že jde vše dle tvého, že ty's pánem domu, že všechno řídíš; takové zdání tvoří polovinu štěstí. Já ti svůj majetek upíši, vezměte se tedy!“

Po svatbě, která konala se asi za půl roku od onoho neštěstí u řeky, tetička pozvala si z města notáře, aby učinila formální testament ve prospěch svého sestřence. Těšila se ze štěstí mladého páru a bývala ve Valentůvce velice častým hostem.

Pan Matěj nosil hlavu vzhůru a byl opravdu toho přesvědčení, že jest pánem domu; ve skutečnosti konal jen to, čeho si přála jeho žena.

Nejhůře z té katastrofy pochodil Icek. Nebylo mu volno přicházeti tak často jako ondy, a když se časem ukázal, musil si v gaňku na železném oškrobavadle pořádně očistiti obuv z bláta.

Kdo to jakživ viděl? Komu mohlo uškoditi bláto na Ickových botách? Nechodí přece lidé na jar-

marce po peřinách, ale po pěkném blátě, hlubokém, zvláštního druhu. — Což kdyby šlo jen o oškrabování bot, ale paní oškrabovala Īckovi dŭchod! Byla takovou milovnicí klíčŭ, že je nosila stále při sobě. To se sluší na řádnou paní? Na takovou bohačku? Není to fuj!“

Každý den utvrzoval Icka v přesvědčení, že místo, kde by se mohl dodělati jmění, nejmenuje se Valentůvka, a že sám pán není již takový, jaký býval.

Jaká tu rada?

Icek si poradil: zanechal dohazovačství a chytil se obchodu. Otevřel krámeček s galanterním zbožím. Měl tam prostraňky, biče, ohlávky, trochu smoly a mazání na kola; měl též lojové svíčky, sledě, jehly, tkaničky, nitě — zkrátka všecko, co býti má ve velikém skladě.

Obchodu dařilo se dobře, ba velmi dobře; někdy utržily se dva i tři rubly denně. Co však platno! Měl-li Icek peníze v zásuvce, vybrala mu je žena ze zásuvky; měl-li je v kapse, vybrala mu je z kapsy. Icek poznal, takhle že to také za nic nestojí, a krámeček zavřel. Potom opět trochu faktoroval, trochu drobným obchodem se zabýval, až stářím zlenivěl, ztratil energii a nedělal docela nic.

A k čemu také? Měl přece bohatou ženu.

Chodil každého rána na rynek, sbíral klepy, časem něco veselého vypravoval, časem malým vnoučkům písmenka v knížce ukazoval, a tak ubíhal mu den za dnem.

Do Valentůvky již ani nohou nevkročil, nikoli snad proto, že by pana Matěje byl přestal milovat, ale že z toho „nekoukal kšeft“.

Bohatý honorář.

(Konst. Bukowski.)

JUC. Stanislav Pavlík sedě ve třetí třídě pražského rychlíku, přemítal o dopisu své matky, který obdržel před samým odjezdem z Prahy. Bylť dopis matčin, která byla vdovou, pln výčitek. Psala mu, že je lenoch, a nazývala jej „marnotratným synem“. Vyčítala mu, že dosud nesložil jediné zkoušky, kolik stál ji již peněz a slzí, on — jedináček.

Otevíralo se jaro, stromy halily se již v milou zeleň. Stanislav nejel snad navštívit zarmoucenou matku, aby ji ukonejšil a polepšení slíbil, ale vypravil se k návštěvě spolužáka z dob gymnasiálních, který uvázal se právě v dědictví, krásný statek, a slíbil, že pošle mu na nádraží příležitost.

Pronikavý hvizd lokomotivy připomněl Stanislavovi blízký cíl jeho cesty. Vstal tedy, vzal kufřík a vystoupil z vlaku, všecek šťasten, že odpočine si po „trudu“ plném namáhání.

V několika vteřinách stál již na druhé straně nádražní budovy, kde ke své potěše zastal elegantní povoz s párem skvostných vraníkův a kočím v livreji.

Rozložil se pohodlně na kyprém sedadle, přehodil si přes nohy jemnou přikrývku — zapálil si doutník a povýšeným hlasem zvolal na kočího:

„Jeďte!“

Kočí pustil vraníky v let, až vlašťovičky se zarážely, by pohlédly, kdo že to jede.

„Nejeďte tak rychle“ — zvolal po chvíli Stanislav — „abych potěšiti se mohl krásnou tou krajinou...!“

„Račte prominouti, pane doktore; milostpán přísně mi nakázal, jen abych koně pustil, když slečince je tak zle!“

„U čerta“, pomyslí si Stanislav, „snad jsem neseďl do cizího povozu? Kdo může vědět, že kromě Petra Juránka má tu v okolí ještě někdo tak krásný povoz? — Prrr! Prrr!“ volal na kočího.

„Prosím, prosím! Hned budeme na místě!“

Kočár blížil se již vskutku krásnému dvoru se širokým vjezdem, kde stál již starší muž, pěkně oblečený, s uslzenýma očima.

„Příteli, příteli! Dobře že's již tady! Milča nám umírá!“

Stanislavovi naskakovala husí kůže, teď nejraději by se viděl dva tisíce mil pod zemí. Pro Bůh — co činiti! Ale na přemýšlení nezbývalo mu času, povoz zastavil již před vchodem.

„Ach, Horský nebyl doma“, řekl pán, osušuje si zaslzené oči. „Ráčíte býti zajisté pan doktor Jarý?“

Stanislav naučil se za mládí, že nikdy nikoho nemá přelhávati a proto neodporoval neznámému; ale matka naučila jej také, že je nezpůsobným, přerušovati jiného, když mluví a proto uklonil se a — mlčel.

„Ach, milý pane doktore, náš jedináček, moje nejdražší Milča najednou se rozstonala. Včera byla ještě úplně zdráva a dnes ráno málem by nám byla u snídani skonala.“

Slovo „jedináček“ Stanislava oživilo. Změřil znaleckým okem krásný dům, dobře stavěné hospodářské budovy a v duchu proklínal onu chvíli, kdy rozhodl se holdovati Themidě, že raději nezvolil si Aeskulapa. Mohl by aspoň něco poraditi.

Jako ve snách dal se doprovoditi do salonu, kde starší již dáma, pěkně obtloustlá, dle všeho matka slečny Milči, seděla ve vyšívaném křesle, prolévajíc hojné slzy. Malý, popelavý mopslík seděl jí u nohou.

Milostivá paní přitiskla batistový šáteček na oči, stiskla Stanislavovi ruku a řekla:

„Pane doktore, zachraňte mé dítě.....!“

Stanislav pln pohnutí políbil nabízenou mu ruku, osušil si kapesníkem oči a vypravil ze sebe:

„Milostivá paní, učiním, seč budu moci!“

Doufáme, že laskavé čtenářstvo tolik zná se v literatuře, že pochopí, jak nesnadno jest ať v povídce, novelle, či dramate, nalézt dostatečné látky k zapředení děje; proto zajisté promine nám následující objasnění:

Den před tím navštívila slečna Milka přítelkyni z pensionátu, slečnu Amalii. Jak podobné návštěvy vypadají, je všeobecně známo. Vypravování nemělo konce, obě přítelkyně strávily noc v jednom pokoji.

Za stálého rozmlouvání minula hodina dvanáctá, bila jedna, dvě, až teprve v půl třetí obě usnuly.

O čem tak dlouho rozmlouvaly?

Tolik jenom můžeme říci, že nemluvili ani o sousedech, mužích, lásce, modě, tanci a pod., ba ani o přítelkyních, již provdaných! Nikoli! — To neznáte dnešní slečinky! Mluvily o rodičích, učitelkách, ba můžeme směle tvrditi, že prosily Pána Boha aby jich ušetřil všelikých běd a strastí. Ano, o tom hovořily. — Probudily se teprve v půl desáté a honem se oblékly, neboť již s kávou na ně čekali.

Diskretnost káže nám, abychom opustili ložnici mladých dam. — Tolik ještě připomenouti musíme k dovršení zápletky této humoresky, že ve spěchu zaměnily si — šněrovačky.

Amalie byla útlejší a proto výměny ani nepociťovala; mnohem silnější Milča vzala si však při snídání kromě pěkného šálku kávy dvě housky s máslem a několik plátků šunky; což tedy divného, že brzy si naříkala, že ji to „dusí“. Bolesti se stup-

ňovaly, Milča zbledla, nezbývalo, než aby si ulehla. Udělalo se jí sice trochu lépe — ale když již poslali pro doktora.

Hlava mladé, okouzující slečny Milky, překypující zdravím, spočívala na kyprých peřinách, jako když nejčervenější třešně plove v mléce. Růžová ručka položena byla na zelené přikrývce jako nejkrásnější hvozdík na zeleném pažitě. Na zkoumavý pohled právníka Pavlíka zdvihla se zvolna a hlasem chvějícím, sotva slyšitelným a tichým, jako třepotající křídla mladého netopýra za krásné srpnové noci, a slzami přerývaným promluvila:

„Pane doktore, jest ještě naděje...? Ach, těžko se to umírá v tak mladém věku...“

Víme již, že právník Stanislav neskládal žádných medicinských zkoušek, ale znal se velice dobře v krásné pleti. Poznal hned, že krásné té dívce, plné života, nehrozí nebezpečí a proto pravil:

„Doufám — že za krátko bude nebezpečí zažehnáno!“

„Zaplať Pán Bůh, pane doktore!“ — řekli rodiče a vzdálili se diskretně z pokoje a mopslík za nimi.

Stanislav posadil se k lůžku nemocné a vyprosil si ručku slečninu, jaké dosud nikdy neprohlížel.

„Zimnice...!“ pravil.

„Ano, pane doktore...“ odpověděla Milča.

„Seslábla jste nad míru...!“

„Ano, prosím...“

„Necítíte, slečno, časem zvláštní tlukot srdce?“

„Ach, ano... Právě před chvílí, když jste sem vstoupil...“

Stanislav nikdy neodjížděl z domova, aby si nevzal lahvičku dobrého koňaku. Vstal, pustil do sklen-

ky několik kapek, naplnil ji vodou, pomohl Milče, aby se posadila a prosil, aby pila.

„Myslím, že slečna bude ráno úplně zdráva.“

„Ach, ano!.... Již teď... je mi lépe...!“

Do pokoje vstoupil otec.

„Posel má již připraveného koně a čeká, aby dojel do lékárny.“

„Prosím, ale je to zbytečné; mívám stále při sobě nejpotřebnější léky. Užili jsme již také jednoho a doufám, že slečna bude ráno úplně zdráva.“

„Opravdu?“

„Ano, prosím!“

Pozvali Stanislava k obědu a on výtečně si pochutnav, při sklence chutného vína, vyprávěl jim různé veselé historky, čímž si je rázem získal.

I mopslík zatahal jej časem za kalhoty, při čemž se tvářil, jakoby jej považoval již za člena rodiny.

Milča dychtivě vypravování naslouchala a Stanislav každou chvíli k ní se obrátil, neschází-li jí něco.

„Jste velice starostlivý, pane doktore!“ pravil Milčín otec.

„Ano, my vám toho nezapomeneme!“ přitakala matka.

„Haf! Haf!“ ozval se mopslík.

„Proč jste mi, ke všem kozlům, neposlali koně na dráhu?“ zvolal doktor Horský, ukazuje ve dveřích bodrou svoji tvář.

Stanislav na ta slova vytratil se rychle za širokým profilem matky Milčiny na chodbu, přehodil si kabát a již byl na dvoře.

Tam stál malý, venkovský povoz.

„Vy jste přivezl pana doktora?“ ptal se Stanislav.

„Ano!“ zabručel kočí.

„Dobře! Zavezte mne tedy k panu Juránkovi, ale rychle, rozumíte!“

„A co pan doktor?“

„Ten zde zůstane přes noc. Jedte!“

*

Slečna Milča prolévala hořké slzy, když se dozvěděla, že nějaký ošusta zkoumal její puls a ošetřoval ji v nemoci. Cítila se již úplně zdravou a rozhodně opřela se všelikému léčení doktora Horského.

Ráno vstala a smutna krmila holuby.

Přemýšlela, kdo byl as onen mladý člověk, který osmělil se tak ji napáliti.

Několik dní poté pořádali v sousedství domácí slavnost. Mezi pozvanými byl i pan Juránek a jeho host.

„Dovolím si představit: pan právník Pavlík — slečna Setunská“ řekl hostitel.

„Jak se račte, milostivá slečno?“ pravil Stanislav, usmívaje se dobrodušně.

„Jste ošklivý!“ odpověděla slečna Milča, a obrátila se k oknu, prohlížeje si několik angreštových keřů jako nějakou zvláštnost.

„Ještě není zralý!“ mluvil Stanislav o angreštu.

„Bohužel, že na světě je mnoho věcí nedozralých,“ vzdychla slečna Milča.

„Lépe to je, slečno, než aby byly shnilé,“ odvětil Stanislav, a modré jeho oči hleděly tak poctivě.

*

List, ve kterém jsme událost tuto četli, stál jenom deset haléřů; nebudete tedy na nás žádati, abychom vám vyprávěli všechno dopodrobna. Povíme jen tolik, že se vzali.

Stanislav vysvětlil Milčinu otcí, panu Setunskému, že mladé slečince, která viděla ve svém poko-

jíku mladého člověka, jenž nebyl doktorem, ani masérem, knězem, ani příbuzným, ani agentem, ani zlodějem, nezbyvá nic jiného, než aby si ho vzala.

Doktor Horský, který o svatbě novomanželům připil, s radostí zmínil se o „bohatém honoráři“, který Stanislav za jedinou návštěvu u nemocné obdržel.

Na svatební cestě.

(Th. Smolarz.)

K žádosti mé tchyně slavili jsme sňatek náš dopoledne, načež přečetný zástup svatebních hostí odebral se do domu mého tchána, kde přichystána byla pro ně bohatá snídaně. Po snídani měl jsem se ženou „expresním vlakem“ navštívit Vídeň, Solnohrad, Mnichov, zámky zemřelého krále bavorského a jiné zvláštnosti, po několika týdnech pak měli jsme se vrátit domů. Já vlastně té svatební cestě nechtěl, že však jsem byl do své Žofky až po uši zamilován, vyhověl jsem jejímu přání, vyžádav si však předem, že ani ona ani já nevezmeme s sebou kromě malého kufříku ničeho. Víím ze zkušenosti, jakou obtíž působí na cestě zavazadla.

Po snídání odebral jsem se do tchánova pokoje, abych se přistrojil na cestu; za mnou v patách přišla tchyně, nesouc přes ruku veliký flanelový kaftaník (kazajka, která nosí se pod košilí), a na léhala na mě, abych se do něho oblékl. Nechtěl jsem tak učiniti, neboť nikdy jsem kaftaníku na sobě neměl, ale na úsilovné prosby své tchyně, která dokazovala, že jako ženatý člověk mám povinnost šetriti se, nejen že jsem kaftaník na sebe oblékl, ale i čestným slovem jsem se tchyni zavázal, že po celou cestu ho se sebe nesvléknu.

Kaftaník byl pořádně dlouhý, rukávy přesahovaly téměř půl lokte, já však nedbaje toho, přece jsem jej na sebe oblékl.

Přistrojiv se konečně, vešel jsem do salonu, kde zastal jsem již ženu v cestovním obleku. Žofie i já počali jsme se s přítomnými loučiti, při čemž tchán, tchyně a několik bližších i vzdálenějších tet dali se do takového pláče, jako kdyby nás již nikdy více neměli spatřiti. Do salonu přiběhla také kuchařka a pokojská, a ty spustily takový huronský pláč, že až uši zaléhaly. Čas utíkal, a pláč a loučení nebralo konce; teprv když jsem je upozornil, že zmeškáme vlak, dovoleno mi se ženou opustiti salon, a za námi šli všickni pláčíce a žalostně naříkajíce. Vyhlíželo to, jako bych já s Žofií ubíral se na popraviště, a živě připamatoval jsem si scénu z posledního aktu Marie Stuartky. Dostali jsme se šťastně na chodbu, ale tam ke lkajícím svatebčanům připojil se domovník, který notně jsa opilý, dal se do takového pláče a křiku, že do chodby veběhl policejní strážník, tázaje se, má-li poslati pro truhlu. Domovník upokojil se teprv, když jsem mu vstrčil do ruky korunu, a jenom tiché lkání a škytání svědčilo o jeho hlubokém vzrušení.

Konečně dostali jsme se se ženou do kočáru a jeli k nádraží; za námi jeli v několika povozech svatebčané a tchán s tchyní.

Na nádraží byly by se zajisté všecky ty scény ještě jednou opakovaly, a také již někteří ze svatebčanů chystali si šátky, ale že vlak nechtěl čekat, rychle vstoupil jsem se Žofií do vagonu a po chvíli již nás vlak unášel pryč. Chvíli ještě pozoroval jsem oknem uplakaný obličej své tchyně. Posadil jsem se a volněji si oddechl. Potil jsem se strašně, nebyl jsem kaftaníku zvyklý,

Rozhlédl jsem se po vagoně, ve kterém kromě Žofie a mne nebylo nikoho, a když postřehl jsem, že kromě našich dvou kufříků leží ve vagoně ještě několik balíků, škatulí a košíků, řekl jsem Žofii, že zajisté cestuje s námi v tom vagoně ještě někdo jiný. Žofie však mně sdělila, že jsou to všechno naše věci, to že nám maminka dala na cestu různé viktualie. Počal jsem prohlížeti všecky ty balíky: v jednom byla celá telecí kýta, v druhém celá šunka, ve třetím několik pečených kuřat, v košíkách byly housky, několik bochníků chleba, dvě bábovky, cukroví, dvě láhve vína, dvě malinové šťávy, láhev koňaku a mnoho jiných věcí, na které již se nepamatuji. Hlava se mně točila, když jsem viděl před sebou tolik potravin; naloženo nám toho tolik, jako kdybychom jeli k severní točně, nebo do střední Afriky. S počátku měl jsem velikou chuť všechno to oknem vyházeti, ale nechtěje tak hned ženu svou zarmoutiti, upustil jsem od svého úmyslu.

Čas ubíhal nám velice rychle a ani jsme se nenašli, když byli jsme ve Vídni.

Dobrou čtvrt hodiny vynášeli nosiči naše věci z vagonu a já byl nucen zaplatiti dosti značnou kvotu jako potravní daň z přivezených viktualii. Věci neslo za námi několik posluhů, takže nás bylo celé procesí. Vsedli jsme si do povozu, do druhého pak uložili jsme všecky škatule a košíky.

Kočí upozornil nás, že bude těžko naléztí pokoj v některém hotelu, protože se koná ve Vídni sjezd zpěváckých spolků a všecky hotely jsou zadány.

Stalo se, jak předpověděl. V každém hotelu odbývali nás, že všecky pokoje jsou obsazeny. Žofie měla oči plny slz a já začal nadávat. Bylo již jedenáct hodin v noci, a my dosud ničeho neměli. V posledním hotelu, do kterého jsme zajeli a kde nám rovněž hlásili, že všechno je plné, nechtěje pře-

nocovati někde na dvoře a dále opatrovati se s viktualiemi, prosil jsem číšníka, aby nám přece jen nějaký pokoj obstaral a podstrčil jsem mu několik korun. Číšník po krátkém rozmýšlení pravil:

„Ráčíte-li býti spokojeni, mohli byste přespati v kulečnickovém pokojíku; jiného nemám nic, zítra možná, že se nějaký pokoj uprázdní.“

„Budiž!“ odpověděl jsem; „snad to nějak vydržíme.“

Zavedli nás do jmenovaného pokojíku, kamž také přineseny i naše věci a všechny viktualie. Číšníci jistě podezřívali nás, že přijeli jsme do Vídně, abychom vystavovali na kuchařské výstavě, která tehdy ve Vídni byla. Postelemi nám posloužiti nemohli, a protože Žofie nechtěla spáti na zemi, bojíc se myší, ustlali nám na kulečnicku. Bylo již hodně po půlnoci, když oba strašně znaveni položili jsme se na kulečník; já zatím zhasil svíčku.

Příliš příjemně se to na kulečnicku nespalo. Flanelový kaftaník hřál jako kamna, ale svléci jsem jej nesměl; čestné slovo, které dal jsem tchyni, mně toho nedovolilo.

Odpočíváme chvíli, rozmlouvajíce o zažitých příhodách a nehodách, když v tom — bác! — někdo v pokoji vystřelil.

Vyskočím rovnýma nohama — Žofie dá se do pláče. Rozžehnu svíci a hledám, kdo to vystřelil. Prohledal jsem celý pokoj, ale nic podezřelého jsem nenašel. Hleděl jsem upokojiti plačící Žofii; poděšena, dlouho nechtěla pláče nechat a prosila mne, abych zavolal některého sluhu.

V kulečnickovém pokojíku nebyl nikde zvonek a dveří také nemohl jsem najíti, až teprv po chvíli jsem zpozoroval, že jak dveře, tak i celý pokoj polepen je tapetami. Chodil jsem podél stěn, až po

nějakém čase přišel jsem na tapetované dveře, které vedly nikoli na chodbu, ale do koupelny, ze které nebylo východu. Vešel jsem tedy do koupelny a vida nedaleko dveří drát od zvonku, zatáhl jsem celou silou, abych některého sluhu přivolal. V tom bohaté proudy studené vody vytryskly na mne shora, zdola a se všech stran. Drát, za který jsem zatáhl, nebyl od zvonku, ale od tuše. Svíce, kterou jsem držel v ruce, mně shasla.

Promočen do poslední nitky, hmataje po paměti, vešel jsem do kulečnickového pokojíku, kde oznámil jsem Žofii svoje neštěstí.

Zápalek jsem za nic nalézt nemohl. V mokrém tom prádle spátí jsem nemohl; hleděl jsem tedy potmě nahmatati svůj kufřík, abych se převlékl. Hledaje tak, přišel jsem na různé předměty: nahmatal jsem telecí kýtu, šunku, bábovku, chléb a jiné, jenom kufřík jsem najíti nemohl. Konečně po dlouhém hledání, drkotaje zuby, našel jsem dlouhou ženinu sukni, shodil jsem se sebe promočené prádlo, přehodil jsem sukni přes hlavu, zavázal ji kolem krku a tak ustrojený lehl jsem si na kulečník. Hleděl jsem všemožně Žofii upokojiti a namlouval jsem jí, že musili jsme se nejspíš přeslechnouti, neboť nikoho v pokoji není, nikdo tedy vystřeliti nemohl.

Po nějakém čase Žofie se trochu uklidnila, když v tom — bác! — druhý výstřel v pokoji a to mnohem silnější prvního a koule letěla mně kolem samé tváře.

Žofie třásla se jako osika a já sám byl pln strachu, neboť nebylo nyní nejmenší pochyby, že někdo v pokoji vystřelil a život náš že jest v strašném nebezpečí. Ačkoliv sám měl jsem strachu dost, upokojil jsem konečně Žofii, která plačíc, odřikávala nějaké litanie.

V samém strachu očekávali jsme nové výstřely a mimo očekávání upadli jsme oba v hluboký spánek,

tak že teprvé příchod pokojské nás probudil, když již byl jasný den.

Teď teprv přesvědčil jsem se, že výstřely, které nás tak smrtelně polekaly, pocházely z lahví malinové šťávy, která se vzbouřila a zátky vyrazila.

Vysmáli jsme se svému strachu; já chtěl zůstat ve Vídni a nastoupiti potom další cestu, ale Žofie opřela se tomu.

Nejbližším vlakem vraceli jsme se domů, zaplativše opět značnou potravní daň z viktualii, které přivezli jsme netknuty paní tchyni.

Proč jsem se stal agentem pojišťující společnosti?

(L. Stasiak.)

Mám rád samotu a klid. Z klidu vyrušilo mne rojení včel. V mé zahradě bzučeti to začalo v koruně jednoho stromu, po chvíli přiletěl roj včel a zavěsil se na nejkrásnější jabloni.

Poručil jsem, aby honem zapálili v hrnci jalovec, kterým bych roj podkouřil, sám pak běžel jsem k sousedovi, aby mně půjčil stříkačku, kterou bych včely pokropil. Čas kvapil, třeba si pospíšiti, abych veliký a krásný roj sebral a vsypal do nového úlu. Byl jsem zrovna v nejlepším, když v mém pokoji objevil se náhle slušně oděný pán.

„Čím mohu posloužiti? S kým mám čest?“

„Vy mne neznáte? Jsem Antonín Čápík. Vždyť jsme spolu sedávali v jedné lavici za studií ve Lvově.“

„Ve Lvově? Já nikdy ve Lvově nebyl!“

„Ach, pardon! To nebylo ve Lvově. V Tarnově, vím to jistě!“

„Také v Tarnově nikdy jsem nebyl a nikdo z mých kolegů nejmenoval se Antonín Čápík.“ Abych však hosta v jeho omylu utvrdil, řekl jsem: „Těší mne velice, že po tolika letech mohu u sebe přivítati kollegu ze studií.“

„Přátelská touha mne k vám vedla. Měl jsem vás vždycky ve zvláštní lásce.“

„Jsem vám za to povděčen. Co je libo, prosím?“

„Především dovolte, abych se přeptal na vaše zdraví.“

„To jest, díky Bohu, dosti dobré.“

Host zadíval se na mne zkoumavým zrakem, div mne očima nepohltil, načež tiše, váhavým tónem pravil:

„Nejsem téhož zdání jako vy!“

„Proč?“

„Vy nejste zdráv!“

„To je možné.“

„Vyhlížíte na mrtvičku.“

„I to je možné.....“

„Jednoho dne nastane chvíle....“

„To je pravda! Život náš není v naší moci...“

„Račte dovolit, prosím! Jednoho dne nastane chvíle, vám se udělá horko....“

„A co mám proti tomu dělat?“

„Pojistiti se.“

„Já? Proti čemu?“

„Proti smrti!“

„Vy jste tedy...“

Můj host vyňal ze spodní kapsy černou koženou tašku a řekl:

„Jsem jednatelem pojišťovací společnosti „Assicurazioni vitali“ v Římě. Naše společnost má nejnížší sazby, ale vyplácí nejvyšší dividendy. Dáte-li

se pojistiti na dvacet tisíc, budete platiti měsíčně ani ne 56 korun a můžete pojistku zastaviti na tři tisíce. Račte, prosím, tady se podepsati a zaplatiti deset korun zápisného... .“

Postavil jsem se proti němu.

„Vy jste tedy přišel.....“

„Abych seznámil vás s přednostmi naší společnosti, abych vás pojistil.....“

*

Jsem zdráv. Jen aby mne ze zlosti mrtvice neranila. Podívám se oknem, krásný, bohatý roj včel ulétá do lesa.

Tři dni poté, když jsem vyprovodil jednatele Čápíka s prázdnem, vstoupil do mé pracovny bohatě oděný pán. Psal jsem právě něco do novin, pospíchal jsem, aby nezavřeli poštu, byl jsem netrpěliv a trochu rozčilen tím spěchem.

„Čím mohu sloužiti?“

Příchozí podíval se na mne, jakoby udiven.

„Ty mne neznáš?“

„Neznám!“ odvětil jsem suše.

„Vždyť chodili jsme spolu do gymnasia v Krakově.“

„Nebyl jsem nikdy v krakovském gymnasiu.“

„Ach, pardon, promiň! Bylo to v Kolomyji.“

„Jakživ jsem v Kolomyji nebyl.“

„Tak snad to bylo v Řešově.“

„Nebylo.“

„Ale jsme přece kollegové z gymnasia .“

„Milý pane, račte věděti, že nikdy jsem do gymnasia nechodil!“

„Snad to tedy byla jiná škola.“

„Ani to ne. Jsem notorickým analfabetem, neumím číst ani psát, a to proto, že jsem nikdy do školy nechodil.“

„Snad přece...“

„Račte již nechat toho dlouhého úvodu a přistupte k věci. Jste jistě jednatelem pojišťovací společnosti...“

„Ano. Naše budapeštská „Hungaria“ vyplácí nejvyšší dividendy při...“

Mám rád samotu a klid. Musím si opět kýžený klid zjednat. Přišel ke mně ještě jednatel třetí, čtvrtý a pátý. Hned potom odejel jsem do Vídně. Přihlásil jsem se u ředitelství „Securitas“ a podepsal jsem smlouvu, že přijímám agenturu této pojišťovací společnosti.

*

Přišel ke mně nějaký člověk. Poznal jsem, že má ve spodní kapse velikou koženou tašku. Jistě zase nějaký agent. Neznám ho a jsem jist, že jsem ho nikdy neviděl.

Rozevřel jsem náruč, abych hosta upřímně přivítal.

„Jak se máš, milý příteli?“

Vytřeštil na mne oči.

„Sedni si!“ volám; „sedni si, prosím!“

Host se posadil.

„Spřátelili jsme se ve Lvově. Tak živě vzpomínám si na doby šťastného mládí, ale hned na první pohled poznávám...“

Hleděl jsem na něho zkoumavým zrakem.

„Co pozorujete, prosím?“

„Jak to vyhlížíš, příteli?“

„No?“

„Tebe může každou chvíli ranit mrtvice.“

„Cože?!?“

„Ano, ano. Mrtvička! Jsem tím jist! Najednou udělá se ti horko....“

Host zbledl.

„Zatřepeš nohama a bude po všem.....“

„A co mám dělat?“

„Tomu lze odpomoci.“

„Mám snad jít k lékaři?“

„Ten ti, můj milý, nepomůže!“

„Co tedy?“

Vyňal jsem ze stolu blanket pojišťovací společnosti „Securitas“.

„Prosím, podepiš se tady a zaplať deset korun zápisného.....“

Agent vyskočil rovnýma nohama. Sevřel pěsti, zaskřípal zuby, mrštil po mně pohrdavým pohledem a utekl.....

Teď mám svatý pokoj. Lidé utíkají přede mnou jako před morovou nákazou. Včera byl u mne jeden z mých věřitelů. Rozmluvu s ním začal jsem slovy:

„Pane, vy vyhlížíte na mrtvici. Každou chvíli můžete zatřepati nohama.....“

Dnes přišel exekutor z berního úřadu. Chtěl daň z příjmů. Vyndal jsem ze stolu blanket pojišťovací společnosti a řekl jsem:

„Podepište se tady a zaplaťte deset korun zápisného.“

Vyběhl jako šílený, zřekl se svého úřadu a zařídil si boudu se sodovou vodou.

Poslední masopust pana Tadeáše.

(Theod. Smolarz.)

Myslíl jsem, že se v masopustě do Krakova nepodívám, neboť když jest člověk zadlužen až po uši, těžko se to někam jezdí; ale když žena a čtyři moje dcery, ze kterých nejmladší jest 25 let, začaly prositi a naléhati, a mimo to jasně mne přesvědčily, že jízda do Krakova jest jediným prostředkem, kterým by se mohly ještě dostat pod čepec, dal jsem se uprositi, no a — rozhodl jsem se, že do Krakova pojedeme. Neměl jsem peněz, a peníze, pane, jsou grunt! Já vlastně jsem anti-semitou a předplácím si na půl s panem farářem G ł o s N a r o d a, ale nebylo jiné rady, já musil obrátiti se o půjčku k našemu židovi Ignáci Schnapsfälscherovi. Šelma žid, když jsem mu oznámil, nač peněz potřebuji, osmělil se pověděti:

„Proč pak jezdíte až do Krakova? Či snad myslíte, že jsou tam tak hloupí kavalíři, kteří hned se zblázní, když vaše dcery uvidí? To se hrozně mýlíte! Dnes každý ženich ptá se nejdříve po penězích! Rozhlaste, že každá vaše dcera dostane dvacet tisíc, a sjede se vám ženichů, že ani do Krakova jezdit nemusíte.“

Dalo mně to, pane, práce, než jsem se s židem domluvil; měl jsem sto chutí, ukázati mu záda, ale zdržel jsem se, protože peněz potřeboval jsem jako soli; naprosil jsem se ho, než mně konečně půjčil několik set na 20 procent, mimo to musil jsem mu dáti dva vozy sena za tu „námahu“ a slíbiti mu, že mu z jara vezmu čtyři krávy na pastvu. Sám před sebou hleděl jsem se omluviti z hříšné té půjčky v ten způsob, že když alespoň jedna dcera uloví že-

nicha, ještě na tom vydělám, neboť i nejhorší muž má větší cenu, než dva vozy sena.

Před odjezdem byl u nás následkem různých příprav ve dne i v noci takový křik a šum, že jsem raději chodil spát na špýchar, neboť doma nebyl bych ani oka zamhouřil.

Dal jsem si s půdy snést svůj svatební frak, kterého jsem dlouhá léta neměl na sobě, a k nemalému údivu nemohl jsem jej na sebe obléci, ačkoli mně při tom šafář i kočí pomáhali; buďto jsem já ztloustl, anebo se frak scvrkl. Na štěstí dvorní můj krejčí z blízkého městečka, Jojne Jehla, po delší meditaci rozhodl, že nelze jinak, nežli zadek fraku nastavit, a to tak, když jej rozpáře a vloží tam pruh podobné látky; a skutečně, když mně za několik dní frak přinesl, mohl jsem jej úplně bez cizí pomoci obléci. Ale zdálo se mně, že pruh ten z daleka již je viděti; ale když se mně Jojne Jehla zaručil čestným slovem, že se mně to jen zdá, věřil jsem mu, zvláště také proto, že jsem ze zadu na sebe neviděl.

Konečně přiblížil se den odjezdu; přijely tři kryté kočáry a veliký žebřinový vůz. V prvním kočáru seděla moje žena, Bibča a Pipča, v druhém Kiča a Koča, ve třetím dvě služky, a já, pane, seděl v žebřinovém voze mezi samými kufry, škatulemi a škatulkami, asi jako když žid jede na jarmark do Kulikova nebo do Dobčic. Příliš příjemno to cestování nebylo, a co nejhoršího, musil jsem na přísný rozkaz své ženy po celou cestu v ruce držeti velkou skříňku, ve které nacházely se čtyři bálové ozdoby na hlavu, až z Paříže objednané. K mému velikému neštěstí zdřímkl jsem si trochu cestou a položil jsem hlavu na skříňku; v tom však prask! — skříňka se prolomila. Pln strachu, hleděl jsem škodu napravit; foukal jsem do skříňky, otáčel jsem ji na všechny strany, ale nic to nebylo platné; naopak něco z ní

vylézalo a bylo to podobné žábě nebo mladému krokodilu.

Když jsme v Krakově zajeli do hotelu a spolu s ostatními věcmi přinesena i nešťastná skříňka, daly se žena a dcery do takového pláče, že sluha útrpně se mne otázel, přijeli-li jsme na pohřeb? Musil jsem hned ženě vyplatiti značnou sumu, aby opatřila jiné ozdoby, leč přes to žena i dcery dlouhý čas nebyly k utišení, neboť počítali právě na to, že pařížské ty ozdoby každé nějakého ženicha přitáhnou.

Já velice zřídka bývám v Krakově a proto jsem nevěděl, kde jaké plesy se odbývají; když tedy vyšel jsem na ulici a přečetl jsem několik plakátů, které ohlašovaly ples dvorního služebnictva, radil jsem ženě, abychom se tam podívali, vstupné že jest nepatrné, a na takovém plesu bezpochyby že bude všecka okolní šlechta a dcery že tak snadno něco uloví. Ale žena se mnou nesouhlasila. Rozhodla jíti do plesu „Rolníků“, potom do jakéhosi „Kola“ a „Domu práce“.

Na prvním i druhém plese bavily se žena a dcery znamenitě; já však, mysle na svoji lysinu na fraku, necítil jsem se úplně volným, neboť se mi zdálo, jakoby všichni moje záda si prohlíželi; stávil jsem se také, pokud to jen možno bylo, hřbetem ke stěně; po nějakém čase jsem na lysinu zapomněl a byl jsem volnější. Na těch dvou zábavách nikdo o dcery nepožádal; při večeři byly obklopeny celým rojem mužských a pánové ti jedli a pili na moje útraty, ale nemohl jsem nikterak vypozerovati, že by některý měl vážnější úmysly. A měl-li bych říci pravdu, žádný se mně z nich nelíbil; byla to samá lysina (ovšem že na hlavě), bída a mizerie. Dcery však přece říkaly, že lepší jest muž chudý, lysý a bídny, nežli nic.

Přiblížil se konečně den, kdy měl se odbývati třetí ples; žena i dcery zvláště krásně se ustrojily a všichni měli jsme jakousi blahou předtuchu, že nejméně dvě dcery nějakého ženicha uloví. Žena měla na hlavě krásná, veliká péra. Ples byl nádherný a mě nejvíce těšilo, že žádná jiná dáma kromě mojí ženy tak velikých per neměla. Skládal jsem také do nich všecku svoji naději, neboť jakmile některý z kavalírů uvidí taková péra u matky, bude míti úctu i před dcerami a otcem, protože málo kdo pořídí si tak drahé ozdoby, a zajisté nebude se dlouho rozpakovati, aby svátostí stavu manželského přišel ve spojení s takovou rodinou.

V sále setkal jsem se s dávným svým kolegou Hilariem Bombasiňským a bavil jsem se znamenitě, neboť Hilarius jest čtverák a šprýmař od kosti. Frak můj se mu tolik líbil, že na úsilovnou jeho žádost musil jsem mu dáti adresu na Jojnu Jehlu, kde dá si ušítí frak dle mého. Když jsem mu oznámil, proč vlastně jsem do Krakova přijel, a stěžoval jsem si, že to jde nějak ztěžka, slíbil, že hned všecko zařídí, že při nejmenším aspoň jednu dceru tady udám. Krátce na to představil nám již ne zrovna mladého muže Cesara Piščíkěviče, literáta, který má v úmyslu vydávati „Úterník“, a to jedině proto, aby odstraněn byl nedostatek deníku, který by nestranně posuzoval záležitosti celého kraje. Jedno číslo toho deníku mělo státi krejcar, a každý kupující měl mimo to obdržeti volný lístek na galerii do divadla na představení „Skleněné hory“.

Cesar tančil s mojí ženou a dcerami do úpadu, nejvíce se ženou. „Chytrák!“ myslím si, „chce nejprve nakloniti si ženu.“

Se mnou dal se v delší hovor a ptal se mne, zajímá-li mne literatura? Já, chtěje si ho nakloniti, namluvil jsem mu, že si vážím literatury a do li-

rátů že jsem zamilován. Ptal se mne také, znám-li Quo vadis od Sienkiewiczze? Sám již nevím, kterak jsem mu na to odpověděl, že jednou hrál jsem v Ulanově preferans s nějakým Sienkiewiczem, ale že nevím, říkalo-li se mu Quovadis, ale že se mně zdá, že byl příbuzným Quovadisovým. Pan Quovadis Sienkiewicz musí býti nějaký vznešený hodnostář z vysokého rodu, neboť Cesar, když se dověděl, že jsem hrál v karty s příbuzným pana Quovadise, byl všecek udiven.

Cesar Piščikěvič mezi večeří požádal o ruku nejstarší dcery Bibči, ale spolu mne snažně prosil, abych, chci-li ho míti za zetě, o tom nikomu ani slovem se nezmínil, že on zítra přijde do hotelu a tam dle patřičné formy požádá o ruku mé dcery.

Líbal jsem ho a tiskl a pili jsme šampaňské až do rána. Ráno jsem se vrátil se ženou a dcerami do hotelu a všickni byli jsme nevýslovně šťastni, neboť ženě i dcerám ještě na bále jsem prozradil, že Cesar požádal o ruku nejstarší. Ani jsme neulehli, neboť každou chvíli mohl se ukázati Cesar Piščikěvič. Toho dne však nepřišel. Tři dni za sebou jsme se z hotelu ani nehnuili a kdo nepřišel, byl Cesar. Vyhledal jsem proto Hilaria, abych se přesvědčil, co toho příčinou? Hilarius mně oznámil, že Cesar účinkem příliš značného množství šampaňského, které byl na bále vypil, roznemohl se, ale že do zítřka tak se pozdraví, aby mohl požádati o ruku mé dcery.

Skutečně také druhého dne ráno, když žena nebyla ještě oblečena, vstoupil do mého pokoje Piščikěvič ve fraku a s kyticí v ruce; já zavolal nejstarší moji dceru Bibču, ale když mi pošeptal do ucha, že to není ona, zavolal jsem Pipču a Bibča musila odejíti. K velikému mému údivu opětně mně pošeptal, to že není ona, Pipča musila odejíti a za-

volal jsem Kiču, ale ani ta nebyla vyvolená jeho srdce. Konečně přišla Koča, leč když i tenkrát Cesar prohlásil, že on tuhle za ženu nechce, a já již déle zdržeti se nemohl, vešla v tom moje žena a Cesar podáváje jí kytici, poprosil ji, aby se ona stala jeho ženou.

„Kriste Pane!“ zvolal jsem, „zbláznil jste se? Vždyť je to moje žena!“

Žena omdlela, dcery, které poslouchaly za dveřmi sousedního pokoje, omdlely, já stál jako socha Kazimíra Velikého, nevěda, co počíti.

„Odpusťte, prosím,“ šeptal Cesar Piščikěvič, jehož obličej nabyl výrazu ohřivaného knedlíku; „ale váš přítel Hilarius Bombasiňský řekl mně, že milostivá vaše paní jest vaší dcerou z prvního manželství, že dostane věnem čtyřicet tisíc a protože já chci vydávati „Úterník“ — — —“

„Čert tě vem i s tvým „Úterníkem“!“ zvolal jsem, a kdo ví, nebyl-li bych na něho skočil; ale lotr hodil mně kytici na krk a utekl.

„Chyťte ho, držte ho!“ volala žena, která zatím přišla k sobě, „snad si to rozmyslí! Ať si vezme Koču nebo Bibču!“

Běžel jsem za ním — ale Cesar ztratil se jako vítr, a když druhého dne vypravil jsem se do jeho bytu, řekli mně, že odjel z Krakova.

Vraceli jsme se domů jako zmoklé slepice. Žena každých čtrnáct dní dostane migrenu, Pipča a Bibča dostaly žloutenku, Kiča a Koča tak vychrtly, že se podobají dvěma automatickým parasolům, a já tahám se s Ignácem Schnapsfälscherem, neboť ani kapitálu, ani úroků platiti nemohu, i zapřísáhl jsem se, že co živ budu, do Krakova na masopust nepojedu.

Moje první láska.

(Theod. Smolarz.)

Když mně bylo sedmnáct let, skládal jsem maturitu, a několik měsíců před tím zamiloval jsem se po první do své sestřenky Julie.

Sestřenka byla o rok starší mne, měla krásné modré oči, zvučný příjemný hlásek a mírně vyhrnutý nosík. Vídali jsme se málokdy, a z té příčiny, a také i proto, že neměl jsem dosti odvahy, nevyznal jsem se jí, že ji miluji; bylo se mi spokojiti jedině se vzdycháním a kroucením očima v její přítomnosti, což má býti viditelným znamením neviditelné lásky. Že skládal jsem verše, ve kterých opěvoval jsem svou lásku na všechny možné způsoby, rozumí se samo sebou.

Po maturitě pozvala mne k sobě moje teta Karolina na venkov, kde měla krásný statek se zahradou, kam vždycky v létě na několik měsíců si vyjela. S ní přijížděly tam také i ostatní moje tety, kterých, díky osudu, měl jsem tolik, že bez velikých bolestí byl bych rád přepustil jich několik oněm nešťastníkům, na něž v ohledu tomto bylo zapomenuto. Julie rovněž v tom čase bydlila na vsi u tety Karoliny, a já, koje se nadějí, že konečně budu moci své milé vyznati lásku, s tlukoucím srdcem ujížděl jsem za ní. Kromě tlukoucího srdce vzal jsem s sebou i kytici pro Julii a krásnou krabičku s pomádami, což všechno svědčiti mělo o mé veliké lásce. Do kabátu zastrčil jsem celý balík nově natepaných veršů ke cti své nejmilejší.

Kytice a pomády přijaty byly v ten způsob, že svítala mně naděje, že láska moje dozná ohlasu, a že Julie za pět nebo šest let, až dokončím studia universitní, stane se mou ženou.

Když jsem prvního dne rozmlouval se svou zbožňovanou a patřil v její krásné blankytné oči a naslouchal jejímu zvonivému hlásku, byl jsem nesmírně šťasten. Když nadešla noc, opojen láskou, kladl jsem se na lůžko, a nesmírně mne blažilo, že pod jednou střechou mohu spáti se svým ideálem. Divná rozkoš mnou prochvívala, když vzpomněl jsem si, že dýchatí budu týž vzduch jako ona, ba snad že i panenský její oddech uslyším. Nemohl jsem usnouti, mysle jen na svoji Julii: přál jsem si, aby událo se něco takového, kde bych jí mohl dokázati sílu svého citu a státi se tak v očích jejích hrdinou. Chtěl jsem, aby loupežníci v noci statek přepadli, a já abych s nasazením svého života vyrval jim Julii z rukou, anebo aby vypukl požár, a já abych vyprostil ji z objetí zžírajících plamenů. Krásně jsem si to všecko představoval, ale velikým štěstím bylo pro mne, že se teta o mých přáních nedověděla, neboť ta nebyla by příliš nadšenou pro to, že přeji jí ohně a loupežníkův.

Zbůjnící statku nepřepadli, požár nevypukl a já v sladkém tomto rozjímání usnul.

Po nějakém čase probudily mne ze sna jakési podivné tóny, a já byl po chvíli toho přesvědčení, že pod mým oknem někdo pilou dříví řeže a vesele si k tomu pohvizduje. Nepříjemný tento koncert několikrát za noc mne probudil, až konečně mne to již hněvalo, neboť mi šlo o to, že i Julie bude tím probuzena. Druhého dne chtěl jsem o tom promluvit s tetou, ale protože jsem si myslil, že snad již se to nebude opakovati, neučinil jsem toho.

Druhý den, ve společnosti Juliině, utekl mně nad míru příjemně; ale lásky jsem jí nevyznal, necháváje si to až na den třetí.

Když nadešla noc a já položil se na lůžko, opětně probudily mne několikráte za noc ony odporné

tóny, podobné řezání dříví, a pronikavý hvízdot. Proto také ráno u přítomnosti Julčině vyprávěl jsem tetě své pozorování; leč jak teta, tak i Julie tvrdily, že o tom, že by někdo v noci dříví řezal, ničeho nevědí, že nic neslyšely, že se mně to asi jenom zdálo. Spolu s Julií hledali jsme po dvoře piliny, které měly dosvědčiti, že skutečně někdo dříví pilou řezal, leč ničeho jsme nenalezli. Marně namáhal jsem své smysly, abych se přesvědčil, co by toho mohlo býti příčinou, že jenom já slyšel řezání dříví, provázené pronikavým hvízdodem.

Umínil jsem si, že stůj co stůj musím se toho dopátrati. — Nadešla noc, já ulehl. Klidný spánek sklížil moje víčka. Za krátko zaslechnu opětně spěšné řezání pilou, při němž jakoby si někdo pohvizdoval; rozžehnu svíčku, obléknu se, otevru okno, měsíc spanile svítí, nikoho však se nemohu dopátrati — nepříjemné tóny ozývají se však i na dále. Zdá se mně, že tóny ony přicházejí z pokoje Juliina; tiše plížím se ke dveřím — opravdu mne sluch můj neklamal: v pokoji Juliině někdo řeže dříví a při tom si hvízdá! Mám tam vstoupiti, či nemám? Snad nalézá se život Juliin v nebezpečí? Otevru dveře — ó hrůzo! to není řezání pilou, to krásná Julie ležíc naznak v taký ohyzdný způsob chrápe!

City moje k Julii — přiznávám se otevřeně — byly veliké, ale toto odhalení rozprášilo je jako mýdlovou bublinu.

Dnes jest krásná Julie ženou pana poštmistra, kterého noční koncerty Juliiny pranic neruší, jelikož ječení poštovské trubky nervy jeho již otupilo.

Možná také, že Julie od oné památné noci již více nechrápala, ba že snad moudrým řízením kteréši bohyně stalo se tak jenom za mého pobytu na

venkově, neboť bohyně tato považujíc lásku moji za čin nerozvážný, zařídila vše tak, že od té doby do nikoho jsem se nezamíloval.

Pan Damián Pírko, čili nepříjemnosti přednášky o emancipaci žen.

(Theod. Smolarz.)

Pan Damián Pírko byl pokladníkem ve spořitelně. Ve čtyřicátém roce svého života náhle zachvácen byl nezdolnou touhou po svátosti stavu manželského a seznámiv se s Kornelií, dcerou pensionovaného soudního rady, konal rychlé přípravy, aby sňatek za krátko stal se skutkem. V té právě době přijel do Prahy pan Celestin Mrázek, úředník cukrovaru, kolega Damiánův z dob studijních. Damián s Mrázkem srdečně se přivítali. Mrázek svěřil se svému příteli, že přijel do Prahy, aby poslechl cyklus odborných přednášek. Pan Damián, nemaje času nazbyt, nebyl přítelem přednášek vůbec; když pak zaslechl, že předmětem prvního oddílu má býti emancipace žen, proti níž, neznámo z jakých příčin, cítil hořkou nenávist, nebyl by ho nikdo za nic na světě do přednášky dostal. Leč panu Celestinovi podařilo se přece pana Damiána přemluvit, tak že tento konečně dal si říci a do přednášky šel. Řečník rozmlouval o ženách, jejich vzdělání, schopnostech a budoucnosti, a pan Damián poslouchal, protože poslouchat musil; v duchu však posílal řečníka ke všem rohatým a byl nesmírně rád, že jeho nastávající ženuška ani příliš velikých schopností, ani zvláštní záliby ve vědách nemá. Po přednášce zastavil se pan Damián s panem Celestinem

v blízké restauraci na večeri. Pan Celestin byl přednáškou všecek u vytržení, pan Damián jako když ho na nože bere. S počátku hovořili o přednášce, pak o prchlém mládí, o studiích, pili pivo, víno a jiné spiritualie, a ani nepozorovali, že už půlnoc dávno minula. Krok jejich nebyl zrovna příliš pevný, když konečně vyšli z restaurace. Pan Damián doprovodil pana Celestina až k hotelu, a když se loučili, dali se oba z příčin, které zůstanou (budoucnosti na vždy tajemstvím, do takového pláče, že, kdyby nebyl vrátný hotelu mocí vtáhl pana Celestina dovnitř, byli by možná do rána (ve vlastních slzách se utopili! Pan Celestin usnul za krátko spánkem spravedlivého cukrovarského úředníka. Pan Damián teprv po delší době našel svůj byt a převrátiv karafinku a dvě židle a odloživ hodinky i s řetízkem do umývadla, které pokládal za noční stolek, rovněž usnul.

Po této události, která ani trůny evropských mocnářů neotrásla, ani podnětu k interpelaci na říšské radě nezavdala, uplynulo několik let.

Pan Damián stal se zatím manželem paní Kornelie, která řídíc se pokrokovostí doby, hned po svatbě pilně dala se do studií, tak že během dvou let promovována byla na doktora všelikých věd lékařských.

Také společnost lidská změnila se za tu dobu k nepoznání. V té době zavedeno všeobecné, přímé, tajné hlasovací právo do sněmu i říšské rady, osmihodinná pracovní doba, dělení majetku, armáda byla zrušena, zkrátka — země stala se takovým Eldorádem, o jakém se ani vůdcům sociálních demokratů nezdálo. Rothschild zbaven byl všech milionů, chodil v starém haveloku a kupoval zaječí kůže, a baron Hirsch sbíral po Praze kosti a staré hadry.

Pan Damián s paní Kornelií, protože z lásky se vzali, žili spolu v manželství šťastném a příkladném. Bůh dal jim tři děti, osmiletého Jozku, šestiletou Žofku a čtyřletého Slávu. Pan Damián jako pokladník měl vysoké služné a paní Kornelie jako doktorka všelikých věd lékařských, chirurgie, okulistiky a porodnictví měla velikou praxi, tak že finanční jejich postavení bylo skvělé. V jejich domě vládl vzorný pořádek. Paní Kornelie pro své děti byla volnou ráno od sedmi do osmi, pro muže zase od osmi do devíti. Ostatní čas zasvětila praxi a lékařským studiím. Pan Damián měl úřední hodiny v bance ráno i odpoledne, viděl se tedy s dětmi jenom večer od osmi do devíti.

Někdo by snad myslil, že dítky manželů Damiánových neměly dostatečné péče. Tomu však nebylo tak, dokud žil otec paní Kornelie, starý, pensionovaný soudní rada, který obíral se vnoučaty pilně a starostlivě.

Na neštěstí pan soudní rada před několika dny snad proto, že byl již starý, či z té příčiny, že nemohl shodnouti se s pokrokovostí doby, rozžehnal se s osmihodinovou prací i s všeobecným přímým tajným hlasovacím právem, tělo jeho bylo spáleno, a popel uložen v ozdobnou urnu, která postavena byla v domácí kapli manželů Damiánových. Tam stály již urny s popelem tety Bibiány, strýce Pafnuce a několika bližších i vzdálenějších příbuzných.

Zesnulý pan soudní rada nemohl se vskutku shodnouti s vymoženostmi pokroku na tomto světě, byl jimi pronásledován i po smrti. Když pan rada umřel a mrtvolu jeho vložili do pece, kde měla se v popel obrátiti, dělníci buďto že neměli dost veliký oheň, nebo že snad pan rada byl příliš tlustý, nestačili během osmi hodin mrtvolu jeho zuhelnatěti. Když osmá pracovní hodina uplynula, nechtěli děl-

níci déle pracovati, aby nepřišli do konfliktu se zákonem, který podobný přečin trestal žalářem od jednoho do pěti let. Následkem toho pan rada musil napolo usmažen čekati do příštího dne, kdy konečně popel jeho mrtvoly uložen byl v ozdobnou urnu.

Po smrti dědečkově vnoučata nebyla nadobro zbavena péče, ale péče ta byla nedostatečná, ačkoliv manželé Damiánovi měli pokojskou, kuchařku i sluhu. Ale pokojská chodila do šesté gymnasijsní, kuchařka připravovala se k maturitě a sluha studoval v konservatoři kontrabas. Rozvrh hodin byl tak nešťastný, že od rána do poledne, kdy paní Kornelie ordinovala doma, děti zůstaveny byly samy sobě. Nebyly sice tak bujné, ale děti jsou děti!

Následky nedostatečného dozoru brzy se dostavily. Čtyřletý Sláva, nemaje z toho dosud rozumu, že popel předků ctíti a jeho vážití si třeba, vešel v nestřežené chvíli do domácí kaple, rozbil urnu s popelem tety Bibiány a maje jej za písek, rozházel jej po všech koutech kaple. Jozka měl zase rád zápasy a bitky se Žofkou, které jednou vytrhl hrst vlasů a pěstí udeřil ji do nosu tak mocně, že tato ozdoba obličeje po dlouhý čas jak formou tak barvou podobala se kyselé okurce.

Damiánovi mohli dítky své svěřiti na vychování některému z četných vychovávacích ústavů, leč tam dovoleno bylo úřady školními rodičům jednou v roce s dětmi se viděti a vedle toho nejednou se stalo, že chovanci během doby tak se změnili, že ani rodiče svých dětí, ani děti svých rodičů poznati nemohli.

Kterak to zaříditi? Nejvíce mohla pomoci kuchařka Petronila, která připravujíc se k maturitě celý den byla doma a mohla na děti dohlédnouti; když však byla na to tázána — připravovala zrovna kotletky, opakujíc si nepravdivá slovesa řecká, kterým dělej co dělej naučiti se nemohla — od-

pověděla rozhodně, že na děti dohlížeti nebude, neboť ku přípravě k maturitě potřebuje denně osmi hodin, a kdyby pracovala déle, že čeká na ni vězení od jednoho do pěti let, což není zrovna k smíchu.

Paní Kornelie opakovala muži odpověď kuchařčinu a potom řekla:

„Můj milý, ty jsi hlavou rodiny, porad' tedy, co činiti!“

„S dovolením“ — odpověděl Damián — „oba jsme hlavami rodiny, rozdíl mezi námi není, porad' tedy ty, co činiti!“

Po dlouhé poradě rozhodli se konečně, aby zatím, než něco lepšího vymyslí, děti před obědem, t. j. v době, kdy Kornelie ordinuje, uzavřeny byly do místnosti, která s ordinací sází sousedí. Kornelie měla za ordinace na děti dohlížeti.

Hned druhého dne před polednem, dokud ještě pan Damián byl v kanceláři, Žofka se Slávou zavřeni byli do pokoje susedícího s ordinací sází. S počátku chovaly se děti velice tiše, teprv když přišel Jozka, byly trochu živější. Paní Kornelie během ordinace několikrát se k dětem podívala, ale příčiny ke zvláštní intervenci nebylo.

Téhož dne ohlásil se k paní Kornelii, která zvlášť dobře rozpoznávala a léčila choroby ledvin a žaludku, ředitel spořitelny, kde pan Damian byl pokladníkem. Paní Kornelie prohlédla pana ředitele se zvláštní svědomitostí. Proklepala ho z předu i ze zadu, žádala, aby zhluboka dýchal, prohlédla mu jazyk, ale konečně rozhodla, má-li správně určit příčinu jeho choroby, že musí prozkoumat obsah jeho žaludku. Pan ředitel ne příliš ochotně a teprve po dlouhém uvažování projevil souhlas s touto procedurou. Když paní Kornelie pomalu a opatrně vkládala do žaludku ředitelova kaučukovou rouru,

děti v sousedním pokoji nějak příliš ožily, ale k intervenci ani teď příčiny nebylo.

Děti si hrály. Když Jozka se vrátil ze školy, kde právě slyšel o moři a korábech, nalil za pomoci Žofky a Slávy do umyvadla vody, udělal papírové lodičky a pustil je na vodu. Byla to zábava zcela nevinná; když však Jozka zatoužil viděti, co lodičky dělají v čas bouře a za tou příčinou spolu se Žofkou mocně pohnuli umyvadlem, aby moře se vzbouřilo — všecka voda i s umyvadlem slétla na podlahu. Děti nesmírně bavilo, když voda rozstříkla se po voskované podlaze na všechny strany, ale za krátko zatoužily po jiné zábavě. Jakmile o něco takového šlo, přispěchal honem Jozka s návrhem — měl jich stále plno v zásobě — a protože nedávno v jedné obrázkové knize četl o bojích divokých plemen černošských, rozhodl, že tady v pokoji svedou jeden takový boj. Vyložil Žofce i Slávovi, oč jde, v koutě vyšukal láhev černého inkoustu, kterým nejdříve sebe, potom Žofku a Slávu natřel od hlavy až do paty. Do vlasů nastrkali si všichni pštrosí péra, která matce z klobouku vytrhali. O zbraň nebylo nouze. Za štíty sloužily jim matčiny slunečníky, za kopí otcovy hole. Jozka repraesentoval jedno mouřenínské plemeno, Žofka se Slávou druhé. Pokud obě plemena cvičila se jediné v pochodech, bylo dobře, ale krátce mezi oběma plemeny následkem jakýchsi politických nedorozumění došlo ke krvavému boji, z čehož povstal pekelný rámus a křik. Jozka natřhl Slávovi pravé ucho a Žofce málem oko byl by vyrazil; sám pak raněn byl Slávou holí do nosu, a ačkoli byl samá krev, neustal v boji a spustil takový řev, za který by se žádný Zulukafr styděti nemusil.

Paní Kornelie slyšíc pekelný ten hřmot a křik v sousedním pokoji, soudila, že se tam stalo asi

něco strašného; když pak již celou kaučukovou rouru panu řediteli do žaludku vložila, požádala ho, aby dovolil, že na chvílku odskočí do sousedního pokoje. Ředitel nemoha mluvit, něco zabručel, což ona považovala za svolení, načež, zanechavši ho v ordinační síni samotného, pospíchala do pokoje k dětem. Spatřivši své miláčky pomalované na černo a zbrocené krví, nemálo se ulekla; ale obě bojovná plemena podařilo se jí upokojiti až po delší době. Kuchařka Petronila, jsouc v příjemné náladě, že se jí podařilo osvojit si již větší část nepravdivých řeckých sloves, dala se po delší době svojí paní uprositi, že na děti dohlédne, a paní Kornelie chtěla se již do ordinační síně vrátiti, když v tom zraky její padly na zničený pařížský klobouk. Paní Kornelie, ačkoliv byla doktorem všelikých věd lékařských, chirurgie, okulistiky a porodnictví, byla přece jenom žena; což tedy divu, že nad troskami své pýchy dala se do pláče, čímž ovšem návrat její k řediteli značně se protáhl. Konečně po půl hodině vrátila se do ordinační síně. Ó, hrůzo! Ředitel ležel na pohovce úplně bez sebe! Veškeré namáhání, aby k životu ho přivedli, ukázalo se marným.

Krátce potom objevila se policie, a jak paní Kornelii tak pana Damiána zatkla.

Soud oba manžely odsoudil k trestu smrti: paní Kornelii za dokonáný zločin vraždy na řediteli a pana Damiána za spoluvinu na témž zločinu, neboť uvaleno naň podezření, že chtěje se sám státi ředitelem záložny, ženu k zločinu přemluvil. Trest smrti na obou manželech měl býti vykonán dle nařízení vlády elektrinou; pan Damián první měl odstěhovati se na onen svět a paní Kornelie po něm.

Kat posadil pana Damiána na krásně vyřezávané křeslo, načež stiskl knoflík dynamo-elektrického stroje. Pan Damián pocítil silné trhnutí a — umřel

Nějaký čas po smrti osmělil se otevřítí oči, aby viděl, kterak to asi vypadá na onom světě. Hledí kolem sebe a vidí, — že leží na zemi u postele ve svém mládeneckém pokoji! Dlouho nemohl pochopiti, co se s ním děje, až konečně vystřízlivěl a poznal, že všechno to bylo hrůzostrašným snem. Klekl na kolena před obraz Matky Boží a vroucí modlitbou děkoval, že to byl jen sen a že jeho vyvolená nemá ku vědám úplně žádných schopností.

Pan Damián zařekl se, že do smrti již na přednášku o universitním vzdělání žen nepůjde, a slovu dostál.

První výprask.

(Konst. Bukowski.)

Smutné jest, dostanou-li se za sebe dva lidé, kteří sami jsouce nezkušení, mají vychovávatí národu zdatné potomky. Ujde to ještě, je-li jeden z nich moudrý a rozšafný. Tehdy aspoň pošetilé jednání a nerozvážný postup jednoho bývá napraven druhou polovičkou. Šťastné pak takové potomstvo, kde oba rodiče vynikají nejlepšími vlastnostmi pedagogickými; tehdy svět těší se sňatku jejich, ačkoliv zdá se, že ten přílišný nadbytek moudrosti bývá mnohdy se škodou.

Tak tomu bylo s Janem a Amalií. On byl doktorem filosofie a professorem. Nežli začal vychovávatí svoje tělo a krev, vychoval na sta studentův. Ona byla krásná a jako představená městského pensionátu vyznamenávala se přísností, takže před jejím pohledem všechno se třáslo.

Oba byli postrachem všech v městě známých rodin, které dítky své vychovávaly jen volně, takové,

které vyplily každou sousto, nebylo-li jim po chuti, dělaly hrozný rámus a kopaly do všeho, až přinutily tatínka, aby je posadil na rameno a tančil s nimi, kdyby ho zuby sebe více bolely.

Jan smál se v duchu podobným otcům a Amalie napomínala známé své provdané přítelkyně, říkajíc:

„Lauro, ty se prohřešuješ na svých dětech, žes k nim tak slabou; budoucnost tě o tom přesvědčí.“

Když ukončil se školní rok, vzali se, a když jednoho večera prosil ji Jan, aby již rozsvítila lampu, křečovitě ho k sobě přivinula a řekla: „Ne, ne!“ a to takovým hlasem, jako kdyby ji prosil, aby česala bílého medvěda, nebo aby letěla v baloně, aneb aby večeřela s bengálským tygrem.

Jí totiž velice na tom záleželo, aby v pokoji byla ještě tma, snáze bylo jí sdělit mu, že příštím jarem bude otcem.

Dlouhý čas před tím, než dítě spatřilo světlo světa, gratulováno mu, že dostane se mu tak vysocce pedagogicky vzdělaných rodičův.

Na křtu sv. dáno mu jméno Jiří.

Jiřík nečítal ještě plných dvacet dní, když známí zastali jeho rodiče nad ohromnou haldou knih a brožur.

„Amalie přehlíží zajisté modní listy!“ pravily její přítelkyně.

„Zajisté hledáš otázky svým žákům?“ tázali se Janovi známí.

„Jsme rodiči a máme syna na vychování; sestavujeme tedy program jeho příštího života, který by spočíval na nejlepších základech.“

„Dopřejte mu aspoň měsíc odpočinku, nežli ho začnete učit číst,“ pravil jeden ze strýcův.

„Číst? Teprve v osmém roce začne se s učením; teď navykati ho budeme jedině pořádku, po-

slušnosti a pravidelnému životu.... Kde jsme přestali, Jene?“

„Ano; v deset hodin večer položí se na pravý bok a leží tak až do jedné hodiny s půlnoci. Potom se nakrmí a položí na levou stranu; v této pozici bude ležeti až do pěti hodin ráno.“

„A což když synáčkovi nebude se chtít ležeti podle toho předpisu? Což dá-li se vám do křiku?“ namítala teta, která již vychovala jedenáct dětí, z nichž nejstarší byl radou.

Jan podíval se na Amalii, usmáli se a sestavovali program dále.

Jiřík, nejspíše asi proto, že nenosil hodinek a čas zdál se mu již příliš dlouhým, křičel jako divý, ačkoliv to v rozvrhu neměl, převracel se na všechny strany, protože dle nejnovější metody vychovavací zavínován nebyl; neřídil se vůbec v ničem rozvrhem vyvěšeným na stěně.

Jedné noci dovoleno mu, aby se pořádně vykřičel. Ale repertoár Jiříkův vypočten byl při nejmenším na třicetihodinový koncert. Rodiče jeho připamatovali si výrok jistého známého lékaře o škodlivosti přílišného pláče u dětí.

Jan tedy navlékl si župan, vzal synáčka na ruce a začal s ním chodit po ložnici; při tom podíval se na rozvrh, dle kterého měl Jiřík čtyři hodiny klidně ležeti.

„Amalie, snad jest opravdu ještě malý pro takový pořádek?“

„Ale vždyť v knize doktora Pilboma ‚Rada mladým matkám‘.....“

„Jakým lékařem byl Pilbom?“

„Vojenským.“

„Ale otcem zajisté nebyl!“

Když před svátky čistěny pokoje, sňal se i rozvrh se stěny. Teď mohl Jiřík žít jak se mu líbilo,

bez hodinek a rozvrhu. A žil také podle toho. Jedl a pil třikrát za hodinu, často i v noci, byl nepokojný a neposlušný, nikdo s ním nic nesvedl. Musilo se státi vždycky podle jeho. Déle trvati to však nebude, nežli do dvou let. Pak nastoupí disciplína.

„Pojď sem, Jiříčku!“ pravil otec v den třetích narozenin dítěte.

Ale Jiříček měl namířeno do kuchyně, nedbal tedy slov otcových.

„Pojď! Že se bude hněvat?“

„Táta voštyvej!“

„Půjdeš hned! Že dostaneš...!“

Měkká, bílá ruka zadržela rámě rozhněvaného otce.

„Ale, Amalie! Snad se s ním nebudeme pořád mazlit!“

„Mazlit ne, ale moudře jej vychovávat. — Pojď ke mně, Jiříčku, pojď; maminka dá cukříček!“

A Jiříček poslechl; hned byl u maminky.

„Vidíš!“ pravila tato vítězoslavně.

Podobně „moudrým“ vychováním daleko to matky se svými mazlíčky přivedou! Však také, když Jiříkovi šlo na pátý rok, vynesla jeho matka ultimatum, dle kterého se mělo se vší rozhodností užítí metly, jestliže Jiříček ještě jednou na služku vyplázne jazyk.

„To je teď tvou starostí, Jene!“ pravila Amalie.

„Ano, můj anděle!“ odpověděl Jan.

Služka, která od rána do večera měla Jiříčka na starosti, naučila ho mezi jiným v nepřítomnosti rodičů, vyplazovati jazyk.

Rodiče pohrozili tedy miláčkovi, jestliže ještě jednou něco podobného udělá, že dostane metlou.

Jiřík s velikým sebezapřením vydržel to do večera, kdy znovu vyplázl jazyk na Karolinu a kopl Kristinu.

„Jene, potrestej ho!“ žádala Amalie.
„Hm, hm.... Ale ty máš lehčí ruku....“
„Ale ty jsi zkušenější! Trestáváš také ve škole!“
„Ano, ano... Ale... on je přece jen ještě malý....“

„Rychle, Jene, neváhej dále!“
„Amálko, promiňme mu to ještě. On tě má tak rád, ke mně by již vícekrát nechtěl....“
„To jsi muž?“

„Dej sem tedy metlu! Ať už je tomu konec!“
„Konečně! Ale... nepřeháňli se, Jeníčku! Netluc ho tak jako děti ve škole, rozumíš? Jeho kostičky jsou ještě slabé.“

„Jiříku, pojd' sem hned!“
„Snad abychom mu to ještě tentokrát odpustili!“
Jan více neodpovídal. Jiřík měl dostat metlou!
Mazánek křičel, maminka zbledla; otec se synem osamotněl v dětském pokoji.

„Jene, pamatuj se.....!“

Dvěře zamčeny na dva západy.

Jiřík křičel, jakoby ho vedli na popravu. Jeho matka padla na kolena v saloně a spustila takový pláč, jako kdyby jí srdce mělo puknouti. Její Jiříček, její jedináček teď tolik musí vytrpěti! Ta jeho jemná kůžička, ty křehounké kostičky.... Ublížili mu muž, nikdy mu neodpustí. Proč jen ho sama nepotrestala! Bože, cože je tam takové ticho? Snad ho nezabil!

„Otevři! To jsem já, Amalie, jeho matka. Mám právo na své dítě! — Jene, ty's ho snad nezabil?“

Malý Jiřík seděl otci na kolenou, v očích ještě plno slz. Matka zbledla a šeptala:

„Neudělal jsi mu nic?“

„Hm... víš, milá Amálko... jsem již starý pedagog... a myslím, že není třeba hned tak přísně zakročiti.... Jiříček slíbil svému otci....“

„Jak? Ty's ho nepotrestal? Ne? — Ale, Jene, co z něho bude? — Ode dneška sama si ho budu vychovávat!“

Světoběžník.

(Klem. Bąkowski.)

Před několika roky dodala policie vídeňskému trestnímu soudu člověka, který byl lapen „bei einer Rauferei, in total betrunkenem Zustande“ spolu s doložením, že člověk ten mluví jen neznámým jazykem a „poukazuje se k dalšímu řízení.“

Soudce dal si z vězení předvésti obviněného cizozemce. Byl to člověk prostředního vzrůstu, pleti osmahlé, bezvousý, s rozcuchanými vlasy, v oděvu obyčejného dělníka. Soudce promluvil naň německy, potom francouzsky — ale neznámý jen pokorně se uklonil a odpověděl cosi neznámým jazykem.

„Nerozuměl by snad nějakému slovanskému jazyku?“ otázal se soudce svého praktikanta, který mluvil polsky. Praktikant otázal se tedy obviněného:

„Jak se jmenuješ? Odkud jsi? Rozumíte rusky? Umíte česky?“ Leč nadarmo; obviněný odpovídal neznámým jazykem.

„Možná, že to bude Maďar!“ pomyslí si soudce a dal zavolati soudního strážníka, jenž byl rodem Maďar.

Strážník přišel, promluvil na arestanta a ohlásil, že maďarsky neumí.

Zavolán ještě Chorvat a Srb, kteří taktéž byli strážníky, ale nikdo z nich se s ním nedomluvil.

„Teď opravdu nevím, co dělat,“ řekl soudce starostmi všecek utrápen; „koho bychom měli ještě zavolati za tlumočníka. Nebude to snad Turek?“

Výslech prozatím odložen na druhý den, kdy tlumočník turecký, bulharský a rumunský dodělal se podobného resultátu, že totiž arestant nemluví žádným jejich jazykem.

Soudce zaujat plně tímto případem, že uprostřed civilisovaného světa najde se tulák, který nemluví by žádným známým nářečím, hleděl obviněného vyzkoumati stůj co stůj. Za tím účelem vyhledal ročník říšských zákonů a naznačiv gesty obviněnému, aby pozorně poslouchal, přečetl mu s důrazem odstavec jednající o obchodní smlouvě, uzavřené s Vlasy: „Le presenti disposizioni viguor dano il Lago di Garda tutti i suoi affluenti divetti etc.“ — a pohleděl naň tázavě.

Obviněný nejevil nejmenší známky, že by snad to byla jeho mateřská mluva. Soudce vyhledal tedy jiný ročník, našel v něm smlouvu se Siamem a jal se opět čísti: „The subjects of each shall enjoy the country of the other etc.“ — načež pohleděl na obviněného.

Opět nic. Soudce mrštil knihou všecek zoufalý a pravil praktikantovi:

„Neumíte snad několik slov z některého cizího jazyka?“

Praktikant přemýšlel chvíli, vzal pak do ruky škatulku švédských zápalek a jal se čísti: „Säkerhets Tändsticker utan svafvel och fosfor tända endast med laddans plan?“

Všecko marno! Neznámý stál před nimi zkroušeně, ukláněl se a pronesl opět něco neznámou řečí.

Soudce přehlédl si ho ještě jednou od hlavy až k patě a pravil konečně:

„To není ani Číňan, ani Indián, ani Australec... Bude to tedy něco z Ruska: buď Baškir, nebo Kalmyk aneb Kirgiz.... Poprosím dvorního radu Miklosiče, ten snad se s ním domluví!“

Po poledni přišel skutečně prof. Miklosič. Přiveden arestant, zavládlo posvátné ticho. Professor promluvil několik neznámých slov — obviněný taktéž něco promluvil — teď zase Miklosič — po něm opět obviněný; Miklosič přemýšlel, uvažoval, pomalu skládal slabiku k slabice, až konečně prohlásil, že (se s ním dorozuměti nemůže, ale že může jen tolik povědět, že muž tento mluví nářečím litevskému příbuzným.

„Jen když již aspoň něco víme,“ řekl soudce; „tlumočníka najdeme v ruském vyslanectvu a hned potom sepíše se protokol!“

Druhého dne pravil soudce s resignací k praktikantovi:

„Nedopídíme se ničeho. Byl jsem v ruském vyslanectvu a víte, co mně tam řekli? „Lassen Sie den Kerl nur recht tüchtig durchprügeln, und er wird Ihnen schon ganz correct deutsch sprechen!“ To je možná jejich metoda, ale naše nikoli!“

Jelikož tedy všecko namáhání ukázalo se býti marným, poslán neznámý šupem na ruské hranice jakožto domnělou jeho otčinu. Našel snad ji ten světoběžník? Jakou as methodou zkoumali ho na hranicích Ruska? O tom již nám není nic známo.

Dobrodiní § 152. trestního řádu.

(Klem. Bakowski.)

„Jene Hříbku!“ praví předseda trestního soudu k svědkovi; „vám, jakožto bratru obžalovaného, jest podle zákona dovoleno vzdáti se svědectví v této záležitosti. Chcete tedy svědčiti, nebo ne?“

„Já to nechám na slavném soudu.“

„To soudu nepatří, nýbrž jen vám. Ptám se v á s, chcete svědčiti, nebo ne?“

„Já nevím.“

„Člověče, vy můžete svědčiti, chcete-li, anebo nemusíte svědčiti; nikdo vás k tomu nenutí. Řekněte tedy: ano, nebo ne?“

„Ano, nebo ne.“

„I aby vás!“

Jeden z přísedících, chtěje předsedovi pomoci, mluví:

„Poslouchejte, člověče, nikdo vám hlavu nebere. Nechcete-li mluvit, tak řekněte, že nechcete mluvit, a nebudete mluvit; a chcete-li mluvit, řekněte, že chcete mluvit, a budete mluvit!“

„Já tedy povídám, že to nechám na slavném císařském královském soudu.“

„Človíčku!“ ozval se druhý přísedící; „pojďte sem blíže! Poslouchejte, věc ta se má takto: Zákonodárce, šetře ethický svazek příbuzenství, jakož i morální pospolitost v rodině, ustanovil toto dobrodiní paragrafu stopadesátého druhého, aby zabránil eventuelnímu antagonismu mezi svazkem občanským a rodinným; vidíte z toho tedy, dušinko“

„Prosím, já jsem stál vedle té pranice.“

„Poslouchejte, vy beraní hlavo!“ ozval se třetí přísedící. „Tady stojí váš vlastní bratr, který je obžalován pro těžké poškození na těle. Nechcete-li

proti němu svědčiti, je vám dovoleno říci, že nechcete svědčiti a můžete jít domů, neboť jak byste řekl, že chcete svědčiti, musil byste svědčiti a to jen pravdu, byť to byl i váš vlastní bratr, otec, dědeček, anebo strýc!“

„To je můj bratr a ne strýc.“

„Chcete tedy svědčiti?“

„Jak si přeje slavný soud.“

„Mluvte s hlupákem! Soud si nepřeje nic, ten se vás jen ptá!“

„Poslouchejte, Jene!“ ozval se konečně obhájce. „Chcete-li, můžete teď jít do hospody na kořalku anebo na čaj; a až soud vynese rozsudek, přijdou tam ostatní za vámi a řeknou vám, co se s vaším bratrem stalo; nechcete-li však jít do hospody, můžete tady zůstat a svědčiti. Teď nám řekněte: Chcete jít do hospody, anebo tu chcete zůstat?“

„To já se raději půjdu napít čaje, beztoho nemám od rána nic teplého v žaludku.“

„Nu, konečně,“ řekl předseda, obraceje se k protokolistovi; „napište, že Hříbek jde do hospody — eh — že použil dobrodiní paragrafu stopadesátého druhého a vzdává se svědectví.“

V soudním labyrintě.

(Klem. Bąkowski.)

V dlouhém, úzkém a temném pokojíku, v těžké atmosféře přesycené dýmem z rozpukaných kamen a z dýmky holohlavého milostpána, schýleného nad nějakými akty, a z papirosek dvou mladých pánů, kteří vyplňovali na půl potištěné archy, panovalo hrobové ticho. Milostpán byl zahloubán do svých

aktův, ostatní pak skřípěli pery po papíře, když v tom někdo na dveře zaklepal. Nikdo si toho nevšimnul. Dveře se otevřely a v nich ukázala se protivá tvář Bartoloměje Kruka, který ze sebe vypravil slova:

„Je to tu, nebo není?“

Nikdo se na tázajícího ani neohlédl a Bartoloměj, na kterého se před tím všude jen osopili, považuje toto mlčení za dobré znamení, postoupil za samých úklon doprostřed místnosti, přiblížil se k jednomu z mladých pracovníků a dotýká se kloboukem jeho kolena, pravil:

„Pochválen Pán Ježíš Kristus!“ Ale sotva to řekl, pomyslí si: „Mně se zdá, že je to žid; aspoň tak vypadá....“

„Až na věky!“ odpověděl oslovený a ukázal perem na druhého pracovníka, na Bartoloměje ani nepohlédnuv.

Ten přiblížil se k naznačenému pánovi a řekl:

„Prosím, pane sudí, já přišel k vůli té stodole, co mně ji Jan Dudula před dvěma roky zavřel...“

Tento však ukázal mu na holohlavého milostpána a psal dále.

Bartoloměj poklonil se hluboce milostpánovi a opakoval mu svoji záležitost. Ten podíval se naň přes brejle a obrátiv se k onomu mladému pánu, který Bartoloměji řekl: „Až na věky!“ — pravil:

„Pane Bajzele, promluvte s ním!“

„Jak se jmenujete?“

„Bartoloměj Kruk.“

„Kolikáté máte číslo?“

„Třináct — z Mohyly.“

„Ale soudní číslo! Bez čísla nemůžeme vyhledati akta; vy myslíte, že máme jen vás na starosti?“

„Prosím, „pane hadjunkr“, žena je ztratila.“

„Přeptejte se tedy na číslo v „protokole“ a potom sem přijďte.“

Bartoloměj si oddychl, stál chvíli, ohlédl se, neřekne-li mu snad něco pan sudí, a potom odešel.

Na chodbě počal se rozhlížeti a že uměl čísti, jal se čísti řadou všecky nápisy. Skoro za každým krokem četl: „Kouřiti se zapovídá!“ „Pokoutním písařům vstup zakázán.“ „Referent VIII.“ „Kouřiti se zapovídá.“ Dále však již byla v chodbě taková tma, že nemohl nic přečísti. Konečně mu někdo ukázal, kde je „protokol“. Bartoloměj vstoupil a po křesťanském pozdravení poprosil „pana Protokola“ o číslo.

Diurnista byl již takovým návštěvám zvyklý, zamručel něco, vyslechl celou záležitost Bartouškovu, prohlédl několik velikých knih a napsal mu konečně číslo na lístek, se kterým ho co nejrychleji ze dveří vyprovodil, řka mu, aby si po druhé vyčistil boty.

Bartoloměj zaklepal znovu na kancelář a vstoupil. Byl to týž pokoj, úzký, dlouhý, začazený, ale u stolů seděli docela jiní pánové. Bartoušek si to spletl.

„Mám již to číslo, pro které mě poslal ten holohlavý pán s brejlemi a fajfčíčkou.“

Oslovený podíval se na Bartouška a po krátkém rozmýšlení mu řekl:

„To bude asi v sousední kanceláři!“

„Jděte honem, jděte!“ řekl druhý pán, dívaje se nedůvěřivě na Bartouškovy boty; „ve vedlejší místnosti na levo sedí váš pán s fajfčíčkou.“

Bartoloměj šel, jak mu byli řekli, a našel svého holohlavého pána. Ten podívav se na lístek, řekl:

„To tady není. Jděte na levo chodbou dozadu, hodně dozadu, do těch předposledních dveří na pravo. To patří tamtomu panu soudci.“

„Děkuji uctivě!“ řekl Bartoloměj a zamysliv se hluboko nad lístečkem a podívav se ještě jednou na sudího, šel, zastavil se, a zase šel — na pravo daleko dozadu, hodně dozadu, zastavil se přede dveřmi, zaklepal, ale v tom již za ním přiletěl sluha a vzkřikl:

„Tam se nesmí, je tam sezení!“

Bartoušek ukázal na svůj talisman, t. j. lísteček s číslem. Sluha prohlížel si jej vážně a nevěda, co s tím, utekl se o radu k procházejícímu se advokátovi. Ten řekl Bartolomějovi, aby se vrátil a šel daleko, dozadu, hodně dozadu, do těch předposledních dveří v pravo.

Konečně stanul Bartoloměj u cíle. Opět začalo klepání, objasňování, načež tlustý pán podíval se do kalendáře a řekl:

„Ústní řízení. Jděte chodbou na pravo, do sálu, až do těch posledních dveří. Zeptejte se cestou, oni vám již povědí!“

„Je to tam opravdu?“

„Netlachejte nadarmo a jděte! Na pravo, rozumíte? S Bohem!“

Bartoloměj se uklonil a odešel. Ptal se stále, kde koho potkal, až konečně se dostal do sálu nabitého sedláky a židy, protlačil se až k přehrádce uprostřed sálu a spatřil před sebou několik stolů, pokrytých samými papíry a kolem nich seděti plno pánů, z nichž někteří psali, někteří spolu rozmlouvali a jiní se hašteřili.

Bartoušek zadíval se do toho víru osob a přemýšlel, na koho by se měl se svým číslem obrátiti, když tu počal mu sluha nad hlavou provolávat:

„Soběslav Skůrkovský! Ščůrkovský Stanislav! Stanislav Kůrkovský!“

„Majer Pajer! Pajer Bajer! Bajer Fajer.“

„Bartoloměj Kruk! Růg Bartoloměj! Bartoloměj Mruk!“

„To jsem já, prosím! Jak pak, že mne znáte?“ řekl Bartoloměj.

„To vy jste Kruk? Proč jste nepřišel dříve?“

„Ztratil jsem obsílku a musil jsem hledat číslo. Už jsem tu prolezl všechny kouty!“

„Jděte hned k tomu soudci tam u okna,“ řekl sluha, ukazuje mu prstem.

Ze sporu toho vyšlo na jevo, že Bartoloměj neměl práva žalovati Dudulu pro rušení stodoly, protože stodola ta patří jeho otci a že žaloba se opozdila. Na štěstí však Dudula, který ucházel se o Bartolomějovu sestru, ukázal se volným ke smíru, takže zaplatili jenom kolky a šli pak spolu do nejbližší hospody, kde se měli tolik rádi, že teprv pozdě v noci vraceli se domů, kdež jim Bartolomějova žena pořádně vyčinila.

Urážka na cti.

(Klem. Bąkowski.)

Jacek Osenka slavil zasnoubení s Jagnou Vrabcovou. Snoubenci náleželi nejzámožnějším rodinám v Kosově a proto také zasnoubení odbývalo se s velikou slávou a u přítomnosti téměř celého Kosova. Hudba vesele hrála, a páry zastavovaly se každou chvíli a vesele prozpěvovaly krakovjaky. Když již po třetí posláno bylo pro kořalku a víno, dostoupilo již veselí a šum takové výše, že po každé písničce muži propukli v šílený jásot a smích, a děvčata šátkem obličejů si zakrývala.

Mezi jinými postavil se před hudebníky také Macek Gvízdala a dupnuv si vesele, zdvihl ruku do výše a zanotil:

Bude mít Jagnička
chłopa nad chłopama,
ten, když je mu zima,
drkotá zubama.

Macek totiž ucházel se první o Jagnu, ale ta ho nechtěla — vylil si tedy zlost na svém šťastném soupeři těmito „špičatými“ verši — které však zanikly uprostřed smíchu bez nějakých dalších následků. Při druhém tanci, když byl vyprázdnil opět několik kalíšků, zanotil Gvízdala:

Jacek to je chlapík,
chlapík, no to Bůh ví,
neboť je tak moudrý,
že když spí — nemluví.

Jacek byl s Jagnou někde ve druhé místnosti, když jej zavolali, že Macek o něm zpívá. Vrátili se tedy do sálu, aby slyšeli, kterak Macek, jenž měl již „v hlavě“, zpívá:

Se švarným se, Jagno,
kavalírem vedeš,
koukejte na Jacka,
nadulý jak praeses!

Sotva však Macek poslední slovo z úst vypustil, již dostal od Jacka takovou ránu za krk, že sotva mohl vykřiknouti: zloději, lotře! — leč také již oba soupeře od sebe odtrhli, a Macka jeho přátelé pryč odvedli.

Jagna dala se do hrozného pláče a utišila se teprv po dlouhém rozmlouvání a těšení, když jí Jacek byl slíbil, že Macka bude žalovati; ale uražená Jagna dodala zároveň, že si Jacka nevezme, nebude-li

Macek v arestě seděti za to, že řekl, že Jacek je „nadulý jak praeses“.

Za měsíc po té bylo stání. Macek zapřel všechno od *a* až do *z*, načež, když svědkové přísahou stvrdili, co jsme výše byli pověděli, odsoudil soudce Macka na pět dní do arestu za urážku, jíž dopustil se slovy „zloději, lotře“, jakož i slovy „nadulý praeses“ — neboť svědkové doznali, že nazván-li je někdo v Kosově nadulým praesesem, považuje se to za největší urážku, neboť přezdívka tato původ svůj má od jistého chlapa, jemuž říkali praeses a jenž nemocen byl jakýmsi břišním nádorem.

Jackovi dostalo se tedy té nejlepší satisfakce i chtěl, aby byla svatba — ale pyšná Jagna nařídila, aby se ještě čekalo, neboť Macek „rekuruje“, není tedy známo, jak věc tu vyšší soud rozhodne, ona že nechce si vzíti žádného nadulého praesesa!

A po dvou měsících sešli se tedy oba soupeřové opět před appellačním tribunálem, oba již v asistenci advokátův.

Dr. Nachtkastel, Jackův obhájce, vykládal široce dalece dosah přezdívky „nadulý praeses“.

Dr. Nachtkopf, Mackův obhájce, dovodil učeně, že obžalovaný neřekl o Jackovi, že jest „jak nadulý praeses“, ale že jest „nadulý jak praeses“, že ho tedy nepřirovnal k onomu chlapovi, jenž byl příčinou této přezdívky, to že znamená, že jest nadutý, čili hrdý jako praeses, ku př. jako praeses nějakého spolku, a to že přece není žádnou přezdívkou. Po ostré replice a duplice odsoudil soud Macka na čtyři dni do vězení za „zloděje a lotra“ a osvobodil ho od „nadulého praesesa“. — Jagna, která očekávala rozsudek na chodbě, rozplakala se a v největším spěchu odjela — až teprv vysvědčení lékařské, které jí musil Jacek přinést, že totiž Jacek

není „nadulým“ ani co se týče choroby, a potom čtyři dni věznění Macka usmířily ji tak dalece, že šla s Jackem k oltáři.

Socialista.

(Theod. Smolarz.)

Pavel Kapka, mistr umění ševcovského, těšil se jako tvůrce nových bot bez odporu menšímu uznání, nežli jako jich oprávců. Nové boty, „vytvořené“ v jeho dílně, daleko neodpovídaly přání zákazníků, zvláště co se formy týče; za to však příštípek přidělaný jeho rukou nepovolil úsilnému hlodání zubu času, nedělaje si ničeho ze sloty ani psoty.

Panu mistrovi nevedlo se zrovna nejhůře, avšak od nějaké doby cítil se velice nešťastným; byl totiž na několika přednáškách obsahu sociálně demokratického a nabyt přesvědčení, že nynější společnost jest skrz na skrz pochybená, že tak dále to býti nemůže, a že náprava, ku které i on ruku přiložití musí, jest nezbytně potřebnou. Jakým způsobem měla by se ona náprava provésti, o tom neměl pan mistr správného pojmu; on pamatoval si jedině, co na přednáškách slyšel, že největším nepřítelem lidského štěstí jest kapitál a buržoasie. Ačkoliv správná definice kapitálu byla mu španělskou vesnicí, přece již dobře věděl, čemu se říká „kapitál“, neboť žena jeho uloženo měla v truhle několik korun; co by to buržoasie byla, o tom neměl ani nejmenšího poňtí. Mohl se od chytřejších dobře dovědět, co buržoasie jest, ale tomu počestný pan mistr nechtěl, neboť tím by byla přišla na jevo strašná jeho nevědomost. Svému učedníku, Janu Lapkovi, v nepřítomnosti paní mistrové široce a dalece vykládal o při-

pravující se reformě lidské společnosti, a byl-li tento špatně naladěn — což bývalo dosti často po obědě anebo po audienci u paní mistrové — přisvědčoval mu, že tím vším vinna jest ta prožlouklá buržoasie. Od těch dob učedník taktéž nenáviděl buržoasii, a kdyby ji byli někde s panem mistrem potkali, byli by ji tak stloukli, že by se ani s místa nehnula. Buržoasii představoval sobě učedník vždycky v osobě paní mistrové.

Proč hovory o reformě společnosti lidské a o buržoasii vedly se jen v nepřítomnosti paní mistrové, pochopí každý, kdo jen jednou paní mistrovou viděl. Byla to žena od rány, která častokráte, když mistr podnapilý přicházel domů a místo, aby šil, hromovati začal na celé pokolení lidské a nejvíce na buržoasii, pádnými, ale ne příliš parlamentárními důkazy, ke kterým ráznou svou ruku, hrnečky a veliký kávový mlýnek počítala, přesvědčiti ho usilovala, že jediné svědomitá práce, ale nikoli utápení peněz a rozumu v pivě a vodce, polepšiti může jejich hmotné postavení. Mistr považuje ženu svou za osobu příliš zpátečnickou a tmářskou, ustoupil jí vždycky, jednak z ohledu na hrubý, dubový mlýnek, jednak proto, aby měl svatý pokoj.

Tak měly se věci, když jednoho dne nucena byla paní mistrová opustiti rodinný krb na celý den a v záležitosti jakéhosi podílu dědického vypravila se do své rodné vísky. A ten den hodil se panu mistrovi jako nejpráhodnější, kdy počíti by se mohlo s reformou lidské společnosti: hned ráno poslal si pro pořádnou láhev vodky a když ji dopoledne vypil, pocítil v sobě, on že jest nepovolnější, aby lidstvo šťastným učinil. Začal tedy od kapitálu. Vyndal z ženiny truhly jí tam uložené peníze a byl by zajisté všecko sebral, kdyby v tom reformátorské jeho

oko nebylo shlédlo v koutě postavený mlýnek. Zrazil se, zbledl a rychle větší část peněz uložil nazpět do truhly a vstrčil do kapsy jen několik korun. Aby pak neprohřešil se svým zásadám, těšil své svědomí, že na úplné zničení vlastního kapitálu bude později ještě času dosti. Narazil si čepici na stranu, vzal do ruky pořádnou hůl, vykročil ze světnice, zaměřil nejkratší cestou k hospodě žida Schnapsfälschera, který dle jeho zdání byl hlavním reprezentantem kapitálu a u kterého, jakožto nejbližšího svého souseda, nejdříve s reformou mělo se začít. V šenkovně bylo několik osob; posadil se za stůl, převrhl do sebe několik pořádných kalíšků vodky, přistoupil po té zhurta k židáčkovi a vyzval ho, aby okamžitě rozdělil svůj kapitál mezi přítomné.

Schapsfälscher však tomu nechtěl rozuměti, což popudlivého mistra tak podráždilo, že zmocnila se ho „ševcovská nátura“, a on titulovati začal žida ne příliš vybranými slovy, jako: „Ty lumpe, ty lichváři, ty zloději atd.“ — Ostatní hosté ujali se však šenkýře a mistr ani se nenadál, a již ocitl se na „čisté rovině“ před hospodou. Hlava mu šla kolem, tak že přes úsilovné namáhání nikterak hospody již nalézt nemohl.

Konečně po dlouhém „pletení krajek“ dostal se do parku a posadil se na lavičku. V tom již před ním stál policajt, který pečlivě o něho se staraje, prosil ho, aby s ním šel na policejní strážnici, tam že v hotelu „U telegrafu“ jsou mnohem pohodlnější lůžka ke spaní, než tady ty lavičky. Marna byla všecka výřečnost strážníková, mistrem argumenty jeho ani nepohnuly; naopak zdálo se mu při pohledu na něho, že policajt víc a více roste, ba že čáka jeho do oblak již dosahuje. I rozbřesklo se mu v hlavě, to že není policajt, ale buržoasie, s

kterou šťastná náhoda jej svedla a kterou se světa má zprovditi; vrhl se tedy se vši zuřivostí na strážníka, hřímaje do něho svými pěstmi. Na štěstí ujalo se strážníka p. t. publikum, načež mistr za velikého sběhu lidu posazen byl do drožky a dopraven do hotelu „U telegrafu“.

Odsouzen byl k několikadennímu vězení.

Když si byl trest „odseděl“, vracel se pan mistr domů v oděvu značně protrhaném. Dlouho obcházel svůj rodný krb, až teprv pozdě večer, když se byl se svým učedníkem dorozuměl a boty si zul, vklouzl tiše do světnice. Leč ucho milující ženy bývá někdy příliš citlivé, a proto také krátce po vejítí pana Kapky pádná pěst paní mistrové hladiti počala reformátorskou tvář pana mistra, svědčíc o tom, že paní mistrová započala úvodní vyšetřování, a když krátce po té vynesena byl nad mistrem rozsudek, rachot roztloučených hrnkův a rána kávovým mlýnkem dosvědčovaly, že rozsudek nabyl právoplatnosti a že trestající spravedlnosti bylo učiněno zadost.

Nechci dále odhalovati tajemství intimního života manželů Kapkových a dovolím si jen podotknouti, že druhého dne s podlitými očima zasedal pan mistr k „verpánku“, přikládaje si občas na hlavu studené obklady.

„Co dělá, pane mistr, buržoasie?“ otázal se tichým hlasem učedník.

Kapka neodpověděl, podíval se přísným zrakem na učně, vzdychl si zhluboka, odplivl si a přiložil si čerstvý obklad na hlavu.....

Soudní spěch.

(Klem. Bakowski.)

Trestní senát, na jehož bedrech spočívala úloha rozsouditi během několika hodin sedm krádeží a jedenácte těžkých poškození na těle, zasedl za zeleným stolem a předseda kázal předvolati prvního obžalovaného v osobě Hedviky Jahodové.

Sluha přivedl babku, postavil ji před tribunál a předseda recitoval z aktův:

„Jste Hedvika Jahodová, 72 let stará, rodem z Volavy, svobodná, nádenice, dosud netrestaná...?“

„Prosím osvíceného pána....“ ozvala se obžalovaná.

„Neproste, ale poslouchejte. Prokuratura obžalovala vás, že jste Vojtěchovi Lukášíkovi ukradla z jeho krámu korály v ceně 25 rýnských. Protože svědkové faktum to potvrdili, má tedy žaloba tato náležitý podklad.“

„Prosím velmožného pana „tribuláře“

„Raději se přiznejte, to vám soud přičte k polehčujícím okolnostem.“

„Prosím také pana prokuratora, to já nejsem!“

„Nechcete-li se přiznati, svědkové nám to objasní. Sedněte si tamhle na lavici. Pavle, zavolejte svědky, Jana Kulku a potom Vojtěcha Lukášíka.“

Protože tribunál měl rozsouditi sedm krádeží a jedenácte těžkých poškození na těle, vyňal sám pan předseda v rychlosti sirky z kapsy, škrtnul jednou notně o kalhoty a rozsvítil svíčky po obou stranách krucifixu. Sluha přivedl svědky, předseda připomněl jim stereotypní formulí svatost přísahy, načež tito přísahali.

Svědkové jeden po druhém doznali, že viděli, kterak Jahodová brala korály ze skříně, prokurátor ohlásil, že při obžalobě trvá, jeden z votantů zamručel: „Septem menses!“ (sedm měsíců), druhý dodal: „Cum voto!“ (souhlasím), třetí kývnul hlavou a předseda ohlásil rozsudek, jímž Hedvika Jahodová potrestána vězením na sedm měsíců, a dodal:

„Proti tomuto rozsudku můžete se odvolati, aneb ohlásiti zmatečnící stížnost. — Přijímáte tedy rozsudek, anebo budete appellovat?“

„Prosím vzácného pana sudího i celou kancelář....“

„Neproste, ale řekněte, přijímáte-li rozsudek?“

„Já prosím slavný soud, aby mne vyslechl! Já...“

„Vy tedy rozsudek nepřijímáte?“

„Ale já nevím proč, „pane tribunále“! Vždyť já se jmenuji Brigita Pohodová a jsem tu za svědka s Majchrem....“

Předseda nečekaje již, až babka domluví, udeřil vztekle akty o stůl a vzkřikl na sluhu:

„Pavle, ty jeden dardanský osle, zavolej tu Hedviku Jahodovou! Aby do tebe...! Půl hodiny je pryč a my tu máme sedm krádeží a jedenáct těžkých poškození na těle!“

Starosti advokátního koncipienta.

(Klem. Bąkowski.)

Advokát X. vyjel si na čerstvý vzduch, zanechav svou kancelář pod správou mladého koncipienta — nováčka — pana Antonína. Jsa již na odjezdu, dal mu poslední radu:

„Kdyby přišlo něco nutného, hleďte, aby se to dalo odročiti, a kdyby se to odročiti nedalo, poradte se s panem advokátem V. Můžete však raději všechno odročiti“

Odejel a koncipient posadil se za stůl do fotelu s vážnou tváří, jak se patřilo na ředitele kanceláře.

V tom objevil se ve dveřích telegrafní posel a doručil mu lakonickou depeši z Prahy: „Devět set bagounků zadrženo v nádraží; prosím, intervenujte. Schindler & Schwindler.“

„To je dobré!“ pomyslně si koncipient. „Mám ještě i u štetináčův intervenovati!“

Odložil depeši stranou a chopil se své práce.

Při obědě vzpomněl si na telegram a vyprávěl to staršímu kolegovi.

„To není maličkost!“ řekl tento. „Devět set bagounů může míti ceny čtyřicet, padesát tisíc! Zaranžuj několik konferencí a vystav si za každou šedesát korun do účtu.“

„Co pravíš? To musím tedy zítra jíti na nádraží!“

„Nejdříve si pamatuj, že v takovýchto záležitostech, kde běží o tisíce, se jezdí a nechodí. Po druhé si pamatuj, že přijdeš-li pozdě, může tvůj šéf zaplatiti pár tisíc odškodnění.“

Pan Antonín otevřel široce oči a řekl:

„Žertuješ? Jaké odškodnění?“

„Přečti si paragraf 1299. obecního zákonníku: Kdo přijme na se nějakou záležitost, dává tím na jevo, že jí rozumí, a za zanedbání její je každý zodpověden.“

Pan Antonín nabyv o věci lepší představy, jel ihned po obědě na nádraží. V poli za nádražím stála

dlouhá řada vagonů a žalostný kvikot z nich se dobývající a neobyčejný zápach nedovoloval pochybovati, že jsou to klienti pana Antonína.

Přednosta stanice poučil Antonína, že transport zadržen proto, že dobytčata nemají průvodního listu.

Pan Antonín slyšel cosi o dobytčích průvodních listech, ale nikdy nevěnoval se studiu dobytčího zákona ze dne 29. února 1880, ani ministeriálních instrukcí k témuž zákonu; myslil tedy, že věc ta může v nejhorším případě skončiti trestem několika korun, aneb uvězněním pp. Schindlera & Schwindlera. Odpověděl tedy přednostovi, že hned bude psáti o průvodní listy.

„Jen aby nebylo pozdě“, odpověděl přednosta, kývaje hlavou; „zvěrolékař bude dnes dobytek prohlížeti. Shledá-li nějakou nemoc, pošleme je zpět, a bude-li to nákaza, necháme je zaříznout.“

„Devět set bagounů zaříznout!“ pomyslil si s hrůzou pan Antonín. „Přijíti o tolik tisíc!“

„Bylo by to škoda,“ mluvil přednosta flegmaticky; „v Praze potřebují na velikonoce šunek! Nepochopuji, jak bylo možno riskovati tolik dobytčat bez průvodních listů a jak mohla je dráha přijmouti bez nich k transportu.“

Koncipient veběhl spěšně do telegrafního úřadu, mysle si cestou: „Zaříznou 900 bagounů! Schindler a Schwindler předvolají mého šéfa k soudu, aby jim nahradil 900 bagounů, šéf zažaluje mne a kdybychom i proces vyhráli, ten škandál!“ — Telegrafoval firmě Schindler & Schwindler, aby mu průvodní listy zaslali express. Za několik hodin obdržel odpověď: „Prosím, račte se obrátiti na naše prodavače. Schindler & Schwindler.“

„Dábel ví, kdo a kde jsou ti prodavači?“ vykřikl usouzený pan Antonín. „Odročiti to nemohu, musím tedy o radu k advokátovi V.“

„Musí býti přece při tom transportu také pastuchové,“ radil advokát V., „zeptejte se tedy těch.“

Pan Antonín spěchal všecek uráčen zpět na nádraží s přáním, aby to vzal d'as. Našel skutečně dva řádně napité pastuchy. Ti však mnoho nevěděli, neboť hlavní dozor nad transportem měl třetí pastucha, který spitý jsa na mol několik hodin ležel ve vagoně, ale řekli mu aspoň jméno jednoho prodavače, který měl býti společníkem, následkem čehož musil znáti i jméno prodavače druhého. Telegrafoval tedy zmíněnému prodavači, žádaje ho o jméno druhého prodavače a o zaslání průvodních listů.

Zatím nadešla noc. Pan Antonín uspokojen myšlenkou, že učinil, co se dalo dělati, usnul. Ale ve snu trápily ho vidiny devíti set zaříznutých bagounů, zdálo se mu, jak Schindler a Schwindler předvolali jej před soudní mřížku, žádajíce ho, aby nahradil jim ztrátu sto tisíc korun, až dotěrným těmto snům učinil konec zvonek. Byl to telegrafní posel. Depeše zněla: „Průvodní listy má Pavlišák.“

„Ale kdo je Pavlišák a kde je?!“

Oblékl se rychle a spěchal opět na nádraží, aby se zeptal pastuchů, neznají-li nějakého Pavlišáka.

„Ten spí ve vagoně; asi se dosud z „opice“ neprospal!“

Pan Antonín vrhl se na onoho třetího pastuchu, kterýž skutečně ve vagoně vyspával notnou svoji opičku. Skutečně! V kapse jeho vězel svazek papírů, obsahující průvodní listy pro devět set bagounů, k

vůli kterým, že předloženy nebyly, zadržán byl celý transport!

Několik hodin poté hnuly se vozy za radostného kvikotu devíti set bagounů, kteří netušili, že jedou na porážku, kde z nich nadělají velikonočních šunek.

Advokát X. vrátiv se z dovolené, zvýšil účet pana Antonína z 264 K 70 h na 364 K 70 h, takže opička Pavlišákova stála pana Antonína dva dni práce a bezesnou noc, a pány Schindlera & Schwindlera skorem 400 korun.

OBSAH:

	Str.
Dva cirkuláře . . .	5
Pan berní inspektor	12
Rohatý purkmistr	20
V té zlaté Americe	39
Komu patří objevený ostrov a nalezený poklad?	46
Na exekuci	48
Proč se pan komisař Kutílek neoženil?	51
Chtěl býti poslancem	59
Adjutant pana Matěje	63
Bohatý honorář	125
Na svatební cestě	131
Proč stal jsem se agentem pojišťující společnosti?	136
Poslední masopust pana Tadeáše	141
Moje první láska	147
Pan Damián Pírko čili nepříjemnosti přednášky o emancipaci žen .	150
První výprask	157
Světoběžník	162
Dobrodiní § 152 trestního řádu	165
V soudním labyrintě	166
Urážka na cti	170
Socialista	173
Soudní spěch	177
Starosti advokátního koncipienta	178

